

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

VIKTORIJA GRIŠKEVIČIŪTĖ

**BENDRUOMENIŠKUMAS: ĮSITRAUKIMĄ Į
VISUOMENINĘ VEIKLĄ SKATINANTYS VEIKSNIAI**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Prof. dr. Saulius Nefas

VILNIUS

2021

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	4
PRIEDŲ SĄRAŠAS.....	5
IVADAS.....	6
1. BENDRUOMENIŠKUMO SVARBA VISUOMENINĖJE VEIKLOJE.....	11
1.1. Bendruomenės samprata ir jos funkcionalumą lemiantys veiksniai.....	11
1.2. Bendruomeniškumo samprata ir svarba.....	15
2. ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SVARBA BEI ĮSITRAUKIMĄ SKATINANTYS VEIKSNIAI.....	20
2.1. Įsitraukimo samprata ir etapai.....	20
2.2. Įsitraukimo į visuomeninę veiklą nauda.....	25
2.3. Veiksniai galintys paskatinti piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą.....	28
3. BENDRUOMENIŠKUMAS: ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SKATINANČIŲ VEIKSNIŲ METODOLOGIJA.....	33
3.1. Darbo metodai.....	33
3.2. Empirinio tyrimo metodologija.....	34
3.3. Tiriamųjų imtis ir charakteristikos.....	36
4. BENDRUOMENIŠKUMAS: ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SKATINANČIŲ VEIKSNIŲ TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS.....	39
4.1. Tyrime dalyvavusių bendruomenių apžvalga.....	39
4.2. Apklausos duomenų analizė.....	41
IŠVADOS.....	61
PASIŪLYMAI.....	62
BIBLIOGRAFINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	63
SANTRAUKA.....	73
SUMMARY.....	74
PRIEDAI.....	75

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Veiksniai sąlygojantys bendruomeniškumą bei bendruomeniškumo nauda.....	18
2 pav. Piliečių įtraukties etapai.....	23
3 pav. Piliečių įsitraukimo bei įtraukties dedamosios dalys.....	25
4 pav. Veiksniai sąlygojantys piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą.....	32
5 pav. Tyrimo eiga.....	34
6 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal požiūrį į bendruomeniškumo jausmo svarbą įsitraukimui į visuomeninę veiklą, proc.	41
7 pav. Veiksnių, didinančių bendruomeniškumo jausmą, vertinimų vidurkiai.....	43
8 pav. Bendruomeniškumo jausmo svarbos vertinimų vidurkiai.....	45
9 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl įsitraukimo į bendruomenės veiklą svarbos siekiant visuomeninės gerovės, proc.	47
10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal aktyvų dalyvavimą bendruomenės visuomeninėje veikloje, proc.	48
11 pav. Veiksnių, skatinančių įsitraukimą į bendruomenės veiklą, vertinimų vidurkiai.....	49
12 pav. Būdų, kuriais bendruomenė įtraukia į veiklą, vertinimų vidurkiai.....	51
13 pav. Būdų, kurie galėtų paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą, vertinimų vidurkiai.....	53
14 pav. Įvairių renginių, siekiant skatinti gyventojų įsitraukimą bendruomenėje, rengimo dažnumo vertinimų vidurkiai.....	56
15 pav. Priimtinausių būdų siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą vertinimų vidurkiai.....	58

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Bendruomenės samprata.....	12
2 lentelė. Tyrimo dalyvavusių bendruomenių charakteristikos.....	36
3 lentelė. Imties dydžio nustatymas pagal Paniott formulę.....	37
4 lentelė. Tiriamoji imtis.....	37
5 lentelė. Tyrimo dalyvių socialinės–demografinės charakteristikos.....	38
6 lentelė. Gyventojų įtraukties į bendruomeninę veiklą vertinimas, per tinklalapyje bei socialinius tinklus pateikiamą informaciją (balais).....	40
7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal požiūrį į bendruomeniškumo jausmo svarbą įsitraukimui į visuomeninę veiklą tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	42
8 lentelė. Veiksnių, didinančių bendruomeniškumo jausmą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių	43
9 lentelė. Bendruomeniškumo jausmui svarbių veiksnių vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	45
10 lentelė. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl įsitraukimo į bendruomenės veiklą svarbos siekiant visuomeninės gerovės tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	47
11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal aktyvų dalyvavimą bendruomenės visuomeninėje veikloje tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	48
12 lentelė. Veiksnių, skatinančių įsitraukimą į bendruomenės veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	50
13 lentelė. Būdų, kuriais bendruomenė įtraukia į veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	52
14 lentelė. Būdų, kurie galėtų paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	54
15 lentelė. Įvairių renginių, siekiant skatinti gyventojų įsitraukimą bendruomenėje, rengimo dažnumo vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	56
16 lentelė. Būdų siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą priimtino vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių.....	58

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 Priedas. Klausimynas bendruomenės nariams

IVADAS

Šiuolaikiniame pasaulyje, kuomet vis daugiau iššūkių pateikia globalizacija, kuri neatsiejama nuo globalių rinkos jėgų veikimo, svarbu susikonsoliduoti ne tik į įsitraukimą į vis spartėjantį gyvenimo tempą, bet ir į humaniškas vertybes, individo tapatumą, kuris pasireiškia integravimusi, racionalumu, mąstymu. Visa tai atsiliepia ir tautos tapatumui, visuomenės pilietiškumui, visuomenės ir valstybės ryšio pobūdžiui, nes bendruomenė, visuomenė, tauta taip pat gali būti integruota ir vieninga. Žmonių santykiai, bendravimas, bendros idėjos, tikslų siekimas yra didelė varomoji galia, kuri gali palengvinti visuomeninį gyvenimą, didinti socialinių grupių gerovę, tiesiogiai spręsti visuomenėje iškilusias problemas. Prasminga visuomeninių grupių narių idėjų visuma padeda įsiklausyti į visuomenės balsą, dalyvauti valstybės veikloje. Tam tikru požiūriu visuomeninės veiklos struktūros suteikia galimybę priešintis globalizacijos jėgoms, ugdo pasitikinčius savimi, kūrybingus, motyvuotus piliečius. Visuomeninės organizacijos, tapdamos vis svarbesne visuomenės dalimi, ne tik plečia savo veiklos įvairovę orientuodamosi į skirtingas visuomenės problemas, bet ir atlieka svarbų vaidmenį pritraukiant valstybės ir privataus sektoriaus dėmesį ir lėšas į problemas, kurios iki tol nebuvo sprendžiamos arba sprendžiamos neefektyviai. Siekiant plėtoti visuomeninę veiklą svarbu suburti, aktyvinti bendruomenės veiklai, skatinti įsitraukimą į visuomeninę veiklą. Aktyvios visuomeninės grupės nariai gauna didelę naudą ne tik tenkindami savo poreikius ir gerovę, bet ir įgydami daug žinių, užtikrindami visuomeninę gerovę, saugumą. Žinios yra neatsiejama šiuolaikinio pilnaverčio gyvenimo priemonė, kuri suteikia gerovę, asmenybės bei socialinį augimą. Tinkamai suformuluotas požiūris į visuomeninę veiklą gali užtikrinti šios veiklos tęstinumą ir vaidmens sustiprinimą.

Temos aktualumas. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad bendruomeniškumas yra reikšmingai susijęs su dalyvavimu bendruomenės gyvenime, socialine parama, psichologiniu įgalinimu, psichine sveikata¹ ir bendra gyvenimo kokybe². Dėka bendruomeniškumo pagerėja žmonių subjektyvios gerovės jausmas³, skatinamas piliečių dalyvavimas⁴, įsitraukimas⁵ ir bendruomenės

¹ Paul W. Speer, Andrew N. Peterson, Theresa L. Armstead ir Christopher T. Allen, „The influence of participation, gender and organizational sense of community on psychological empowerment: the moderating effects of income“, *Am. Commun. Psychol.* 51, 1(2013): 103-113; Cosimo Talò, Terri Mannarini ir Alessia Rochira, „Sense of community and community participation: a meta-analytic review“, *Soc. Indic. Res.* 117, 1(2014):1-28; Neil M. Boyd ir Branda Nowell, „Testing a theory of sense of community and community responsibility in organizations: an empirical assessment of predictive capacity on employee well-being and organizational citizenship“, *Journal of community psychology* 45, 2(2017): 210-229; Gritzan Madeline, „Sense of Community in Young Adulthood and its Relation to Early Childhood Experiences“ (Theses and Dissertations, McMaster University, 2019). <https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3244&context=etd>

² Silvia Gattino, Norma De Piccoli, Omar Fassio ir Chiara Rollero, „Quality of life and sense of community: a study on health and place of residence“, *J. Commun. Psychol.* 41(2013): 811-826.

³ Magda Permut, „Psychological Sense of Community as an Example of Prefiguration Among Occupy Protesters“, *Journal of Social and Political Psychology* 4, 1(2016): 12-22.

⁴ Terri Mannarini ir Angela Fedi, „Multiple senses of community: the experience and meaning of community“, *J Community Psychol.* 37, 2(2010): 211-227; Gritzan, Madeline, *supra note 1*.

⁵ Neil M. Boyd, Branda Nowell, *supra note 1*.

plėtra⁶. Tačiau įsitraukimą į bendruomenes gali sąlygoti įvairūs veiksniai: noras pagerinti savo gyvenimą bei bendruomenę⁷, bendravimo, savęs realizavimo poreikiai, noras pasidalinti savo žiniomis⁸. Be šių minėtų, piliečių įsitraukimą gali sąlygoti ir įtrauktis į bendruomenes - piliečių informavimas, bendravimas su jais, jų išklausa, diskusijos, konsultavimasis su jais⁹. Piliečiams įsitraukus į bendruomenes, naudą gaus ne tik bendruomenės bet ir patys piliečiai¹⁰ - padidės bendruomeniškumo jausmas¹¹, pilietinės vertybės¹², pagerės jų žinios ir įgūdžiai sprendžiant problemas, kaip ir bendravimo ir sprendimų priėmimo įgūdžiai¹³.

Temos ištirtumas. Bendruomeniškumo svarba bei pagrindiniai bendruomeniškumo aspektai buvo analizuoti dar 1986 m. McMillan'o ir Chavis'o¹⁴, vėliau Peck'o (1987)¹⁵, 1996 m. McMillan'o¹⁶ - visi autoriai bendruomeniškumą apibūdino kaip gilesnius santykius, jaučiamą įsipareigojimą, priklausomybės jausmą, kuris anot I. Hussey (2013) svarbus bendruomenėms¹⁷. Kad bendruomeniškumo jausmas svarbus bendruomenėms teigė ir kiti mokslininkai kaip Nasar (2003)¹⁸. M. Permut (2016)¹⁹, D. Rotman ir P.F. Wu (2015)²⁰, N.K.H. Bahl, H.E. Nafstad, R.M. Blakar ir A.O. Geirdal (2017)²¹, M. Gritzan (2019)²², A. Au ir kt. (2020)²³. Iš lietuvių mokslininkų galima paminėti

⁶ Fengyan Tang, Iris Chi ir Xinqi Dong, „The Relationship of Social Engagement and Social Support With Sense of Community“, *The Journals of Gerontology: Series A* 72, 1(2017): S102-S107.

⁷ „Community participation“. Europos komisija, 2005. žiūrėta 2020 m. gruodžio 2 d. https://ec.europa.eu/echo/files/evaluation/watsan2005/annex_files/WEDC/es/ES12CD.pdf; *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas*. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d

⁸ *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas*. Ibid.

⁹ „CIHR's Framework for Citizen Engagement - Section One: Introduction. Canadian Institutes of health research. žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. <http://www.cihr-irsc.gc.ca/e/41287.html>

¹⁰ Roberta Bartoletti ir Franca Faccioli, „Public Engagement, Local Policies, and Citizens' Participation: An Italian Case Study of Civic Collaboration“, *Social Media + Society*, (2016): 1 -11; Shichen Fang, Nancy L. Galambos, Matthew D. Johnson ir Harwey J. Krahn, „Happiness is the way: Paths to civic engagement between young adulthood and midlife“, *International Journal of Behavioral Development* 42, 4(2018): 425-433

¹¹ Katy J. Harriger, „Deliberative Dialogue and the Development of Democratic Dispositions“, *New Directions for Higher Education*, (2014): 53-61.

¹² Maria Veronica Gabutero Caparas ir Anand Agrawal, „Why Citizens Participate in Local Governance: A Case of Two Philippine LGUs“, *International Journal of Public Administration* 39, 12(2016): 952-962.

¹³ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, Bill Shuffstall, Lyndal Thompson, Walt Whitmer, *Community engagement for collective action: a handbook for practitioners*. (Australia, 2017). <https://aese.psu.edu/research/centers/cecd/engagement-toolbox/about/community-engagement-for-collective-action>

¹⁴ McMillan ir Chavis, 1986, p. 294 cit. pgl. Dana Rotman ir Philip Fei Wu, „Sense of Community in Virtual environments“ iš *Virtual Communities*, Jan Marco Leimeister, Rajagopalan Balaji.

¹⁵ Júlia Halamová, Martin Kanovský ir Eva Naništová, „Development and Psychometric Analysis of the Sense of Community Descriptors Scale“, *Psychosocial intervention* 27, 1(2017): 44-55.

¹⁶ McMillan, 1996, cit. pgl. Dana Rotman ir Philip Fei Wu, *op cit.* 14.

¹⁷ Ian Hussey, „Sense of Community in Churches: A Practical Theological Perspective“, *Crucible* 5, 2(2013):1-14.

¹⁸ Nasar, 2003 cit. pgl. Elif Kutay Karacor ir Berfin Senik, „Understanding Sense of Community through Neighborhood Satisfaction and Socio-Demographic Variables“, *International journal of humanities and cultural studies*, 3(2016): 1022-1036.

¹⁹ Magda Permut, *supra note* 3.

²⁰ Dana Rotman, Philip Fei Wu, *supra note* 14.

²¹ Nina Kavita Heggen Bahl, Hilde Eileen Nafstad, Rolv Mikkel Blakar ir Amy Østertun Geirdal, „Responsibility for Psychological Sense of Community and Well-Being in Old Age: A Qualitative Study of Urban Older Adults in Norway“, *Open Journal of Social Sciences*, 5(2017): 321-338.

A. Astrauską (2019)²⁴ kuris teigė, kad tik kuomet bendruomeniškumas pasireiškia intensyviai, žmonių grupę galima vadinti bendruomene. Šis autorius taip pat analizavo ir veiksnius sąlygojančius bendruomeniškumą. Galima paminėti S. Nefą²⁵ (2008) kuris teigė, kad bendruomeniškumas svarbus viešajame kontekste ir jį būtina stiprinti. Apie įsitraukimo svarbą bei jį sąlygojančius veiksnius plačiai rašė daug užsienio mokslininkų, kaip - W.L. Huang ir M.K Feeney (2016)²⁶, R. Bartoletti ir F. Faccioli (2016)²⁷, S.Fang ir kt. (2018)²⁸, M.V. Gabutero Caparas ir A. Agrawal (2016)²⁹ ir kt. Veiksnius stabdančius piliečių įsitraukimą iš lietuvių mokslininkų analizavo E. Vaidelytė, G. Žilinskas ir R. Rauleckas (2016)³⁰.

Tyrimo objektas - vietos bendruomenės.

Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad bendruomeniškumas - bendruomenių kartinis akmuo, sąlygojantis piliečių įsitraukimą³¹. Atsižvelgiant į tai 1 šio **darbo probleminis klausimas** - Kokiais būdais galima padidinti bendruomeniškumą?

Užsienyje atliktų tyrimų duomenimis dažniausiai piliečiai visuomeninėje veikloje nedalyvauja dėl laiko stokos³², informacijos trūkumo, savo apatiškumo³³ kaip ir dėl išankstinio nusistatymo³⁴. Todėl šio darbo 2 **probleminis klausimas** - Kokie veiksniai skatina/paskatintų vietos bendruomenės gyventojus įsitraukti į visuomeninę veiklą?

²² Gritzan, Madeline, *supra note* 1.

²³ Au Alma, Lai Daniel W. L., Yip Ho-ming, Chan Stephen, Lai Simon, Chaudhury Habib, Scharlach Andrew, Leeson George, „Sense of Community Mediating Between Age-Friendly Characteristics and Life Satisfaction of Community-Dwelling Older Adults“, *Front. Psychol.*, 11(2020): 1-10.

²⁴ Algirdas Astrauskas, „Bendruomenė ir bendruomeniškumas seniūnaitijos ir seniūnijos lygmeniu: samprata, raiška, galimybės tobulinti“, *Viešoji politika ir administravimas* 18, 2(2019): 256-269.

²⁵ Saulius Nefas, „Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiantys veiksniai“, *Viešoji politika ir administravimas*, 23(2008): 98-108.

²⁶ Wan-Lin Huang ir Mary K. Feeney, „Citizen Participation in Local Government Decision Making: The Role of Manager Motivation“, *Review of Public Personnel Administration* 36, 2(2016):188-209.

²⁷ Roberta Bartoletti ir Franca Faccioli, *supra note* 10.

²⁸ Shichen Fang, Nancy L. Galambos, Matthew D. Johnson ir Harwey J. Krahn, „Happiness is the way: Paths to civic engagement between young adulthood and midlife“, *International Journal of Behavioral Development* 42, 4(2018): 425-433.

²⁹ Maria Veronica Gabutero Caparas ir Anand Agrawal, „Why Citizens Participate in Local Governance: A Case of Two Philippine LGUs“, *International Journal of Public Administration* 39, 12(2016): 952-962.

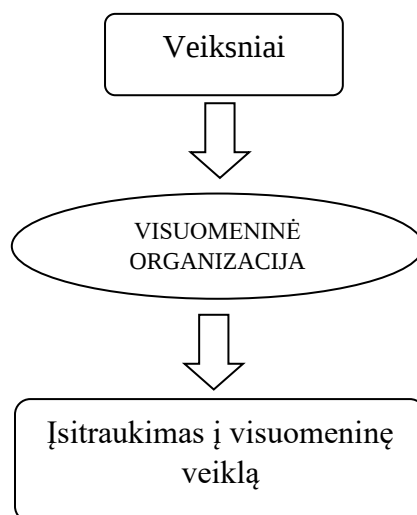
³⁰ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, „Piliečių įtrauktis į viešąjį valdymą teorinės apibrėžtys“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 16(2016): 253-269.

³¹ Irene Barbieri ir Bruna Zani, „Multiple sense of community, identity, and well-being in a context of multi culture: a mediation model“, *Community Psychology in Global Perspective* 1, 2(2015): 40 -60; Gritzan Madeline, *supra note* 1.

³² Constance Flanagan ir Peter Levine, „Civic engagement and the transition to adulthood“, *The Future of Children* 20, 1(2010): 159-179; Michael C. Grillo, Migueal A. Teixeira ir David C. Wilson, „Residential satisfaction and civic engagement: Understanding the causes of community participation“, *Social Indicators Research* 97, 3(2010):451-466; Julia Rozanova, Norah Keating ir Jacquie Eales, „Unequal social engagement for older adults: constraints on choice“, *Can J Aging*. 31, 1(2012):25-36.

³³ Mohammad Shahidul Hasan Swapan, „Realities of community participation in metropolitan planning in Bangladesh: A comparative study of citizens and planning practitioners' perceptions“, *Habitat International*, 43(2014): 191-197; Wu Qinghao ir W. Zhizhang, „The problems and countermeasures of citizen participation in urban community governance“, *Canadian Social Science*, 10(2014): 94-100.

³⁴ Vaidelytė, Žilinskas, Rauleckas, *supra note* 30.

Darbo tikslas – atlikus funkcionalios vietos bendruomenės teorinę analizę, pateikus veiksnių sąlygojančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą teorinį modelį, atskleisti veiksnius, kurie skatina gyventojų įsitraukimą į visuomeninę veiklą bei didina bendruomeniškumo jausmą.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti bendruomeniškumo sampratą;
2. Išskirti veiksnius, lemiančius vietos bendruomenės funkcionalumą;
3. Pateikti veiksnių skatinančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą teorinį modelį;
4. Empiriškai atskleisti faktorius, kurie skatina dabartinį gyventojų įsitraukimą į bendruomeninę veiklą.

Darbe naudojamos faktoriaus ir veiksnio sąvokos turi vienodą reikšmę – skatinamoji priežastis.

Darbo paradigma: struktūrinė – funkcinė³⁵. Šiame darbe keliamai problemai paradigma artima, nes tyrinėjamos socialinės struktūros – vietos bendruomenės. Minėtos organizacijos yra visuomenės dalys, kurios įneša savitą indėlį į visuomenės išlikimą, funkcionavimą ir vystymąsi. Šios socialinės struktūros motyvuoja individus vienaip ar kitaip mąstyti, jausti ir elgtis, todėl gyventojų įtraukties į visuomeninę veiklą didinimas yra svarbus veiksnys siekiant įnešti indėlį į visuomenės gerovę.

Darbo praktinė reikšmė. Darbas aktualus visuomeninių organizacijų atstovams, nes siekiant didinti įsitraukimą į visuomeninę veiklą, svarbu žinoti kokie faktoriai jį lemia ir kokių veiksmų reikia imtis. Taip pat savivaldybių gyventojams, kurie siekia įsitraukti į visuomeninę veiklą, suburti pilietinę

³⁵ „Visuomenė atskleidžiama kaip kompleksiška sistema, kurioje funkcionuojamos jos sudėtinės dalys išsaugo pačią sistemą, įnešdamos solidumą ir solidarumą. Šioje paradigmoje pripažįstama, jog žmonių gyvenimus determinuoja socialinė struktūra, kuri yra santykinai stabilus socialinio elgesio modelis, plačiai pripažįstamas ir traktuojamas kaip moraliai pageidautinas.“ Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003), 247-248.

visuomenę, kuri efektyviai veiktų. Nes tik tinkamai suformuotas požiūris į visuomeninę veiklą, gali paskatinti piliečius bendradarbiauti tarpusavyje, siekti kokybiško, saugaus gyvenimo sąlygų. Šio darbo dėka jie suvoks, kad būti aktyviu visuomenės nariu yra ne tik priklausyti tam tikrai asociacijai, bet ir aktyviai dalyvauti jos veikloje, nenusigręžti nuo vertybių, kurios yra svarbios, siekiant visapusiško veiklos efektyvumo. Siekiant prisidėti prie visuomeninės veiklos plėtojimo Lietuvoje, būtina rinkti, sisteminti duomenis, tad šis darbas yra vienas iš būdų tai padaryti. Bus įvardinti ir pateikti faktoriai, kurie yra neatsiejami nuo visuomeninės veiklos, sukurtas visuomenės įtrauktį į visuomeninę veiklą skatinantis modelis.

Kadangi moksliniuose šaltiniuose pateikiamos skirtingos interpretacijos, kad nekiltų nesklandumų šį darbą skaitantiems, laikysimės tokios sąvokų sampratos:

Visuomeninė organizacija - tai Lietuvos Respublikos piliečių savanoriškas susivienijimas (sąjunga, draugija, fondas, asociacija ir kt.), sudarytas bendriems narių poreikiams ir tikslams, kurie nėra priešingi Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams, tenkinti bei įgyvendinti.³⁶

Bendruomenė – visuomenės solidarumo rezultatas, kuris įgalina žmones dirbti drauge, kovojant su bendromis problemomis. Bendruomenė gali sumažinti susvetimėjimą bei skatinti žmones aktyviau dalyvauti visuomenės veikloje.³⁷

Funkcionali vietos bendruomenė – grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui. Dėl to atsiranda bendri interesai ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei.³⁸

Veiksnys – skatinimo priežastis, faktorius.³⁹

Darbo struktūra: darbas sudarytas iš keturių dalių. Pirmoje darbo dalyje analizuojama bendruomeniškumo svarba visuomeninėje veikloje: atskleista bendruomenės ir bendruomeniškumo samprata ir jos funkcionalumą lemiantys veiksniai. Antroje darbo dalyje išnagrinėjami moksliniai straipsniai apie įsitraukimo į visuomeninę veiklą svarbą bei įsitraukimą skatinančius veiksnius. Trečioje dalyje pateikiama tyrimo metodika, tiriamųjų imtis ir charakteristikos. Paskutinėje darbo dalyje atliekama tyrimo dalyvavusių bendruomenių apžvalga ir pateikiami apklausos metu gauti tyrimo duomenys. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, literatūros sąrašas, rekomendacijos. Darbą sudaro 121 literatūros šaltinių sąrašas, 1 priedas, 16 lentelių, 15 paveikslų. Darbo apimtis 74 puslapiai be priedų.

³⁶ „Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D65FBAE9B378>

³⁷ Irena Leliūgienė, *Socioeducacinis darbas bendruomenėje* (Kaunas: Technologija, 2012), 8.

³⁸ Saulius Nefas, Vainius Smalskys ir Vytautas Šlapkauskas, *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 157.

³⁹ Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2021 m. sausio 28 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=veiksny&id=30049670000>

1. BENDRUOMENIŠKUMO SVARBA VISUOMENINĖJE VEIKLOJE

1.1. Bendruomenės samprata ir jos funkcionalumą lemiantys veiksniai

Terminas bendruomenė nors ir yra plačiai vartojamas, tačiau neturintis vieno ar fiksuoto apibrėžimo⁴⁰. Kaip antai Boreham (2004) mano, kad žodis „bendruomenė“ yra kilęs iš prancūzų ir lotynų žodžių „communit“ ir „communitas“, kurie reiškia „su / kartu + dovana“⁴¹. Panašios nuomonės laikosi ir Fernback‘as ir Thompson‘as (1995) anot kurio sąvoka bendruomenė kilo iš lotyniško žodžio „communis“ - kur *com* reiškia kartu, o *munis* - prievolę arba reiškiantį vieną⁴². Akcentuojama, kad bendruomenės yra įvairios ir dinamiškos. Asmuo gali būti daugiau nei vienos bendruomenės narys⁴³.

Paprastai bendruomenės sąvoka patenka į dvi pagrindines klasifikacijas. Viena yra teritorinė bendruomenės samprata, paremta geografinė padėtimi, ir kita, santykinė bendruomenės samprata, pagrįsta socialinių tinklų santykiais⁴⁴. Vieni mokslininkai kaip Mahoney ir kt. (2007) teigia, kad bendruomenė reiškia žmonių grupę, kuri yra kažkaip susijusi, tačiau dažniausiai bendruomenės apibrėžimas grindžiamas geografinė padėtimi⁴⁵. Tokios pat nuomonės laikosi ir G. Capece ir R. Costa (2013) teigdami, kad yra bendruomenės pirmiausia apibrėžia teritorinė dimensija⁴⁶, tuo tarpu anot S. C. Bettez ir K. Hytten (2013) bendruomenės sudaro tie, su kuriais sieja vienodos vertybės, įsitikinimai ir pasaulėžiūra⁴⁷ - kitaip tariant bendruomenė yra susijusi su abipusiais socialiniais santykiais, prie kurių galime prisijungti arba susitapatinti⁴⁸. Kiti mokslininkai tuo tarpu akcentuoja ir vietovę ir

⁴⁰ Tesoriero ir Lfe, 2006 cit. pgl. Fariborz Aref, Sarjit S. Gill ir Farshid Aref, „Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach“, *Journal of American Science* 6, 2 (2010): 155-163; „Technical Brief: Community Systems Strengthening, 2019. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. https://www.theglobalfund.org/media/4790/core_communitysystems_technicalbrief_en.pdf

⁴¹ Chen ir Ravallion, 2004 cit. pgl. Francis Illeloa Dania ir Evelyn Ndidi, „Assessment o socio-economic characteristics of community based organizations in alleviating poverty in Edo state, Nigeria Igberaese“, *International Journal of Development and Management Review* 10, (2015): 70-81.

⁴² cit. pgl. Yusop, N. Iadah., Mohd Affendi, S. Affendi., Mat Aji, Z., Ibrahim, H. Hj., Kasiran, M. Khairuddin., Dahalin, Z., Abdul Ghani, N., Abd. Razak, R., Hasan, S. ir Rahmat, A. Razak, „The influence of community characteristics towards telecentres success“, *Computer and Information Science* 3, 2(2010): 116-120.

⁴³ Tim Moore, Myfanwy McDonald, Harriet McHugh-Dillon, Sue West, „Community engagement. A key strategy for improving outcomes for Australian families“, *Australian Institute of Family Studies*,(2016):1-25; Technical Brief: Community Systems Strengthening, 2019

⁴⁴ Dalton ir kt. 2001 cit. pgl. Fariborz Aref, Sarjit S. Gill ir Farshid Aref, *op cit.* 40.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Guendalina Capece ir Roberta Costa, „The new neighbourhood in the internet era: network communities serving local communities“, *Behaviour & Information Technology* 32, 5(2013): 438-448.

⁴⁷ Silvia Cristina Bettez ir Kathy Hytten, „Community Building in Social Justice Work: A Critical Approach“, *Educational Studies* 49, 1 (2013): 45-66.

⁴⁸ Jane Wills „(Re)locating community in relationships: Questions for public policy“, *The Sociological Review* 64, 4(2016): 639-656.

interesus teigdami, kad bendruomenė gali būti geografinė vietovė (vietos bendruomenė), panašaus intereso arba priklausomybės ar tapatybės bendruomenė, pavyzdžiui, pramonės ar sporto klubas.⁴⁹

Taigi bendruomenė apima ne tik žmones, bet ir vietą. Žmonės gali apimti bendrą bet kurios geografinės vietos gyventojų skaičių arba vieną ar daugiau identifikuojamų mažesnių žmonių grupių. Tačiau pabrėžiama, kad kartais bendruomenė gali apimti žmones už geografinės vietos ribų⁵⁰. Daugiau mokslininkų bendruomenės sampratų pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Bendruomenės samprata

Autoriai	Samprata
Bush ir kt., 2002 cit. pgl. F. Aref, S.S. Gill ir F. Aref, 2010 ⁵¹	bet koks esamas ar galimas asmenų, grupių ir organizacijų tinklas, kuris dalijasi arba gali dalytis bendrais rūpesčiais, interesais ir tikslais.
I. N. Yusop et. al., 2010 ⁵²	grupė, kurioje asmenų dalyvavimas yra pagrįstas įsipareigojimu vienas kitam.
A. Aleksandravičius ir J. Žukovskis, 2011 ⁵³	grupė žmonių „kuri dalijasi ta pačia erdve, panašiomis patirtimis ir (arba) panašiais interesais, siekia bendrai suformuluotų tikslų“.
I. Leliūgienė ir J. Sadauskas, 2011 ⁵⁴	„vienetas, kuriame telkiasi tam tikras žmonių santykių rinkinys, nulemtas socialinių, funkcinų, kultūrinių aplinkybių“.
M.L. Walsh ⁵⁵	grupė žmonių, gyvenančių ar dirbančių kartu, turinčių bendras vertybes ir besirūpinančius visuomenės gerove.
I. Leliūgienė, 2011 ⁵⁶	„tam tikrus bendrumus turinti asmenų grupė, kuri yra linkusi jungtis, siekiant kartu spręsti aktualias jiems problemas ir teikiant abipusę pagalbą“.
A Guide to Understanding a Sense of Place, 2016 ⁵⁷	paprastai apima žmonių grupes, kurios bendrauja socialiai, turi įprastus istorinius ar kitokius ryšius, tenkina vienas kito poreikius, turi panašias vertybes ir dažnai dalijasi fizine erdve.
Peck 1987 cit. pgl. J. Halamová, M. Kanovsky ir E. Naništova, 2017 ⁵⁸	dviejų ar daugiau žmonių grupė, dirbanti kartu siekiant tikslų, kurie įvardijami kaip jų bendras labas.
Schrum ir kt. 2005 cit. pgl. R.E. West ir G.S. Williams, 2018 ⁵⁹	asmenys, turintys bendrų tikslų

⁴⁹ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, Bill Shuffstall, Lyndal Thompson, Walt Whitmer, *supra note* 13.

⁵⁰ Community Culture and the Environment. A Guide to Understanding a Sense of Place, 2016. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. https://fyi.extension.wisc.edu/wateroutreach/files/2016/04/Community-Culture-and-the-Environment_EPA_reduced.pdf.

⁵¹ Bush ir kt., 2002 cit. Fariborz Aref, Sarjit S. Gill ir Farshid Aref, *supra note* 40.

⁵² Yusop, Nor Iadah et. al., *supra note* 42.

⁵³ Alvydas Aleksandravičius ir Jan Žukovskis, „Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje“, *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 1, 25(2011): 13.

⁵⁴ Irena Leliūgienė ir Justinas Sadauskas, „Bendruomenės sampratos traktuotė ir tipologija“, *Socialinių mokslų studijos* 3, 4(2011): 1284.

⁵⁵ Mary L. Walsh, *Building Citizen Involvement Strategies for Local Government*. http://www.ca-ilg.org/sites/main/files/file-attachments/building_citizen_involvement_excerpt_0.pdf

⁵⁶ Irena Leliūgienė, „Bendruomenės sampratos traktuotė ir tipologija, *Socialinių mokslų studijos* 3, 4(2011): 1288.

⁵⁷ Community Culture and the Environment. A Guide to Understanding a Sense of Place, *op cit.* 50.

⁵⁸ Júlía Halamová, Martin Kanovský ir Eva Naništová, *supra note* 15.

Galima pastebėti, kad vieni mokslininkai bendruomenę sieja su žmonių grupe tam tikroje teritorijoje, kiti tuo tarpu su bendrais tikslais, interesais, vertybėmis, įsitikinimais. O ir anot I. Leliūgienės (2011) „dažniausiai bendruomenės skirstomos į vietas ir interesus“⁶⁰.

Akcentuojama, kad vietos bendruomenės vaidina pagrindinį vaidmenį savo narių gyvenime skatindama jų fizinę, socialinę, psichologinę ir dvasinę gerovę⁶¹. Vietos bendruomenė galima laikyti geografinę vietovę - grupę žmonių tam tikroje teritorijoje „susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei <...> jaučia subjektyvų ir objektyvų bendrumą“⁶². Tokios pat nuomonės apibūdindami vietos bendruomenę laikosi ir S. Nefas, V. Smalskys ir V. Šlapkauskas (2011) teigdami, kad „vietos bendruomenė yra žmonių grupė, kurios narius jungia bendras interesas ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai žmonių grupei, tačiau ne bet kur, t. y. ne neapčiuopiamoje erdvėje, o tam tikroje teritorijoje“⁶³. Taigi vietos bendruomenei būdinga ne tik teritorinė priklausomybė (pagal ribas vietos bendruomenės skirstomos į miesto bei kaimo), bet ir jos narius jungiantys tarpusavio ryšiai.

Svarbu pabrėžti, kad norint efektyvios bendruomenės veiklos, ji turi būti funkcionali. S. Nefo (2008) teigimu „funkcionalios vietos bendruomenė yra grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendrų interesų ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei“⁶⁴. Autorius priduria, kad funkcionalioje bendruomenėje piliečiai aktyviai dalyvauja viešuosiuose reikaluose, vyrauja horizontalūs tarpusavio santykiai, pagarba, pasitikėjimas. Tačiau I. Hussey (2013) manymu efektyvi bendruomenė turi turėti bendruomeniškumo jausmą - svarbu, kad bendruomenės nariai jaustų bendruomeniškumą; taip pat jos istoriją ir vertybes; žmones, kurie jaučiasi įgalinti; struktūras, kuriose žmonės iš įvairių grupių gali drauge priimti sprendimus bendruomenės labui; vadovavimą, kuris veikia tiek iš viršaus į apačią, tiek iš apačios į viršų⁶⁵.

Galima sutikti ir su kitais mokslininkais anot kurių funkcionalioje bendruomenėje vyrauja:

- *priklausymas*. bendruomenės nariai jaučia, kad jie priklauso bendruomenei, kad yra pakankamai ar kažkaip susiję su kitais⁶⁶.

⁵⁹ Schrum ir kt. 2005 cit. pgl. Richard. E. West ir Gregory S. Williams „I don't think that word means what you think it means: A proposed framework for defining learning communities“. *Educational Technology Research and Development* 65, 6(2018): 1569-1582.

⁶⁰ Irena Leliūgienė, *supra note* 56, p.1288.

⁶¹ Mancini ir kt., 2003 cit. pgl. Fariborz Aref, Sarjit S. Gill ir Farshid Aref, *supra note*. 40.

⁶² Irena Leliūgienė, *op cit.* 60, p.1289

⁶³ Saulius Nefas, Vainius Smalskys ir Vytautas Šlapkauskas, *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje* (Vilnius: MRU, 2011), p.151.

⁶⁴ Saulius Nefas, *supra note* 25, p.99.

⁶⁵ Ian Hussey, *supra note* 17.

⁶⁶ Lichtenstein, 2005 cit. pgl. Richard. E. West ir Gregory S. Williams, *supra note* 59.

- *tarpusavio priklausomybė*. Sarason (1974) manė, kad priklausymą bendruomenei geriausiai galima apibūdinti kaip jausmą, kuomet bendruomenės nariai jaučiasi reikalingi kitiems bendruomenės nariams, jie jaučiasi priklausantys grupei⁶⁷.

- *pasitikėjimas* - tai pagrindinė bendruomenių savybė⁶⁸. S.E. Booth (2012) teigimu tyrimais nustatyta, kad pasitikėjimas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, leidžiančių dalytis žiniomis bendruomenėse. Su pasitikėjimu susijęs jausmas būti gerbiamam ir vertinamam bendruomenėje⁶⁹.

- *bendras tikėjimas*. Dalis priklausymo bendruomenei yra tikėjimas visa bendruomene - kad bendruomenė turi egzistuoti ir jos pakaks individualiems narių poreikiams patenkinti⁷⁰.

Savaime suprantama, kad bendruomenės nariai turi turėti „gerą prieigą“ prie kiekvienas kito. Tačiau prieigą galima pasiekti be fizinio buvimo toje pačioje geografinėje erdvėje⁷¹. Nors Rovai (2002) anksčiau rašė, kad bendruomenėms reikia bendros susitikimo vietos, tačiau nurodė, kad tai gali būti bendra virtualių susitikimų vieta. Šioje bendroje vietoje bendruomenės nariai gali palaikyti socialinę ir intelektualinę sąveiką. socialinė sąveika gali vykti skirtingose erdvėse ir aplinkose, tokiose kaip „Twitter“ ir „Facebook“, taigi už potencialios bendruomenės ribų⁷². Taigi svarbus emocinis ryšys, kurį nariai jaučia su asmenimis, esančiais už kompiuterio ekrano, yra svarbus⁷³ - kas tapo ypač svarbu Lietuvą bei pasaulį užklupusios COVID-19 pandemijos metu, kuomet dėl karantinų susibūrimai įvairiose šalyse yra draudžiami. Taigi norint, kad bendruomenė galėtų efektyviai veikti, turi būti sukurta ilgalaikė socialinė sąveika⁷⁴.

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenė - žmonių grupė tam tikroje teritorijoje, kuriuos sieja bendri tikslai, interesai, vertybės, įsitikinimai. Vietos bendruomenės pagal teritorijos ribas skirstomos į kaimo bei miesto. Pabrėžiama, kad bendruomenės turi būti funkcionalios - vyrauti priklausymo jausmas, tarpusavio priklausomybė, priklausomybė, pasitikėjimas, pagarba. Galima teigti, kad funkcionali bendruomenė bus efektyvi tik tuomet, kuomet bendruomenės nariai jaus bendruomeniškumą - kurio samprata ir svarba aptariama sekančiame poskyryje.

⁶⁷ cit. pgl. Richard. E. West ir Gregory S. Williams, *supra note* 59.

⁶⁸ Chen ir kt. 2007, cit. West & Williams, 2018

⁶⁹ Sharon Elizabeth Booth, „Cultivating knowledge sharing and trust in online communities for educators“, *Journal of Educational Computing Research* 47, 1(2012): 1-31.

⁷⁰ West ir Williams, 2018

⁷¹ Rovai ir kt. 2004 cit. pgl. Richard. E. West ir Gregory S. Williams, *supra note* 59.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Jored Borup, Richard E. West, Rebecca Thomas ir Charles R. Graham, „Examining the impact of video feedback on instructor social presence in blended courses“, *The International Review of Research in Open and Distributed Learning* 15, 3(2014):232-256.

⁷⁴ Lawrence, 1995 cit. pgl. Yusop, Nor Iadah et. al., *supra note* 42.

1.2. Bendruomeniškumo samprata ir svarba

Sąvokos „bendruomeniškumo“ ištakos gali būti siejamos su Tönnies (1957), kuris akcentavo tarpusavio priklausomybę, abipusę atsakomybę ir bendrus kaimų ir miestelių gyvenimo tikslus⁷⁵. Tačiau idėją, kad bendruomenės nariai turi daugiau nei vietą ir interesus, pirmą kartą pristatė psichologas Samuel'is Sarason'as savo knygoje „Psichologinis bendruomenės jausmas: bendruomenės psichologijos perspektyvos“ (ang. *The psychological sense of community: Prospects for a community psychology*), išleistoje 1974 m. Minėtoje knygoje bendruomeniškumas įvardijamas kaip bendruomenių psichologijos kertinis akmuo, tačiau Sarason'as nepateikė sąvokos apibrėžimo, tačiau minėjo tarpusavio priklausomybę su kitais, kuri bendruomenėje anot jo yra galinga jėga⁷⁶.

Vėliau daugelis tyrinėtojų bandė apibrėžti ir apmąstyti pagrindinius bendruomeniškumo aspektus, tačiau būtent 1986 m. McMillan'as ir Chavis'as paskelbė bendruomeniškumo apibrėžimą. Autorių teigimu bendruomeniškumas yra jausmas, kai nariai jaučia priklausomybę, jausmas, kad nariai turi reikšmę vienas kitam ir grupei, ir bendras tikėjimas, kad narių poreikiai bus patenkinti jų įsipareigojimu būti kartu⁷⁷. Vėliau - 1996 m. McMillan'as šį apibrėžimą pakartojo ir papildė, nurodydamas, kad bendruomeniškumas tai priklausymo dvasia, jausmas, kad egzistuoja autoriteto struktūra, kuria galima pasitikėti, suvokimas, kad abipusė nauda kyla iš bendros veiklos⁷⁸.

Peck'as (1987) taip pat minėjo bendruomeniškumą ir siejo jį su žmonių grupe bendruomenėje, kurioje jos nariai išmoko sąžiningai bendrauti tarpusavyje, kurių santykiai yra gilesni ir jie jaučia įsipareigojimą, vienybę ir priklausomybę⁷⁹. Panašios nuomonės laikosi ir I. Hussey (2013) teigdamas, kad sąvoka bendruomeniškumas vartojamas kaip įprastas pasaulietinis terminas, nurodantis priklausomybės, tapatumo ir palaikymo jausmus, būdingus įvairioms bendruomenėms⁸⁰. Kiti mokslininkai taip pat nurodo, kad bendruomeniškumas apibrėžiamas kaip įsipareigojimo ir ryšio su bendruomenės nariais jausmas⁸¹. O A. Astrausko (2019) teigimu:

„bendruomeniškumas (žmonių grupėje) – tai žmonių grupę sudarančių asmenų gebėjimas ir norėjimas spręsti ir veikti bendrai (kartu), to darymas bendrai (kartu) nuolatinio grupę sudarančių asmenų komunikavimo lauke, lydimas teigiamų emocijų, susiformuojančių bendrų vertybinių nuostatų,

⁷⁵ cit. pgl. Ian Hussey *supra* note 65.

⁷⁶ Irene Barbieri ir Bruna Zani, *supra* note 31.

⁷⁷ McMillan ir Chavis, 1986, p. 294 cit. pgl. Dana Rotman ir Philip Fei Wu, *supra* note 16.

⁷⁸ McMillan, 1996, cit. pgl. Dana Rotman, Philip Fei Wu, *supra* note 16,

⁷⁹ Júlia Halamová, Martin Kanovský ir Eva Naništová, *supra* note 58.

⁸⁰ Ian Hussey *supra* note 65.

⁸¹ Nasar, 2003 cit. pgl. Elif Kutay Karacor ir Berfin Senik, *supra* note 18.

asmenų vidinio įsipareigojimo grupei ir atsakomybės prieš kitus grupės narius, galų gale – visus vienijančio bendrumo ir priklausomybės grupei jausmo „atsiradimo“⁸².

Mokslininkai kaip D.L. Coffman ir B. Rhonda (2009)⁸³, E.K. Karacor ir B. Senik (2016)⁸⁴, M. Permut (2016)⁸⁵, D. Rotman ir P.F. Wu (2015)⁸⁶, N.K.H. Bahl, H.E. Nafstad, R.M. Blakar ir A.O. Geirdal (2017)⁸⁷, M. Gritzan (2019)⁸⁸, A. Au ir kt. (2020)⁸⁹ teigia, kad dabartiniu metu dažniausiai naudojamas McMillan'o ir Chavis'o bendruomeniškumo konceptualizavimas, susidedantis iš keturių dimensijų:

- *narystės*: jausmo, kad yra bendruomenės narys arba priklausymo ir tapatybės su bendruomene jausmas. Narystė reiškia asmeninio ryšio jausmą⁹⁰;

- *įtakos*: arba priimtinos bendruomenės įtakos jausmo ir tuo pat metu jaučiama tam tikra bendruomenės kontrolė ir įtaka. Abipusė įtaka reiškia, kad asmuo jaučiasi galintis daryti įtaką bendruomenei ir turėti įtakos jų dalyvavimui⁹¹;

- *integracijos ir poreikių tenkinimo arba sustiprinimo*: įsitikinimo, kad bendruomenės nariai nori tų pačių dalykų, turi tas pačias vertybes ir poreikius;

- *bendro emocinio ryšio*: jausmo, kad bendruomenės nariai dalijosi ir toliau dalinsis įvykiais ir nori gyventi bendruomenėje. Bendras emocinis ryšys reiškia ryšius, susiformavusius per tam tikrą laiką teigiamai sąveikaujant⁹².

Galima būtų teigti, kad bendruomeniškumo sampratoje daug dėmesio skiriama emociniams bendruomenės narių jausmams vienas kitam ir pačiai bendruomenei.

Anot A. Astrausko (2019) nors „bendruomeniškumas gali reikštis skirtingu pagrindu - giminystės (kraujo ryšio), teritoriniu (gyvenimo kaimynystėje), interesų - susitelkusiose žmonių grupėse. Bendruomeniškumas gali reikštis ne tik neorganizuotose (neformaliose) žmonių grupėse (natūraliose bendruomenėse, neorganizuotuose pirminiuose socialiniuose junginiuose, artimų žmonių socialinėse grupėse, mažose socialinėse grupėse ir pan.), bet ir organizuotose (formaliose) žmonių

⁸² Algirdas Astrauskas, *supra* note 24, p.263.

⁸³ Donna L. Coffman ir Rhonda Belue, „Disparities in Sense of Community: True race differences or differential item functioning?“, *Journal of community psychology* 37, 5 (2009): 547-558.

⁸⁴ Elif Kutay Karacor ir Berfin Senik, *supra* note 18.

⁸⁵ Magda Permut, *supra* note 3.

⁸⁶ Dana Rotman, Philip Fei Wu, *supra* note 16,

⁸⁷ Nina Kavita Heggen Bahl, Hilde Eileen Nafstad, Rolv Mikkel Blakar ir Amy Østertun Geirdal, „Responsibility for Psychological Sense of Community and Well-Being in Old Age: A Qualitative Study of Urban Older Adults in Norway“, *Open Journal of Social Sciences*, 5(2017): 321-338.

⁸⁸ Gritzan, Madeline, *supra* note 1.

⁸⁹ Au Alma, Lai Daniel W. L., Yip Ho-ming, Chan Stephen, Lai Simon, Chaudhury Habib, Scharlach Andrew, Leeson George, „Sense of Community Mediating Between Age-Friendly Characteristics and Life Satisfaction of Community-Dwelling Older Adults“, *Front. Psychol.*, 11(2020): 1-10.

⁹⁰ Elif Kutay Karacor ir Berfin Senik, *supra* note 18.

⁹¹ Magda Permut, 2016, *supra* note 3.

⁹² Magda Permut, 2016, *supra* note 3.

grupėse (korporacijose, organizacijose, organizacijos tipo socialiniuose junginiuose, tikslo siekimo žmonių grupėse ir pan.)⁹³, tačiau autoriaus manymu jis stipriau pasireiškia juridinę formą turinčiose formaliose organizacijose ir tik kuomet bendruomeniškumas pasireiškia intensyviai, žmonių grupę galima vadinti bendruomene.

Tyrimai parodė, kad bendruomeniškumas yra reikšmingai susijęs su dalyvavimu bendruomenės gyvenime, socialine parama, psichologiniu įgalinimu, psichine sveikata⁹⁴ ir bendra gyvenimo kokybe⁹⁵. Taigi bendruomeniškumas teigiamai veikia psichologinę gerovę (įskaitant pasitenkinimą gyvenimu, psichinę sveikatą), didina subjektyvios gerovės jausmą⁹⁶ ir skatina piliečių dalyvavimą⁹⁷, įsitraukimą⁹⁸ ir bendruomenės plėtrą⁹⁹. Greičiausiai dėl to anot S. Nefo (2008) „bendruomeniškumas viešojo administravimo kontekste tiek anksčiau, tiek dabar pripažįstamas kaip ypatinga vertybė, nusakanti socialinės organizacijos kokybę, ir todėl yra visokeriopai skatinamas pilietinės visuomenės kūrimo kontekste ir yra vienas iš viešojo sektoriaus modernizavimo veiksnių“¹⁰⁰. Todėl svarbu stiprinti žmonių bendruomeniškumą.

Akcentuojama, kad „bendruomeniškumą sąlygoja teigiamos emocijos, bendros vertybinės nuostatos, vidinis įsipareigojimas, atsakomybė kitiems bendruomenės nariams, priklausomybės jai jausmas“¹⁰¹ - taigi fiziniai, socialiniai ir asmeniniai veiksniai¹⁰². Vis dažniau kalbama apie įsitraukimo procesą ir iš to kylantį priklausymo jausmą. Beveik prieš šimtą metų amerikiečių filosofė ir vietos organizatorė Mary Parker Follett bendruomenę apibūdino kaip „kūrybinį procesą“, svarstant, dalyvaujant ir integruojantis. Vykdamas dinamišką tarpusavio įsitraukimą, skirtumai tarp piliečių išryškėja, suprantami ir integruojami į kažką labiau aprėpiančio, sukuriant veiksmų kryptį, atsirandančią dėl persipynusių idėjų, asmenybių ir situacijos. Ir nors vieta vis dar yra svarbi, kaip ir bendrystės pagrindas, bet taip pat ir procesas bei jo generuojamas abipusiškumas¹⁰³. Akcentuojama, kad priklausymo jausmas naudingas ne tik asmeniui, bet ir bendruomenei. Asmenims stiprus priklausomybės jausmas yra susijęs su aukštu socialinio kapitalo lygiu ir kitų pasitikėjimu¹⁰⁴.

⁹³ Algirdas Astrauskas, *supra note* 24, p.262.

⁹⁴ Paul W. Speer, Andrew N. Peterson, Theresa L. Armstead ir Christopher T. Allen, *supra note* 1; Cosimo Talò, Terri Mannarini ir Alessia Rochira, *supra note* 1; Neil M. Boyd ir Branda Nowell, *supra note* 1; Gritzan, Madeline, *supra note* 1.

⁹⁵ Silvia Gattino, Norma De Piccoli, Omar Fassio ir Chiara Rollero, *supra note* 2.

⁹⁶ Magda Permut, *supra note* 3.

⁹⁷ Terri Mannarini ir Angela Fedi, *supra note* 4.

⁹⁸ Neil M. Boyd, Branda Nowell, *supra note* 1.

⁹⁹ Fengyan Tang, Iris Chi ir Xinqi Dong, *supra note* 6.

¹⁰⁰ Saulius Nefas, *supra note* 64, p.99

¹⁰¹ Astrauskas, 2019, *supra note* 24. p. 265

¹⁰² Smith, 2011 cit. pgl. Elif Kutay Karacor ir Berfin Senik, *supra note* 18.

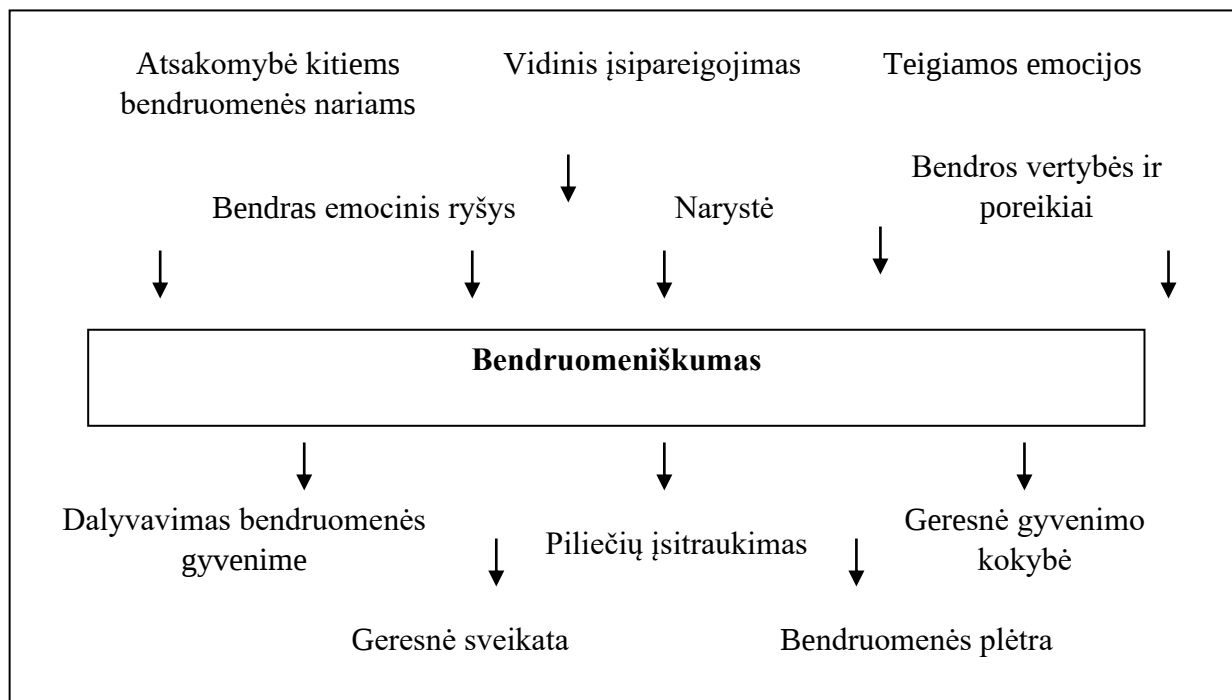
¹⁰³ cit. Susan Phillips, Ian Bird, Lauren Carlton ir Lee Rose, „Knowledge as Leadership, Belonging as Community: How Canadian Community Foundations Are Using Vital Signs for Social Change“, *The Foundation Review* 8, 3(2016):1-12.

¹⁰⁴ Nathaniel M. Lambeth, Tyler F. Stillman, Joshua A. Hicks, Shanmuh Kamble, Roy F. Baumeister ir Frank D. Fincham, „To belong is to matter: Belonging enhances meaning in life“, *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, 11(2013):1418 -1427.

Bendruomenės lygmeniu priklausomybės jausmas yra susijęs su teigiamu kitų žmonių saugumo ir tolerancijos suvokimu, aukštesniu aukojimo ir savanorystės lygiu¹⁰⁵.

Bendruomeniškumą gali sąlygoti ir vietų tapatumas¹⁰⁶, kur žmonės susitinka ir bendrauja tarpusavyje¹⁰⁷, taip pat bendruomenės narių pasitenkinimas kaimynystėje¹⁰⁸. Kaip ir tokie socialiniai ir demografiniai kintamieji kaip pavyzdžiui, gimę ir užaugę bendruomenėje ar būdami bendruomenės nariais, turintys mažų vaikų¹⁰⁹, pajamų lygis¹¹⁰ yra susijęs su aukštesniu bendrystės jausmo lygiu.

Išanalizavus įvairių mokslininkų požiūrius į bendruomeniškumo sampratą bei svarbą, bendruomeniškumo ypatumai pateikiami 1 paveiksle.

1 pav. Veiksniai sąlygojantys bendruomeniškumą bei bendruomeniškumo nauda

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomeniškumas dažniausiai siejamas su jausmais ar vertybėmis - atsakomybe kitiems bendruomenės nariams, vidiniu įsipareigojimu, teigiamomis emocijomis, bendru emociniu ryšiu, poreikiais - visa tai sąlygoja piliečių didesnę dalyvavimą bendruomenės gyvenime bei įsitraukimą į ją - ko pasekoje ir bendruomenės plėtrą. Be to patys

¹⁰⁵ Richard M. Carpiano ir Perry W. Hystad, „Sense of community belonging in health surveys: What social capital is it measuring?“, *Health & Place* 17, 2(2013): 606-617.

¹⁰⁶ Jacinta Francis, Billie Giles-Corti, Lisa Jane Wood ir Matthew Knuiman, „Creating Sense of Community: The Role of Public Space“, *Journal of Environmental Psychology* 32, 4(2012): 401-409.

¹⁰⁷ Lisa Wood, Lawrence D. Frank ir Billie Giles-Corti, „Sense of Community and Its Relationship with Walking and Neighborhood Design“, *Social Science & Medicine* 70, 9(2010): 1381-1390.

¹⁰⁸ Heng Zhang ir Shih - Hsien Lin, „Sense of Community in Taiwan and Its Relationships with the Residential Environment“, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35(2012): 335-343.

¹⁰⁹ George Oliver Rogers ir Sineenart Sukolratanametee, „Neighborhood Design and Sense of Community: Comparing Suburban Neighborhoods in Houston Texas“, *Landscape and Urban Planning* 92, 3(2009): 325-334.

¹¹⁰ Bradley S. Jorgensen, Robert D. Jamieson ir John F. Martin, „Income, Sense of Community and Subjective Well-Being: Combining Economic and Psychological Variables“, *Journal of Economic Psychology* 31, 4(2010): 612-623.

bendruomenės nariai vyraujant bendruomeniškumui pasižymi geresne sveikata, gyvenimo kokybe. Galima teigti, kad bendruomeniškumo jausmas svarbus ne tik bendruomenėms bet ir jos nariams.

2. ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SVARBA BEI ĮSITRAUKIMĄ SKATINANTYS VEIKSNIAI

2.1. Įsitraukimo samprata ir etapai

Įsitraukimas (*ang. engagement*) pirmą kartą paminėtas 1990 m. Kaip daugialypė koncepcija įsitraukimas suteikia pagrindą organizaciniams santykiams kurti ir suteikia priemones palengvinti bendruomenės ir organizacijos sąveiką. Teoriškai įsitraukimas viešųjų ryšių literatūroje pirmą kartą pasirodė kaip atskira sąvoka daugiau nei prieš du dešimtmečius ir buvo susieta su kognityvinio dalyvavimo svarba, o vėliau, bendruomenės stiprinimo kontekste¹¹¹.

Pats žodis įsitraukimas dažniausiai vartojamas žymint tokias reikšmes kaip įsipareigojimas, abipusiškumas, todėl sąvoka iš esmės yra asmeniškai dalyvaujančio dalyvavimo tam tikroje veikloje sinonimas¹¹². Be to, terminas įsitraukimas kartais vartojamas tokių žodžių kaip aktyvus, dėmesingas, susidomėjimas, motyvacija ir pastangos sinonimas¹¹³. B.L. Devin ir B. Lane (2014) taip pat nurodo, kad įsitraukimas tai motyvuota būseną, kuri atsiranda laikui bėgant. Tačiau, kaip vis dažniau pabrėžiama, įsitraukimas ir motyvacija, nors ir susiję, negali būti vartojami kaip sinonimai, nes motyvacija susijusi su kryptimi ir elgesio priežastimis, tuo tarpu įsitraukimas susijęs su energija veikiant ir ryšiu tarp asmens ir veiklos¹¹⁴.

Kaip ir bet kokia asmeninė patirtis, įsitraukimas yra įvairus ir todėl gali būti apibūdinamas labai įvairiai. Anot Heath (2014) įsitraukimas yra daugiau nei dvipusis bendravimas ir reikalingas supratimas, įvertinimas ir įsipareigojimas palaikyti dialogą su suinteresuotosiomis šalimis ir organizacijomis ir tarp jų, kaip bendruomenės kūrimo diskursas¹¹⁵. Akcentuojama, kad dažnai piliečių įsitraukimas suprantamas kaip veikla, orientuota į naudą visai visuomenei, ir reiškia individualius ir kolektyvinius veiksmus, skirtus visuomenei rūpimoms problemoms nustatyti ir spręsti¹¹⁶.

¹¹¹ Kim A. Johnston, „Public relations and engagement: Theoretical imperatives of a multidimensional concept“, *Journal of Public Relations Research* 26, 5(2014): 381-383.

¹¹² Tonya Conner, „Academic engagement ratings and instructional preferences: Comparing behavioral, cognitive, and emotional engagement among three school-age student cohorts“, *Review of Higher Education and Self-Learning* 4, 13(2011): 52-62; Leah Taylor ir Jim Parsons, „Improving student engagement“, *Current Issues in Education* 14, 1(2011):1-34;

¹¹³ Tonya Conner, *ibid.*

¹¹⁴ Bree L. Devin ir Anne B. Lane, „Communicating engagement in corporate social responsibility: A meta-level construal of engagement“, *Journal of Public Relations Research* 26, 5(2014): 436-454.

¹¹⁵ Kim A. Johnston, *op cit.* 111.

¹¹⁶ Linda Lotina, *Conceptualizing engagement modes: understanding museum–audience relationships in Latvian museums* (Tartu: Tartu University, 2016)

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/50608/lotina_linda.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kalbant apie bendruomenės įsitraukimą, nurodoma, kad bendruomenės įsitraukimas reiškia asmenų, grupių ir struktūrų įsitraukimą ir dalyvavimą priimant sprendimus, planuojant, projektuojant, valdant ir teikiant paslaugas¹¹⁷. O bendruomenės narių įsitraukimą tuo tarpu galima laikyti procesu, kurio metu žmonių grupės su ypatingu susidomėjimu siekia išspręsti problemas, turinčias įtakos jų bei bendruomenės gerovei¹¹⁸. Panašios nuomonės laikosi ir Pasaulinė sveikatos organizacijos - anot jos bendruomenės įsitraukimas yra procesas, kurio metu bendruomenei naudingos organizacijos ir asmenys kuria ilgalaikius santykius su kolektyvine vizija bendruomenės labui¹¹⁹.

Pastebima, kad įsitraukimo sąvoką mokslininkai traktuoja įvairiai. Kaip antai T. Nabatchi ir L.B. Amsler (2014)¹²⁰ bei A. Sanchez (2017)¹²¹ ją sieja su su dalyvavimu ir laiko jos sinonimu¹²². Kiti mokslininkai teigia, kad įsitraukimo bei dalyvavimo sąvokų tapatinti nereikėtų, kadangi aktyvus piliečių dalyvavimas sąlygoja įsitraukimą bei įtrauktį. Kaip antai E. Vaidelytė, G. Žilinskas ir R. Rauleckas (2016) teigia, kad „piliečių įsitraukimo (*angl. engagement*) sąvoka gali būti vartojama kaip platesnis konstruktas, apimantis tiek dalyvavimą (*angl. participation*), tiek ir įtrauktį (*angl. inclusion*)“¹²³.

Galima sutikti su J.Ekman ir E.Amna (2012), kad įsitraukimas - dalyvavimo procesas¹²⁴. Kaip ir daugelio dažnai vartojamų terminų atveju, nėra bendro supratimo ar apibrėžimo apie dalyvavimą. Jis taip pat dažnai vartojamas sinonimu su piliečių dalyvavimas, bendradarbiavimas ir įtraukimas¹²⁵. Tačiau dalyvavimą galima gali apibrėžti ir kaip procesą, kuriame dalyvauja piliečiai, ekspertai, valstybės ar vyriausybės veikėjai ir kitos suinteresuotosios šalys, darančios įtaką sprendimų priėmimui bet kuriame valdymo etape¹²⁶.

Dalyvavimas bendruomenės veikloje tuo tarpu anot Oakley (1989) apibrėžiamas kaip procesas, kurio metu asmenys prisiima atsakomybę už savo gerovę ir siekia prisidėti prie savo ir

¹¹⁷ Kathryn M Barker, Emilia J Ling, Mosoka Fallah, Brian VanDeBogert, Yvonne Kodl, Rose Jallah Macauley, K Viswanath, Margaret E Kruk, „Community engagement for health system resilience: evidence from Liberia's Ebola epidemic“, *Health Policy Plan*, 35(2020): 416-23

¹¹⁸ Tim Moore, Myfanwy McDonald, Harriet McHugh-Dillon, Sue West, „Community engagement. A key strategy for improving outcomes for Australian families“. *Australian Institute of Family Studies*, (2016):1-25

¹¹⁹ „Community engagement“, WHO. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. <https://www.who.int/risk-communication/training/Module-B5.pdf>

¹²⁰ Tina Nabatchi ir Lisa Blomgren Amsler, „Direct Public Engagement in Local Government“, *American Review of Public Administration* 44, 4(2014): 63S-88S.

¹²¹ Alenka Sanchez, „Engagement in public relations discipline: Themes, theoretical perspectives and methodological approaches“, *Public Relations review* 43, 5(2017): 934-944.

¹²² Tonya Conner, *supra note* 112; Leah Taylor ir Jim Parsons, *supra note* 112.

¹²³ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, *supra note* 30, p.255.

¹²⁴ Joakim Ekman ir Erik Amna, „Political participation and civic engagement“, *Human Affairs*, 22(2012): 283-300.

¹²⁵ Regina Schroeter, Oliver Scheel, Ortwin Renn ir Pia Johanna Schweizer, „Testing the value of public participation in Germany: theory, operationalization and a case study on the evaluation of participation“, *Energy Research and Social Science* 13(2016):116-125.

¹²⁶ Anna Ernst, „Review of factors influencing social learning within participatory environmental governance“, *Ecology and Society* 24, 1(2019):3-9.

bendruomenės plėtros¹²⁷. O ir Europos Komisijos (2005) teigimu bendruomenės dalyvavimą galima laisvai apibrėžti kaip žmonių dalyvavimą bendruomeniniuose projektuose, siekiant išspręsti jų pačių problemas. Žmonės negali būti verčiami „dalyvauti“ projektuose, kurie daro įtaką jų gyvenimui, tačiau jei įmanoma jiems turėtų būti suteikta galimybė. Manoma, kad tai yra pagrindinė žmogaus teisė ir pagrindinis demokratijos principas. Bendruomenė gali dalyvauti vykdant bet kurią iš šių veiklų: poreikių vertinimas - nuomonės pareiškimas apie pageidaujamus patobulinimus, prioritetų nustatymas¹²⁸.

Svarbu pabrėžti, kad piliečių dalyvavimas daugiausia susijęs su informacijos teikimu ir įgyjimu, piliečių pagalba ir parama. Žinoma piliečių dalyvavimas nebūtinai gali sąlygoti jų įsitraukimą, tačiau gali padidinti bendruomeniškumo jausmą¹²⁹. Vėlgi nėra aiškos bendruomeniškumo bei įsitraukimo sąsajos. kalbant apie bendruomenės tyrimus ne aukštojo mokslo kontekste, yra reikšminga koreliacija tarp jų abiejų, tačiau yra mažai įrodymų. Mokslininkai iškėlė hipotezę, kad bendruomeniškumas yra pilietinio įsitraukimo prognozuotojas ir atvirkščiai. Tikėtina, kad pajutę bendruomeniškumo jausmą, gyventojai gali labiau įsitraukti į savo bendruomenę¹³⁰.

Anot V. Smalskio ir A.Šilinskytės (2016)¹³¹ bei C. Knox ir S. Janenova (2017)¹³² įsitraukimas priklauso nuo piliečių, jų aktyvumo bei bendruomeniškumo jausmo¹³³. Tačiau sulaukus piliečių įsitraukimo svarbu išklausti jų nuomonės, didinti jų pasitikėjimą¹³⁴.

Įtrauktį tuo tarpu galima laikyti nuolatinio įsitraukusių piliečių dalyvavimu¹³⁵ - tai „nuolatinis bendruomenės įtraukimas į bendrus paslaugų kūrimo procesus, viešąsias politikas ir programas, siekiant apibrėžti ir spręsti viešąsias problemas. Ji orientuota į nepertraukiamą ryšių tarp žmonių įvairiais klausimais kūrimą“¹³⁶. Tačiau tai yra ilgalaikis procesas¹³⁷. Jis priklauso nuo organizacijos skatinimo piliečius dalyvauti, įsitraukti. Taigi piliečių įtraukimą sąlygoja valdžia („Valdžia →

¹²⁷ cit. Amal Nur Hassan, Willy Muturi ir Mohamed Said Samantar, „Factors influencing active community participation in local development projects: a case of JPLG Project in Garowe, Puntland state of Somalia“, *International Journal of Contemporary Applied Researches* 5, 8(2018): 109-128.

¹²⁸ „Community participation“. Europos komisija, *supra note* 7.

¹²⁹ Agota Dabos ir Agnes Jenei, „Citizen engagement as a learning experience“, *Precedia-Social and Behavioral Sciences*, 93(2013): 1085-1089.

¹³⁰ Tabitha Underwood, „Developing a “Sense of Community”: Exploring a Cognitive Component of Civic Engagement“, *eJournal of Public Affairs*, 3(2017): 7-29.

¹³¹ Vainius Smalskis ir Aušra Šilinskytė, „Visuomenės įtraukimas į Lietuvos vietos savivaldos valdymą duomenų atvirumo kontekste“, *Viešojo politika ir administravimas* 15, 4(2016): 641-656.

¹³² Colin Knox ir Saltan Janenova, „Public councils in Kazakhstan: a case of emergent participative democracy?“, *Central Asian Survey* 37, 2(2017): 305-321.

¹³³ Agota Dabos ir Agnes Jenei, *op cit.* 129.

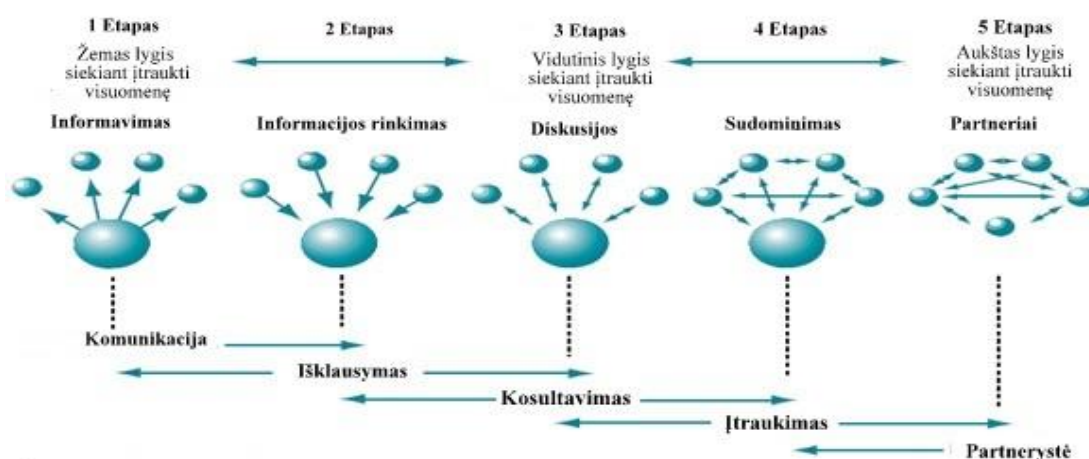
¹³⁴ Oren M. Levin Waldman, „Income, civic participation and achieving greater democracy“, *The Journal of Socio Economics*, 43(2013): 83-92.

¹³⁵ Kathryn Quick ir Martha S. Feldman, „Distinguishing Participation and Inclusion“, *Journal of Planning Education and Research* 31, 3(2011): 272-290.

¹³⁶ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, *supra note* 30, p. 259.

¹³⁷ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, *ibid.*

Pabrėžiama, kad siekiant įtraukti visuomenę, bendruomenės turi pripažinti ir gerbti įvairovę, ugdyti bendruomenės stipriąsias puses ir gebėjimus¹⁴⁰. Be to piliečius svarbu ne tik informuoti, išklausti jų nuomonės, bet ir motyvuoti¹⁴¹. Todėl siekiant piliečių įtraukties svarbi komunikacija su piliečiais (jų informavimas), jų iš klausymas (informacijos rinkimas), konsultavimasis su jais (diskusijų vedimas), jų įtraukimas (sudominimas) bei partnerystė su jais - būtent tokiais etapais reikėtų vadovautis siekiant įtraukti piliečius¹⁴² (2 pav.).

Šaltinis: Canadian Institutes of health research¹⁴³

- *Efektyvi komunikacija.* Kuo daugiau piliečių supranta procesą, tikslus ir numatomus rezultatus, turi prieigą prie informacijos, kurios jiems reikia norint priimti pagrįstą sprendimą ir savo vaidmenį (-is) ir vaidmenį procese, tuo labiau pasitikės ir domėsis.

- *Pagarba*. Nors tai skamba akivaizdžiai, labai svarbu, kad būtų gerbiami visi dalyviai bei nariai.

- *Procesų skaidrumas.* Procesai turi būti aiškūs ir gerai suprantami visiems suinteresuotiesiems subjektams, be „paslėptų“ ar alternatyvių darbotvarkių (asmeninės, politinės ar informacinės) ir sąžiningi apie piliečių vaidmenį ir įtaką priimant sprendimus ar priimant sprendimus.

¹³⁸ Ilona Lodewijckx. *What is the Difference between Citizen Engagement and Participation?* žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. <https://www.citizenlab.co/blog/civic-engagement/what-is-the-difference-between-citizen-engagement-and-participation/>

¹³⁹ Agota Dabos ir Agnes Jenei, *supra note*. 129.

¹⁴⁰ „Community engagement“, WHO, *supra* note 119.

¹⁴¹ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, *supra* note 30.

¹⁴² „CIHR’s Framework for Citizen Engagement - Section One: Introduction. *supra* note 9.

¹⁴³ CIHR's Framework for Citizen Engagement, *Ibid.*

¹⁴⁴ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra* note 13.

- *Dalinimasis informacija*. Veiksmingas įsitraukimas ir pasitikėjimas reikalauja, kad visi dalyvaujantys dirbtų bendru supratimu apie problemą ir vienas kito perspektyvas. Jei dalyviai ar gyventojai mano, kad informacija dalijamasi tik su kai kuriais nariais arba ji neatitinka visų požiūrių į šią problemą, vargu ar pavyks sukurti pasitikėjimą, kurio reikia veiksmingam ar tvariam dalyvavimui.

Informacija yra paprasčiausias ir labiausiai paplitęs įtraukimo tikslas. Informacija paprastai yra vienpusė ir pirmiausia apima informacijos apie problemą, sprendimą ar procesą perdavimą piliečiams. Informavimas apie suinteresuotąsias šalis savaime nėra veiksmingas dalyvavimas, nes tai neleidžia keistis idėjomis, diskutuoti. Piliečius galima informuoti susirinkimų metu, platinant lankstinukus, pateikiant informaciją internetinėse svetainėse ir pan.

Trečiasis įtraukimo lygis - bendruomenės konsultacijos siekiant gauti kuo daugiau atsiliepimų iš piliečių ir suinteresuotųjų šalių. Konsultavimo priemonės apima ir oficialias, ir neoficialias strategijas: pokalbiai su daugeliu bendruomenės narių - pvz. interviu, tikslinės grupės, internetiniai forumai, bendruomenės susitikimai; Sistemingai renkama svarbi informacija, pvz. apklausos, seminarai, dokumentų peržiūra, minčių lietus¹⁴⁵.

Išskiriamos dvi piliečių įtraukimo veiklos rūšys: 1) instrumentinė ir 2) norminė veikla. Pirmąją siekiama informuoti piliečius ar gauti iš jų atsakymus į vyriausybės sprendimus, o antroji - sutelkta į tas veiklas, kuriomis siekiama stiprinti bendruomenės, demokratiją ir valdymo procesus. Todėl siekiant padidinti dalyvavimo procesų efektyvumą, reikėtų naudoti efektyvesnes dalyvavimo ir partnerystės formas, kurios pirmiausia priklauso norminei veiklai¹⁴⁶.

Bendradarbiavimas yra paskutinis įtraukimo tikslas. Šiame etape svarbu su piliečiais priimti bendrą sprendimą vedant dialogus, diskusijas. Žinoma galima pasitelkti ir elektroninius metodus - vis daugiau namų ūkių turi prieigą prie interneto. Prieiga per internetą leidžia įtraukti didesnę visuomenės dalį į diskusijas bendruomenės klausimais per diskusijų forumus, internetines apklausas¹⁴⁷.

Bendruomenės įsitraukimas geriausiai veikia ten, kur tai yra nuolatinis kaupiamasis procesas, leidžiantis ilgainiui užmegzti ir sustiprinti santykius ir pasitikėjimą. Bendruomenės ar savanorių grupės gali norėti dalyvauti įvairiais lygmenimis - nuo konsultavimo iki bendro proceso projektavimo ir nuo kai kurių užduoties aspektų iki projektų vykdymo siekiant kai kurių rezultatų¹⁴⁸.

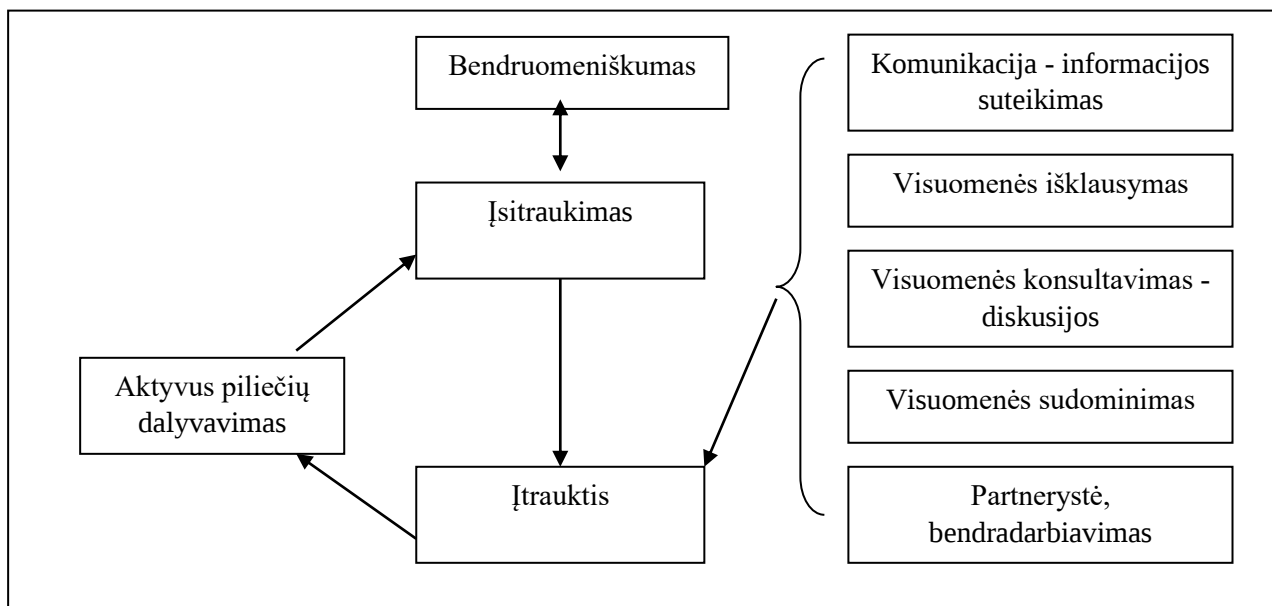
Apžvelgus mokslinę literatūrą galima pateikti piliečių įsitraukimo bei įtraukties dedamąsias dalis (3 pav).

¹⁴⁵ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra note* 13.

¹⁴⁶ King, 2000 cit. Agota Dabos ir Agnes Jenei, *supra note*. 129.

¹⁴⁷ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra note* 13.

¹⁴⁸ Community Planning Toolkit - Community Engagement, 2014. žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d. <https://www.communityplanningtoolkit.org/sites/default/files/Engagement.pdf>

3 pav. Piliečių įsitraukimo bei įtraukties dedamosios dalys

Apibendrinant galima teigti, kad piliečių įsitraukimą sąlygoja aktyvus piliečių dalyvavimas, ko pasekoje įvyksta įtrauktis - o tai dar labiau skatina aktyvų piliečių dalyvavimą. Tikėtina, kad be organizacijos pastangų įtraukti visuomenę, nebūtų ir aktyvaus piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo. Atsižvelgiant į tai, kad aktyvus piliečių dalyvavimas sąlygoja jų įsitraukimą (o įsitraukimas gali didinti bendruomeniškumą bei atvirkščiai) bei sekančiai jų įtrauktį, bendruomenėms svarbu skatinti aktyvų piliečių dalyvavimą.

2.2. Įsitraukimo į visuomeninę veiklą nauda

Įsitraukimą į visuomeninę veiklą galima tapatinti su socialiniu įsitraukimu ar dalyvavimu. Socialinis dalyvavimas plačiai apibrėžiamas kaip asmens įsitraukimas į veiklą, kuri teikia sąveiką su kitais¹⁴⁹. Anot Rowe ir Kahn (1998) socialinis įsitraukimas turi dvi dimensijas: vienas yra susijęs su kitais ir yra susijęs su jais per socialinius santykius; kita - užsiimti produktyvia veikla. Tačiau Glass, De Leon, Bassuk ir Berkman (2006) socialinį įsitraukimą apibrėžė kaip prasmingų socialinių vaidmenų atlikimą laisvalaikiui ir produktyviai veiklai¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Bryan D. James, Robert S. Wilson, Lisa L. Barnes ir David A. Bennett, „Late-life social activity and cognitive decline in old age“, *Journal of the International Neuropsychological Society* 17, 6(2011): 998-1005.

¹⁵⁰ cit. Zhang Wei, Lin Liu, Fengyan Tang ir XinQi Dong, „Social Engagement and Sense of Loneliness and Hopelessness: Findings From the PINE Study“, *Gerontology and Geriatric Medicine*, 4(2018):1-8.

Kai kuriems asmenims įsipareigojimas dalyvauti pilietinėje ir socialinėje veikloje reikalauja tam tikro pasitikėjimo. Be to, įsitraukimas į bendruomenės gyvenimą remiasi abipusiais santykiais¹⁵¹. McBride, Sherraden ir Pritzker (2006) teigia, kad daugumoje tyrimų nustatyta, kad tie žmonės, kurie dirba, turi aukštesnį išsilavinimą ir turi namus, dažniau dalyvauja pilietiniame gyvenime per politines organizacijas ir dalyvauja socialiniame gyvenime per savanorystę, asociacijas ir grupių narystės¹⁵². Vadinas gali būti linkę dalyvauti bendruomenės veikloje.

Moksliniuose šaltiniuose sutinkama, kad įsitraukimas į visuomeninę veiklą yra svarbus. Kaip antai W.L. Huang ir M.K. Feeney (2016)¹⁵³, R. Bartoletti ir F. Faccioli (2016)¹⁵⁴ ir S.Fang ir kt. (2018)¹⁵⁵ teigimu piliečių/suinteresuotų asmenų dalyvavimas bei jų įsitraukimas į bendruomenės yra svarbus ne tik bendruomenėms, bet ir jiems patiems. Nurodoma, kad piliečių įsitraukimas didina bendruomeniškumą¹⁵⁶, ugdo pilietines vertybes¹⁵⁷, asmenys pradeda labiau pasitikėti savimi¹⁵⁸, pasižymi aukštesne savigarpa¹⁵⁹. Įsitraukimo į visuomeninę veiklą metu taip pat gerinamos piliečių žinios ir įgūdžiai sprendžiant problemas. Dalyviai išsamiai sužino apie šias problemas. Geresnės žinios leidžia jiems įžvelgti kelias problemos puses. Piliečiai gali pagerinti savo bendravimo ir sprendimų priėmimo įgūdžius¹⁶⁰.

Bendrai dalyvavimas visuomeninėje veikloje, įsitraukimas į ją siejamas su pagerėjusia asmenų sveikata arba gali sąlygoti geresnę psichinę bei fizinę sveikatą¹⁶¹. Nurodoma, kad ypač vyresniame amžiuje įsitraukimas į visuomeninę veiklą siejamas su teigiamais fiziniais ir

¹⁵¹ Michela Lenzi, Alessio Vieno, Jill Sharkey, Ashley Mayworm, Luca Scacchi, Massimiliano Pastore ir Massimo Santinello, „How school can teach civic engagement besides civic education: The role of democratic school climate“, *American Journal of Community Psychology* 54, 3-4(2014): 251-261.

¹⁵² Lisa A. Jones, „The Importance of Civic and Social Engagement in Minority Communities“, *Journal of Family Strengths* 16, 1(2016): 1-12

¹⁵³ Wan-Lin Huang ir Mary K. Feeney, „Citizen Participation in Local Government Decision Making: The Role of Manager Motivation“, *Review of Public Personnel Administration* 36, 2(2016):188-209.

¹⁵⁴ Roberta Bartoletti ir Franca Faccioli, *supra* note 10.

¹⁵⁵ Shichen Fang, Nancy L. Galambos, Matthew D. Johnson ir Harwey J. Krahn, *supra* note 28.

¹⁵⁶ Katy J. Harriger, „Deliberative Dialogue and the Development of Democratic Dispositions“, *New Directions for Higher Education*, (2014): 53-61.

¹⁵⁷ Maria Veronica Gabutero Caparas ir Anand Agrawal, „Why Citizens Participate in Local Governance: A Case of Two Philippine LGUs“, *International Journal of Public Administration* 39, 12(2016): 952-962.

¹⁵⁸ Pamela Attree, Beverley French, Beth Milton, Susan Povall, Margaret Whitehead ir Jennie Popay, „The experience of community engagement for individuals: A rapid review of evidence“, *Health and Social Care in the Community* 19, 3(2011): 250-260.

¹⁵⁹ Kevin M. Brown, Russell Hoyer ir Matthew Nicholson, „Self-esteem, self-efficacy, and social connectedness as mediators of the relationship between volunteering and well-being“, *Journal of Social Service Research* 38, 4(2012): 468-483.

¹⁶⁰ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra* note 13.

¹⁶¹ Brown, Hoyer ir Nicholson, 2012; Silke Boenigk ir Marcel Lee Mayr, „The happiness of giving: Evidence from the German Socioeconomic Panel that happier people are more generous“, *Journal of Happiness Studies* 17, 1825-1846(2016): 1825-1846; Kathryn Betts Adams, Sylvia Leibbrandt ir Heehyul, „A critical review of the literature on social and leisure activity and wellbeing in later life“, *Ageing Soc.*, 31, 4(2011):683-712; Fengyan Tang, Iris Chi ir Xinqi Dong, *supra* note 6.; Ausanee Wancha ir Duangjai Phrompayak, „A Systematic Review of Factors Influencing Social Participation of Older Adults“, *Pacific Rim Int J Nurs Res* 23, 2(2019): 131-141.

psichologiniais rezultatais¹⁶². Įsitraukimas pagerina žmonių gyvenimo kokybę, tokie asmenys rečiau serga¹⁶³, juos rečiau kamuoja depresija¹⁶⁴, vienatvės jausmas¹⁶⁵ bei kognityviniai sutrikimai¹⁶⁶ - tyrimai, parodė, kad socialiai įsitraukę asmenys pasižymi pagerėjusia kognityvine funkcija¹⁶⁷. Be to įsitraukimas į įvairią formalią ir neformalią socialinę veiklą gali būti kanalas kuriant visapusišką patirtį vyresniems žmonėms, iš kurių galima gauti vertingų socialinės paramos formų¹⁶⁸. Prasminga veikla taip pat padeda žmonėms gauti teigiamą grįžtamąjį ryšį ir patvirtinti vertinamą tapatybę, dėl kurios gali padidėti savivertė¹⁶⁹.

Remiantis socioemocine selektyvumo teorija, vyresnio amžiaus žmonės linkę pasirinkt prasmingus santykius ir veiklą, kad išvengtų streso ir neigiamų jausmų¹⁷⁰. Be to socialinė sąveika su grupėmis ar bendruomene gali paskatinti didesnę socialinę integraciją, kuri skatina priklausymo jausmą ir emocinį ryšį¹⁷¹. Kai kurių mokslininkų teigimu socialinio dalyvavimo poveikis sveikatai didėja su amžiumi, o giliausias poveikis sveikatai pastebimas vyresnio amžiaus moterims¹⁷². Dėl to

¹⁶² Berkman, Glass, Brissette ir Seeman, 2000 cit. Fengyan Tang, Iris Chi and Xinqi Dong, *supra note* 6.

¹⁶³ Annie Hawton, Colin Green, Andy P. Dickens, Suzzanne H. Richards, Rod S. Taylor, Rachel Edwards, Colin J. Greaves ir John L. Campell, „The impact of social isolation on the health status and health-related quality of life of older people“, *Qual Life Res.* 20, 1(2011):57-67.; Katja Pynnönen, Timo Törmäkangas, Ritta - Lissa Heikkinen, Taina Rantanen ir Tinna - Mari Lyyra, „Does social activity decrease risk for institutionalization and mortality in older people?“, *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci.* 67B, 6(2012):765-74; Maria Soledad Herrera Ponce, Raul Pedro Elgueta Rosas ir Maria Beatriz Fernandez Lorca, „Social capital, social participation and life satisfaction among Chilean older adults“, *Rev Saude Publica* 48, 5(2014):739-749.

¹⁶⁴ Marta B. Rodríguez-Galán ir Luis M. Falcón, „Patterns of Social Activity Engagement Among Older Hispanics and Their Relationship to Sociodemographic and Health Variables“, *Activities, Adaptation & Aging* 34, 4(2010): 251-275; Simone Croezen, Mauricio Avendano, Alex Burdorf ir Frank J. Van Lenthe FJ. „Social participation and depression in old age: a fixed-effects analysis in 10 European countries“, *Am J Epidemiol.* 182, 2(2015):168-76; Zhang Wei, Lin Liu, Fengyan Tang ir XinQi Dong, *supra note* 150.

¹⁶⁵ Tara L. Queen, Robert S. Stawski, Lindsay H. Ryan ir Jacqui Smith, „Loneliness in a day: activity engagement, time alone, and experienced emotions“, *Psychol Aging.* 29, 2(2014): 297-305; Sato Ashida, Daniel K. Sewell, Ellen J. Schafer, Audrey Schroer ir Julia Friberg, *Social network members who engage in activities with older adults: do they bring more social benefits than other members?* (Cambridge University Press, 2018); Zhang, Wei, Lin Liu, Fengyan Tang, and XinQi Dong, *supra note* 150.

¹⁶⁶ Hsu 2007 cit. pgl. Juliana Martins Pinto ir Anita Liberalesso Neri, „Factors related to low social participation in older adults: findings from the Fibra study, Brazil“, *Cad. saúde colet.* 25, 3(2017): 286-293.

¹⁶⁷ Kyle J. Bourassa, Molly Memel, Cindy Woolverton ir David. A. Sbarra, „Social participation predicts cognitive function-ing in aging adults over time: Comparisons with physi-cal health, depression, and physical activity“, *Aging and Mental Health*, 21(2017): 133-146; Cassandra L. Brown, Laura E. Gibbons, Robert F. Kennison, Annie Robitaille, Agnus Lindwall, Meghan B. Mitchell, . . . Andrea M. Piccinin, „Social activity and cognitive functioning over time: A coordinated analysis of four longitudinal studies“, *Journal of Aging Research*, (2012):1-12; Howard Litwin ir Kimberly J. Stoeckel, „Social network, activity participation, and cognition: a complex relationship“, *Res Aging.* 38, 1(2016):76-97; Hui-Xin Wang, Yinlong Jin, Hugh C. Hendrie, Chaoke Liang, Lili Yang, Yibin Cheng, Frederick W. Unverzagt, Feng Ma, Kathleen S. Hall, Jill R. Murrell, Ping Li, Jianchao Bian, Jin-Jing Pei, Sujuan Gao, „Late life leisure activities and risk of cognitive decline“, *J Gerontol A Biol Sci Med Sci.* 68, 2(2013):205-213.

¹⁶⁸ Lennartsson ir Silverstein, 2001 cit. plg. Marta B. Rodríguez-Galán ir Luis M. Falcón, *op cit.* 164.

¹⁶⁹ Zhang Wei, Lin Liu, Fengyan Tang ir XinQi Dong, *supra note* 150.

¹⁷⁰ Carstensen 1992 cit. plg. Juliana Martins Pinto, Anita Liberalesso Neri, *op cit.* 166.

¹⁷¹ Fengyan Tang, Iris Chi and Xinqi Dong, *supra note* 6.

¹⁷² Patricia A. Thomas, „Trajectories of social engagement and mortality in late life“, *Journal of Aging and Health* 24, 4(2012): 547-68.

socialinis dalyvavimas yra plačiai vertinamas kaip sveiko senėjimo veiksnys¹⁷³. Vis dėlto socialinio dalyvavimo lygis mažėja su amžiumi¹⁷⁴.

Piliečių įsitraukimas į bendruomenės naudingas, kadangi¹⁷⁵:

- padidėja tikimybė, kad projektai ar sprendimai bus remiami;
- piliečiai, dalyvaujantys autentiškuose ir skaidriuose įtraukimo procesuose, labiau įsipareigoja padėti įgyvendinti projektus. Priima veiksmingesnius sprendimus, pasitelkdami įvairių suinteresuotųjų šalių vietos žinias, kad rastų praktiškų ir veiksmingų sprendimų.
- sukuria vietinius bendruomenės narių tinklus. Kuo daugiau žmonių, žinančių, kas vyksta, ir norinčių siekti tikslo, tuo didesnė tikimybė, kad bendruomenė sėkmingai pasieks savo tikslus.
- didina pasitikėjimą bendruomenės organizacijomis ir valdymu. Bendras darbas pagerina bendravimą ir supratimą, gali sumažinti būsimus konfliktus.

Apibendrinant galima teigti, kad įsitraukimas į visuomeninę veiklą naudingas ne tik piliečiams bet ir bendruomenėms. Piliečiai įsitraukiantys į visuomeninę veiklą pasižymi geresne sveikata, juos rečiau kamuoja depresija, vienatvės jausmas, gerėja jų įgūdžiai, savivertė, pasitikėjimas savimi. Tuo tarpu bendruomenėms jų įsitraukimas yra svarbus dėl piliečių pasitikėjimo bei bendruomeniškumo augimo, sprendimų priėmimo skaidrumo, pagalbos įgyvendinant užsibrėžtus tikslus.

2.3. Veiksniai galintys paskatinti piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą

Pagrindinėmis piliečių aktyvaus nedalyvavimo priežastimis dažnai laikomas informacijos trūkumas, nors dažnai ir patys piliečiai būna apatiški ir dalyvauti nenori¹⁷⁶ dėl išankstinio nusistatymo¹⁷⁷. Taip pat minima ir laiko stoka, įsisąmoninimo apie įsitraukimo galimybes žemas socialinis ir ekonominis statusas bei žemas išsilavinimo lygis¹⁷⁸. Socialiniam dalyvavimui gali turėti

¹⁷³ Bryan D. James, Robert S. Wilson, Lisa L. Barnes ir David A. Bennett. „Late-life social activity and cognitive decline in old age“. *Journal of the International Neuropsychological Society* 17, 6(2011): 998-1005.

¹⁷⁴ Sheila Novek, Verena Menec, Tanya Tran ir Sheri Bell. *Social participation and its benefits* (University of Manitoba, 2013).

¹⁷⁵ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra note* 13

¹⁷⁶ Mohammad Shahidul Hasan Swapan, „Realities of community participation in metropolitan planning in Bangladesh: A comparative study of citizens and planning practitioners' perceptions“, *Habitat International*, 43(2014): 191-197; Wu Qinghao ir W. Zhizhang, „The problems and countermeasures of citizen participation in urban community governance“, *Canadian Social Science*, 10(2014): 94-100.

¹⁷⁷ Eglė Vaidelytė, Gintaras Žilinskas ir Rimantas Rauleckas, *supra note* 30.

¹⁷⁸ Constance Flanagan ir Peter Levine, „Civic engagement and the transition to adulthood“, *The Future of Children* 20, 1(2010): 159-179; Michael C. Grillo, Migueal A. Teixeira ir David C. Wilson, *supra note* 32; Julia Rozanova, Norah Keating ir Jacquie Eales, „Unequal social engagement for older adults: constraints on choice“, *Can J Aging*. 31, 1(2012):25-36.

įtakos ir sveikatos problemos, kurios dažnai daro įtaką fiziniams ir protiniams gebėjimams, reikalingiems atlikti sudėtingą ir sudėtingą veiklą¹⁷⁹.

Nors konkrečių veiksnių sąlygojančių visuomenės įsitraukimą į visuomeninę veiklą nėra nurodoma, tačiau būtų galima teigti, kad įsitraukimą į ją gali sąlygoti įvairūs veiksniai:

- *Noras pagerinti savo gyvenimą bei bendruomenę..* Dalyvavimas bei įsitraukimas skatina žmones dirbti kartu - žmonės jaučia bendrystės jausmą ir pripažįsta jų dalyvavimo naudą. Žmonės mato galimybę pagerinti savo gyvenimą ir bendruomenę¹⁸⁰.

- *Pasitikėjimas.* M.C. Grillo, M.A. Teixeira ir D.C. Wilson (2010) teigia, kad bendruomeniškumą bei įsitraukimą į veiklą gali sąlygoti pasitikėjimas. Būtent per socialinį pasitikėjimą bendruomenės nariai priima bendrą tikslą siekti pokyčių arba spręsti aktualias problemas, turinčias įtakos visai bendruomenei. Tuo tikslu pilietinė ir socialinė veikla gali būti įvairi, pavyzdžiui, individualus savanoriškumas ir organizacinis ar politinis dalyvavimas¹⁸¹. Įtraukimo veikla gali būti sutelkta į politinio pobūdžio problemas, socialines neteisybes, kurios daro įtaką grupėms¹⁸².

- *Bendravimo, savęs realizavimo poreikiai, noro pasidalinti savo žiniomis*¹⁸³.

Prie veiksnių skatinančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą galima priskirti ir *viešumą* - žmonės negali dalyvauti, jei nežino apie renginį ar kitą galimybę dalyvauti. Naudojant naujienlaiškius, vietinę spaudą, vietinę radiją, socialinę žiniasklaidą ir gerai matomus plakatus svarbiausiose vietose, galima prisidėti prie visapusiškesnio piliečių įsitraukimo¹⁸⁴.

Siekiant piliečių įsitraukimo į visuomeninę veiklą, o tuo pačiu siekiant sustiprinti bendruomeniškumą, svarbūs ir :

- *Viešieji susirinkimai.* Jie suteikia galimybę konsultuotis su daugeliu žmonių. Susitikimai gali būti organizuojami diskusijoms mažose grupėse - mažos grupės yra esminis viešo susitikimo elementas, siekiant veiksmingai įtraukti žmones¹⁸⁵. Stipriosios pusės: leidžia daugeliui žmonių išsakyti savo nuomonę; suteikia galimybę paaiškinti procesus, suteikti informaciją ir rinkti atsiliepimus; parodo

¹⁷⁹ Henrik Ekström, Synneve Dahlin-Ivanoff ir Solve Elmståhl, „Effects of walking speed and results of timed get-up-and-go tests on quality of life and social participation in elderly individuals with a history of osteoporosis-related fractures“, *J Aging Health*. 23, 8(2011):1379-99; Simone Croezen, Mauricio Avendano, Alex Burdorf ir Frank J. Van Lenthe, „Social participation and depression in old age: a fixed-effects analysis in 10 European countries“, *Am J Epidemiol*. 182, 2(2015):168-76.; Yukinobu Ichida, Hiroshi Hirai, Katsunori Kondo, Ichiro Kawachi, Tokunori Takeda ir Hideki Endo, „Does social participation improve self-rated health in the older population? A quasi-experimental intervention study“, *Soc Sci Med*. 94(2013):83-90.

¹⁸⁰ „Community participation“. Europos komisija, *supra* note 7; *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas*. *supra* note 7.

¹⁸¹ Michael C. Grillo, Migueal A. Teixeira ir David C. Wilson, *supra* note 32.

¹⁸² Lisa A. Jones, *supra* note 152.

¹⁸³ *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas*, *supra* note 7.

¹⁸⁴ Dave Adamson, Jemma Bere, Jon Bevan, Andrew Dakin, Noel Isherwood, Hayley MacNamara, Alan Southall, *A Guide to Effective Community Engagement*, <http://regenwales.org/upload/pdf/071415111717A%20Guide%20to%20Effective%20Community%20Engagement.pdf>

¹⁸⁵ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, *supra* note 13.

atvirumą ir skaidrumą; leidžia dalyviams plėtoti tinklą. Trūkumai: ne visi turi laiko ar noro todėl dalyvių būna nedaug nebent žmonės jaučiasi asmeniškai ar giliai susirūpinę; kai kuriems žmonėms greičiausiai bus trukdoma kalbėti didelėje grupėje ir sukelti konfliktus¹⁸⁶. Be to svarbu prisiminti, kad vakariniai susirinkimai neįtraukia tų, kurie turi vaikų. Dienos susirinkimai neįtraukia tų, kurie dirba visą darbo dieną¹⁸⁷.

- *Seminarai* - leidžia žmonėms aptarti savo idėjas atviroje ir ramioje atmosferoje. Seminarai gali būti įvairių formatų. Jie gali būti skirti keistis informacija, aptarti idėjos ar projekto stipriąsias, silpnąsias puses, galimybes ir grėsmes; semtis idėjų ir novatoriško mąstymo apie tolesnę projekto eigą; arba jie gali būti specialiai pritaikyti prioritetų nustatymui ir veiksmų plano rengimui. Stipriosios pusės: skatina aktyvias diskusijas jaukioje aplinkoje; konfliktus galima lengviau spręsti mažoje grupėje; jie gali būti skirti konkrečiam tikslui; gali būti tiesiogiai nukreipti į atskirtas ar „sunkiai pasiekiamas grupes“, pavyzdžiui, jaunos žmonių ar etninių mažumų. Silpnybės: mažose grupėse sunku įsitikinti, ar atstovaujama visoms suinteresuotosioms šalims ar interesams. Seminaruose gali dominuoti aiškūs ir pasitikintys savimi asmenys¹⁸⁸.

- *Forumai* - reguliarūs žmonių, atstovaujančių grupei ar organizacijai susitikimai. Stipriosios pusės: reguliarūs forumai padeda išlaikyti pagreitį, atsidavimą ir entuziazmą ir skatina aktyvesnį dalyvavimą, nes forumo veikla gali būti veiksmingas būdas įtraukti atstumtas ar sunkiai pasiekiamas grupes, sukuriant areną, skirtą konkrečių grupių problemoms. Silpnybės: dažnai susideda iš esamų grupių atstovų, o ne iš asmenų iš bendruomenės¹⁸⁹.

- *Internetiniai įtraukimai*. Yra daugybė internetinių įtraukimo procesų, kuriuos galima pasirinkti, pavyzdžiui, internetiniai diskusijų forumai ir tinklaraščiai, „Facebook“, internetinės apklausos, socialiniai tinklai, reitingai ir balsavimas bei interaktyvi skaitmeninė televizija. Internetinė veikla leidžia žmonėms pasirinkti, kur, kada ir kiek laiko jie nori dalyvauti. Stipriosios pusės: žmonės gali pasirinkti patogų dalyvavimo laiką ir vietą. Ypač naudinga tiems, kurie gali būti namuose, pvz. pagyvenę žmonės, tėvai su mažais vaikais. Gali sukurti diskusijas ir apsispytimą nuomonėmis. Gali pasiekti daug žmonių. Užima mažiau laiko nei lankymasis viešame susitikime. Silpnybės: kai kuriems metodams gali prireikti moderatoriaus valdyti komentarus, tai gali būti brangu ir užima daug laiko. Neįtraukia tų, kurie neturi prieigos prie interneto. Reikia paskelbti susidomėjimą keliančią informaciją, įvykių¹⁹⁰.

¹⁸⁶ Community Planning Toolkit - Community Engagement, *supra* note 148..

¹⁸⁷ Dave Adamson, Jemma Bere, Jon Bevan, Andrew Dakin, Noel Isherwood, Hayley MacNamara, Alan Southall, *op cit.* 184.

¹⁸⁸ Community Planning Toolkit - Community Engagement, *supra* note 148..

¹⁸⁹ *Ibid.*

¹⁹⁰ *Ibid.*

- *Apskritojų stalo diskusijos* (paprastai nuo 16 iki 24 narių) - gali būti naudojamos kaip priemonė sutarimui pasiekti. Jie dalyvauja suinteresuotaisiais subjektais, veikia bendru sutarimu ir gali skatinti bendradarbiavimą siekiant skatinti aplinkosauginį, ekonominį ir socialinį bendruomenės tvarumą. Pagrindinė prielaida yra ta, kad visi dalyviai yra lygūs. Stipriosios pusės: visi žmonės yra lygūs; skatina atvirą diskusiją; gali skatinti novatoriškus sprendimus. Silpnybės: reikalingas didelis pasirengimas¹⁹¹.

- *Gatvės prekystaliai* - juos sudaro lauko ekspozicijos, tokios kaip idėjos ar grafiti sienos, kurios gali būti naudojamos užfiksuoti daugelio žmonių nuomonę ir komentarus. Galima rodyti vietovės ar projekto žemėlapius ir planus, o praeivių paprašyti pakomentuoti tam tikrus klausimus ir temas, generuoti idėjas ar balsuoti už tam tikrą veiklą ar įrenginius. Stipriosios pusės: gali padėti išgirsti daugelio žmonių nuomonę; interaktyvus dalyvavimas ir susidomėjimas. Gali pasiekti žmones, kurie paprastai nedalyvauja. Silpnybės: gali sugeneruoti daug duomenų; reikalingas išankstinis planavimas ir pasirengimas; reikia kelių pagalbininkų, kad galima būtų bendrauti su žmonėmis. Įvykius gali paveikti oro sąlygos¹⁹².

- *Bendruomenės apklausos* - norint nustatyti daugelio žmonių poreikius ir požiūrį galima atlikti apklausas. Pagrindiniai susiję etapai: imties dydžio ir reikalingos informacijos rūšies nustatymas; apsispręsti dėl apklausos tipo (paštu, telefonu ar interviu). Dažniausiai geriausia naudoti trumpą ir glaustą klausimyną, kur siekiama išgirsti žmonių nuomonę atitinkamu klausimu. Stipriosios pusės: gali padėti išgirsti daugelio žmonių nuomonę; naudinga kiekybiniais duomenimis gauti; iš esmės duomenis galima palyginti laikui bėgant arba su kitur gautais rezultatais. Silpnybės: apklausa turi būti gerai suplanuota ir užkoduota, kad būtų gauti „tinkami“ atsakymai. Platūs klausimynai užima daug laiko. Informacija gali būti ribota. Tipiškas atsakymų lygis yra nuo 10 iki 20 proc.¹⁹³.

- *Informacijos siuntimas į žmonių namus* vis dar yra veiksmingas būdas pasiekti daugelį grupių. Tokiu būdu galima dalintis informacija, tačiau jie taip pat gali apimti apklausą, skirtą žmonėms atsakyti į kelis klausimus. Šis metodas gali turėti mažesnę atsakomumą nei internetinės apklausos, tačiau labai tinka informacijai skleisti¹⁹⁴.

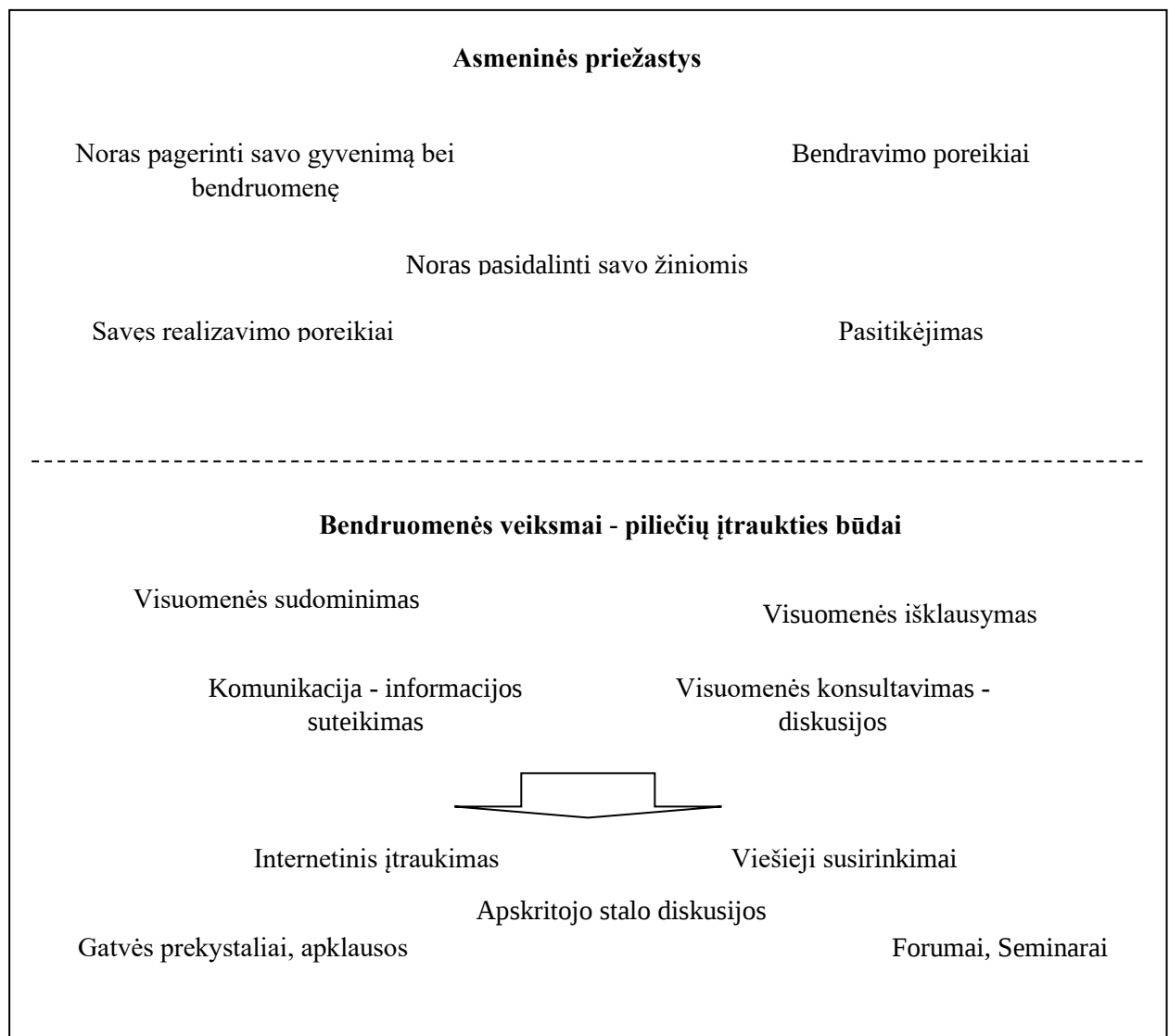
Galima teigti, kad esti įvairių veiksmų galinčių paskatinti piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą (4 pav.).

¹⁹¹ Community Planning Toolkit - Community Engagement, *supra note* 148.

¹⁹² *Ibid.*

¹⁹³ *Ibid.*

¹⁹⁴ Martha Fedorowiczwith, Olivia Arena ir Kimberly Burrowes, *Community Engagement during the COVID-19 Pandemic and Beyond A Guide for Community-Based Organizations*, 2020. <https://www.urban.org/sites/default/files/publication/102820/community-engagement-during-the-covid-19-pandemic-and-beyond.pdf>

4 pav. Veiksniai sąlygojantys piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą

Apibendrinant galima teigti, kad piliečius įsitraukti į visuomeninę veiklą (ko pasekoje didėtų bendruomeniškumas arba esantis bendruomeniškumo jausmas paskatintų piliečius dar labiau įsitraukti) sąlygoja asmeniniai (noras pagerinti savo gyvenimą bei bendruomenę, pasidalinti žiniomis, realizuoti save, bendrauti su kitais, įgytas pasitikėjimas) veiksniai bei bendruomenės įtraukties veiksmai - tokie kaip komunikavimas su visuomene, informacijos suteikimas, sudominimas, jos išklausymas, konsultacijos bei diskusijos su jais - tam galima pasitelkti tiek gatvės prekystalius, internetą, vykdyti apklausas, rengti viešuosius susirinkimus, forumus bei seminarus ar apskritojo stalo diskusijas.

3. BENDRUOMENIŠKUMAS: ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SKATINANČIŲ VEIKSNIŲ METODOLOGIJA

3.1. Darbo metodai

1. Mokslinės literatūros analizė, kuri atliekama remiantis K. Kardelio pateikta metodologija. Pasak autoriaus tai neatsiejama mokslinio darbo dalis, kurioje nurodoma, kad šiuo metodu siekiama aprašyti pasirinktos tyrimo srities padėtį. Pateikti esminius leidinius, susijusius su šioje srityje nagrinėtomis žiniomis, temomis bei argumentais.¹⁹⁵ Į šią literatūros apžvalgą įeis tai, kas buvo rašoma apie šią sritį, kaip medžiaga gauta kitų mokslininkų.

2. Lyginimo metodas atliekamas pagal R. Tidikį. Šis metodas yra efektyvus teisingai jį taikant, turint pakankamą informacijos bazę. Šio metodo pranašumai yra priežastinio ryšio nustatymo galimybė, situacijos kontrolė, kitimų per ilgą laikotarpį nustatymo galimybė.¹⁹⁶ Šis metodas tinkamas pasirinktai problemai nagrinėti, kadangi jis padės atskleisti ryšį tarp bendruomeniškumo sampratų, įsitraukimo į visuomeninę veiklą galimybių.

3. Apibendrinimo metodas, kuris atliekamas pagal R. Tidikį. Anot autoriaus „tai perėjimas nuo siauresnių sąvokų ir teiginių prie platesnių“.¹⁹⁷ Šiame darbe metodas taikomas apibendrinant mokslinę literatūrą, gautus empirinio tyrimo rezultatus.

4. Logografijos metodas. Šis metodas suteikia galimybę vaizdinėmis priemonėmis supažindinti skaitytoją su tam tikrais turinio elementais, problema.¹⁹⁸ Šiame darbe logografijos metodas pritaikytas naudojant paveikslėlius ir grafikus.

5. Apklausos metodas, planuojant tyrimą bus siekiama nustatyti reikalingą minimalų tiriamųjų skaičių, kuris atspindėtų vietos bendruomenės narius. Kaip nusako metodo pavadinimas, duomenys bus renkami užduodant klausimus, kurie bus sudaryti remiantis parengtu įsitraukimo į visuomeninę veiklą teoriniu modeliu, kurį bus siekiama patikrinti praktiškai. Bus parengtas klausimynas, kurį sudaro iš anksto suformuoti, nekintama tvarka pateikiami klausimai. Klausimai bus užduodami vietos bendruomenėms nariams - temai aktualiai tikslinei grupei. Toks tyrimo būdas

¹⁹⁵ Kęstutis Kardelis, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2016), 111.

¹⁹⁶ Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimo metodologija* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003), 416.

¹⁹⁷ *Ibid*

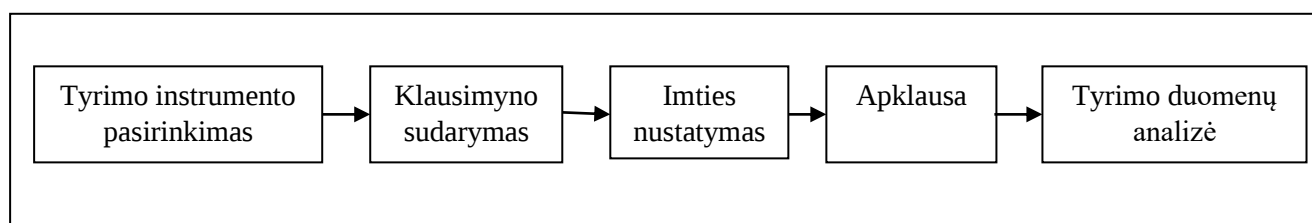
¹⁹⁸ Romas Prakapas ir Tomas Butvilas, *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms. Mokomasis leidinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 5.

priskiriamas kiekybiniai duomenų rinkimo strategijai, kurios rezultatas – susistemintų duomenų visuma.¹⁹⁹

6. Modeliavimo metodas. Šis metodas pasak R. Tidikio yra tam tikrų objektų (sistemų) elgsenos ir santykių atskleidimas sudarant modelius arba juos tiriant.²⁰⁰ Toks metodas, bus taikomas siekiant susisteminti įsitraukimo į visuomeninę veiklą gaires. Bus siekiama atskleisti veiksnius, kurie skatina dabartinį gyventojų įsitraukimą į visuomeninę veiklą Lietuvoje bei pateikti rekomendacijas.

3.2. Empirinio tyrimo metodologija

Tyrimo eiga. Bendruomeniškumo: įsitraukimo į visuomeninę veiklą skatinančių veiksnių tyrimo eiga pateikiama 5 paveiksle.

5 pav. Tyrimo eiga

Kaip pavaizduota 5 paveiksle, tyrimą sudaro 5 etapai: pirmiausia pasirenkamas tyrimo instrumentas, sekančiai sudaromas klausimynas, nustatomas tyrimo eiga, atliekama apklausa. Paskutiniame etape apdorojami bei analizuojami atlikto tyrimo duomenys.

Tyrimo metodas, strategija ir instrumentas. Atsižvelgiant į tai, kad šio tyrimo tikslas nustatyti įsitraukimą į visuomeninę veiklą skatinančius veiksnius bei kokie jų sąlygoja bendruomeniškumą, nuspręsta taikyti **kiekybinį tyrimo metodą**. Šio metodo pasirinkimą sąlygojo tai, kad anot K. Kardelio (2017) taikant kiekybinį tyrimo metodą galima apklausti daug respondentų per trumpą laiką²⁰¹ - tikėtina, kad tyrime dalyvaujant kuo daugiau bendruomenės narių, galima būtų atsakyti į iškeltą tyrimo tikslą.

Taikyta indukcinė tyrimo strategijos charakteristika - „tai pateikimas apibendrinimų remiantis tyrimo duomenimis“. Kitaip sakant, naudojantis šia strategija siekiama nustatyti universalius

¹⁹⁹ Inga Gaižauskienė ir Svajonė Mikėnė, *Socialinių tyrimų metodai: apklausa* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014),11.

²⁰⁰Rimantas Tidikis, Tidikis, *supra note* 196.

²⁰¹ Kęstutis Kardelis, *supra note* 195.

apibendrinimus, kurie būtų naudojami kaip aiškinimų modeliai/šablonai“²⁰². Taikant šią strategiją tyrimo metu surinkti „faktai analizuojami, lyginami ir kategorizuojami nesinaudojant hipotezėmis; Vadovaujantis indukcinė logika, apibendrinimai išvedami iš atliktos analizės tam, kad nustatyti ryšius tarp užfiksuotų faktų“²⁰³.

Atsižvelgiant į tai, kad nuspręsta taikyti kiekybinį tyrimo metodą - respondentų anketavimą, tyrimo instrumentas - klausimynas. Nurodoma, kad „svarbiausias klausimyno ypatumas tas, kad tiriamųjų atsakymai apibūdina jų nuomonę, požiūrį“²⁰⁴.

Klausimynas sudarytas vadovaujantis 4 paveiksle pateiktame veiksmų sąlygojančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą teoriniu modeliu. Klausimyną sudaro 14 klausimų:

- prisistatymas bei respondentų supažindinimas su tyrimo tikslu;
- 1-3 klausimai apie bendruomeniškumo jausmą, jo svarbą bei veiksmus sąlygojančius jį;
- 4-10 klausimai apie įsitraukimo į bendruomenės veiklą svarbą bei įsitraukimą sąlygojančius veiksmus.
- 11 -14 klausimai apie respondentų lytį, amžių, išsilavinimą bei priklausymą bendruomenei.

7 klausimai pateikiami intervalinėje skalėje (visiškai sutinku/visiškai nesutinku; labai dažnai/niekada) - tokiu atveju apklausiamieji turėjo galimybę įvertinti visus teiginius²⁰⁵.

Parengtas klausimynas patalpintas į www.apklausa.lt apklausų portalą, o jo nuoroda nusiųsta 3 bendruomenėms sutikusioms dalyvauti tyrime.

Duomenys apskaičiuoti naudojantis SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programine įranga (20 versija). Intervaline Likerto skale išreikštiems duomenims apskaičiuojami vidurkiai (Vid.), standartiniai nuokrypiai (SN) ir medianos, o ranginiams ir nominaline skale išreikštiems duomenims buvo apskaičiuoti dažniai (proc.). Likerto skale išreiktų vertinimų palyginimui pagal respondentų lytį, amžių ir išsilavinimą buvo taikyti neparemetriniai *Mann-Whitney U* kriterijai (kadangi duomenys išreikšti Likerto skalėje ir yra tik dvi nepriklausomos imtys), o palyginimui pagal bendruomenę taikytas neparemetrinis *Kruskalio-Valio H* testas (kadangi duomenys išreikšti Likerto skalėje ir yra trys nepriklausomos imtys). Ranginių ir nominaliųjų duomenų skirtumų tarp skirtingų demografinių charakteristikų respondentų nustatymui buvo apskaičiuoti χ^2 kriterijai („chi-kvadratas“), bei papildomai z testo pagalba palygintos proporcijos. Visais atvejais statistškai reikšmingu laikytinas skirtumas, kurio patikimumas bus didesnis nei 95 proc., t.y. kai $p < 0,05$.

²⁰² Blaikie, 2000 cit. Aurelija Novelskaitė, *Socialinio tyrimo terminija: tyrimo strategija, tyrimo planas, tyrimo dizainas, tyrimo procesas*. Metodinė knyga Kultūros vadybos studijų programos studentams (Vilnius: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2012), p. 6

²⁰³ *Ibid*, p.6

²⁰⁴ Bronislovas Bitinas, *Rinktiniai edukologiniai raštai*. (Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2013), 283.

²⁰⁵ Vytautas Dikčius . *Anketos sudarymo principai*. (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011).

3.3. Tiriamųjų imtis ir charakteristikos

Tyrimo imtis. Tyrime sutiko dalyvauti 3 bendruomenės (2 lentelė).

2 lentelė. Tyrime dalyvavusių bendruomenių charakteristikos

Bendruomenės pavadinimas	Narių skaičius	Vieta
Balsių bendruomenė	98	Vilnius
Taujėnų miestelio bendruomenė	42	Ukmergės rajonas, Taujėnų sen., Taujėnų mstl.,
Narsiečių bendruomenė	81	Kaunas

Tiriamųjų imtis apskaičiuota taikant Rudzkienės (2005)²⁰⁶ formulę (1):

$$n = \frac{N \cdot 1,96^2 \cdot p \cdot q}{(N - 1) + 1,96^2 \cdot p \cdot q} \quad (1)$$

Kur: „ N – populiacijos dydis; reikšmė 1,96 atitinka standartizuoto normaliojo skirstinio 95 proc. pasiklivimo lygmenį; p yra numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje (dažniausiai imama blogiausio varianto tikimybė – požymis būdingas pusei, t. y. 50 proc. populiacijos, ir pasirenkama $p = 0,5$); q yra tikimybė, kad nagrinėjamas požymis nepasireikš tiriamoje populiacijoje ($q = 1 - p = 0,5$); ε yra pageidautinas tikslumas, dažniausiai $\varepsilon = 0,05$ “²⁰⁷.

Apskaičiuota Balsių bendruomenės tiriamųjų imtis (2):

$$N = \frac{98 \cdot 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{0,05^2 \cdot (98 - 1) + 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = 78 \quad (2)$$

Taujėnų miestelio bendruomenės tiriamųjų imtis (3):

$$N = \frac{42 \cdot 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{0,05^2 \cdot (42 - 1) + 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = 38 \quad (3)$$

Narsiečių bendruomenės tiriamųjų imtis (4):

²⁰⁶ Rita Toleikienė. „Integralios etikos vadybos sistemos formavimas savivaldybėje“ (daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, 2018). http://daily.su.lt/SU_docs/KRT/Daktaro%20disertacija_Toleikiene.pdf

²⁰⁷ *Ibid.*

$$N = \frac{81 \cdot 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5}{0,05^2 \cdot (81-1) + 1,96^2 \cdot 0,5 \cdot 0,5} = 67 \quad (4)$$

Naudojant Paniott formulę²⁰⁸, tiriamoji imtis apskaičiuojama:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}} ; \quad (5)$$

Kur: Δ – atrankos paklaida; N – tiriamos visumos dydis; n – imties dydis.

Pasirinkus 10 proc. paklaidą ir 90 proc. tikimybę, tiriamoji imtis kiek mažesnė (3 lentelė).

3 lentelė. Imties dydžio nustatymas pagal Paniott formulę

Bendruomenė	N (bendruomenės narių skaičius)	Δ	n
Balsių bendruomenė	98	0,10	50
Taujėnų miestelio bendruomenė	42	0,10	30
Narsiečių bendruomenė	81	0,10	45

Atlikus skaičiavimus, nuspręsta apklausti tiriamuosius taikant 10 proc. paklaidą, vadovaujantis Paniott formule (4 lentelė).

4 lentelė. Tiriamoji imtis

Bendruomenė	Tiriamoji imtis pagal Rudzkienės formulę (5 proc. paklaida)	Tiriamoji imtis pagal Paniott formulę (10 proc. paklaida)
Balsių bendruomenė	78	50
Taujėnų miestelio bendruomenė	38	30
Narsiečių bendruomenė	67	45

Išplatinus klausimyno nuorodą bendruomenėms bei paprašius bendruomenės vadovybės paplatinti klausimyną tarp savų bendruomenės narių, tyrime dalyvavusių respondentų buvo mažiau nei planuota apklausti (žr. 4 lentelę - tiriamoji imtis pagal Paniott formulę) - apklausti tik 13 bendruomenės narių iš Balsių bendruomenės, 13 – Taujėnų miestelio bendruomenės bei 9 iš Narsiečių

²⁰⁸ Juozas Ruževičius, *Magistrantūros studijos: baigiamojo darbo projektų (BDP) ir magistro darbo (MD) rašymas*. (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016).

bendruomenės. Kadangi dėl Lietuvoje vykusio karantino bendruomenės susirinkimai nevyksta, o jų skatinimas elektroniniu paštu atsakyti į pateiktą klausimą nebuvo efektyvus.

Tiriamųjų charakteristikos. Tyrimo metu buvo apklausti 35 asmenys, kurių socialinės–demografinės charakteristikos pateikiamos 5 lentelėje.

5 lentelė. Tyrimo dalyvių socialinės–demografinės charakteristikos

Charakteristikos		N, vnt.	Proc.
Lytis	Moterys	22	62,9
	Vyrai	13	37,1
Išsilavinimas	Nebaigtas vidurinis	0	0,0
	Vidurinis	2	5,7
	Profesinis	3	8,6
	Nebaigtas aukštasis	0	0,0
	Aukštasis neuniversitetinis	10	28,6
	Aukštasis universitetinis	8	22,9
	Aukštosios studijos (magistrantūra, doktorantūra)	12	34,3
Amžius	< 21 m.	1	2,9
	21-30 m.	5	14,3
	31-40 m.	12	34,3
	41-50 m.	10	28,6
	51-60 m.	4	11,4
	> 60 m.	3	8,6
Bendruomenė	Balsių	13	37,1
	Narsiečių	9	25,7
	Taujėnų	13	37,1

Kaip matyti iš 5 lentelėje pateiktų socialinių-demografinių tyrimo dalyvių charakteristikų, kiek daugiau nei pusė tyrimo dalyvių (63 proc.) buvo moterys, tuo tarpu vyrai sudarė 37 proc. Pagal išsilavinimą daugiausiai asmenų (34 proc.) studijavo magistrantūroje ar doktorantūroje bei turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą (29 proc.), tuo tarpu turinčių tik vidurinį išsilavinimą buvo tik 14 proc. Pagal amžių daugiausiai tiriamųjų buvo 41-50 m. (29 proc.), mažiausiai – jaunesni nei 21 m. (tik 3 proc.). Pagal priklausymą bendruomenei daugiausiai buvo Balsių ir Taujėnų bendruomenių atstovų (po 37 proc.), mažiausiai – Narsiečių (26 proc.).

Siekdami tyrimo rezultatus palyginti tarp skirtingų tyrimo dalyvių socialinių–demografinių grupių, tyrimo dalyvių grupes, kuriose yra santykinai mažas asmenų skaičius (iki 10):

- 1) vidurinį, profesinį ir aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turintys asmenys buvo sujungti į vieną grupę, o turintys aukštąjį universitetinį ar aukštųjų studijų išsilavinimą – į kitą atskirą grupę.
- 2) jaunesni nei 40 m. asmenys buvo sujungti į vieną grupę, o 41 m. ir vyresni – į antrą.

Tokiu būdu gautos respondentų grupės, kuriose yra pakankamas asmenų skaičius, ir gauti rezultatai palyginti tarp skirtingų grupių.

4. BENDRUOMENIŠKUMAS: ĮSITRAUKIMO Į VISUOMENINĘ VEIKLĄ SKATINANČIŲ VEIKSNIŲ TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS

4.1. Tyrime dalyvavusių bendruomenių apžvalga

Balsių bendruomenė, įsikūrusi Vilniuje, kaip asociacija turi savo patvirtintus įstatus, kuriuose akcentuojama, kad bendruomenės nariais gali tapti „18 metų sulaukę veiksnius fiziniai asmenys, gyvenantys, ir/ar turintys nekilnojamąjį turtą, ir/ar dirbantys, ir/ar kaip kitaip susiję su Vilniaus m. Balsių teritorija, taip pat juridiniai asmenys, veikiantys Balsių teritorijoje. Balsių teritorija apibrėžiama kaip dalis Vilniaus miesto Verkių seniūnijos Balsių ir Verkių seniūnaitijos veiklos teritorijos“. Taip pat akcentuojama, kad norint tapti bendruomenės nariu būtina pateikti prašymą, sumokėti žyminį mokestį, bei kasmetinį nario mokestį. Būdamas Balsių bendruomenės nariu, gyventojas gali „dalyvauti ir balsuoti bendruomenės visuotiniame narių susirinkime; rinkti ir būti išrinktas į bendruomenės valdymo organus; teikti pasiūlymus bendruomenės veiklai gerinti; dalyvauti bendruomenės veikloje, naudotis bendruomenės teikiamomis paslaugomis; susipažinti su bendruomenės dokumentais ir gauti visą bendruomenės turimą informaciją apie jos veiklą“ ir kt.²⁰⁹

Balsių bendruomenė turi savo tinklalapį - www.balsiai.org, savo logotipą. Tinklalapyje pateikiama įvairi informacija (kaip tapti bendruomenės nariu, kaip skirti paramą ir pan.), naujienos (apie rengiamas kūrybines dirbtuves, mugės ir pan.), projektai, konkursai, Balsių bendruomenės Tarybos nariai, tinklalapyje galima registruoti problemą. Pats tinklalapis ne tik gausus informacija bei naujienomis, tačiau yra patogus informacijai ieškoti bei pats dizainas - akį traukiantis.

Balsių bendruomenė siekdama didesnio matomumo tarp bendruomenės narių turi ir savo paskyrą socialiniuose tinkluose - Facebook, kurioje dalinasi ne tik su Balsiais susijusia informacija, bet ir pateikia bendrą visus gyventojus liečiančią informaciją - pavyzdžiui apie COVID-19 vakciną, siūlo gyventojams dalyvauti įvairiuose virtualiuose renginiuose ir pan. Pastebima, kad prie šios Facebook grupės yra prisijungę 4073 žmonės, o jos naujienas seka - 4414 žmonių. Tai rodo, kad bendruomenės gyvenimu, veikla domisi ne tik oficialūs 98 šios bendruomenės nariai. Naudojantis Facebook galima tiesiogiai siųsti žinutes šios bendruomenės tarybai, taip pat nurodomas ir telefono numeris bei elektroninis paštas.

²⁰⁹ Balsių bendruomenės įstatai. <http://www.balsiai.org/taryba/istatai/>

Taujėnų miestelio bendruomenė, įsikūrusi Ukmergės rajone, Taujėnų sen., Taujėnų mstl. Kaip ir Balsių bendruomenė, turi savo tinklalapį - <http://www.taujenubendruomene.lt/>, kuriame taip pat pateikiamos naujienos, bendruomenės įsikūrimo istorija, kontaktai, pateikiamas bendruomenės herbas. Yra forumo nuoroda, per kurią lankytojai gali pateikti pasiūlymus ar bendrauti, tačiau iš paskutinių įrašų bei jų kiekio pastebima, kad forumas nėra populiarus ir nesulaukė didesnio susidomėjimo. Lyginant su Balsių tinklalapiu pasigendama informacijos apie tarybos narius, kaip tapti bendruomenės nariu.

Taujėnų miestelio bendruomenės tinklalapyje pateikiama ir nuoroda į socialinius puslapius - Facebook - tačiau pavadinimu „Taujėnų kultūra“, kuriame taip pat pateikiama įvairi informacija galinti sudominti žmones, tačiau daugiausia skelbimų yra susiję su kvietimais dalyvauti muzikiniame iššūkyje. Pastebima, kad prie šios grupės yra prisijungę 2282 žmonės, o informaciją seka - 2474 žmonės - tai rodo, kad susidomėjimas Taujėnų miestelio gyvenimu yra, nors pačiai bendruomenei priklauso tik 42 žmonės.

Narsiečių bendruomenė, įsikūrusi Kaune, kaip ir kitos dvi analizuojamos bendruomenės turi savo tinklalapį (<https://narsieciubendruomene.lt/>), kuriame gausu informacijos apie renginius, edukacijas, pramogas, pateikiamos įvairios naujienos. Esti ir krautuvėlė, kurioje žmonės siūlo savo paslaugas ar savo gamybos prekes. Tačiau, kaip ir Taujėnų miestelio bendruomenės tinklalapyje pasigendama informacijos kaip tapti bendruomenės nariu, kas yra bendruomenės tarybos nariai, nepateikiami bendruomenės įstatai.

Nors tinklalapyje nepateikiama nuoroda į socialinį Facebook tinklalapį, tačiau bendruomenė jį turi. Čia taip pat skelbiama net tik bendruomenei, bet ir visai Lietuvai svarbi informacija. Šį puslapį yra pamėgę 662 žmonės, o naujienas seka - 688 žmonės - kai bendruomenės narių tuo tarpu yra 81.

Apibendrinant informaciją apie analizuojamas bendruomenes, galima teigti, kad labiausiai piliečių įtraukimu rūpinasi Balsių bendruomenė, kadangi jos tinklalapyje daugiausia informacijos apie bendruomenės veiklą, žmonės skatinami aktyviai dalyvauti visuomeniniame/bendruomenės gyvenime (6 lentelė).

6 lentelė. Gyventojų įtraukties į bendruomeninę veiklą vertinimas, per tinklalapyje bei socialinius tinklus pateikiamą informaciją (balais)

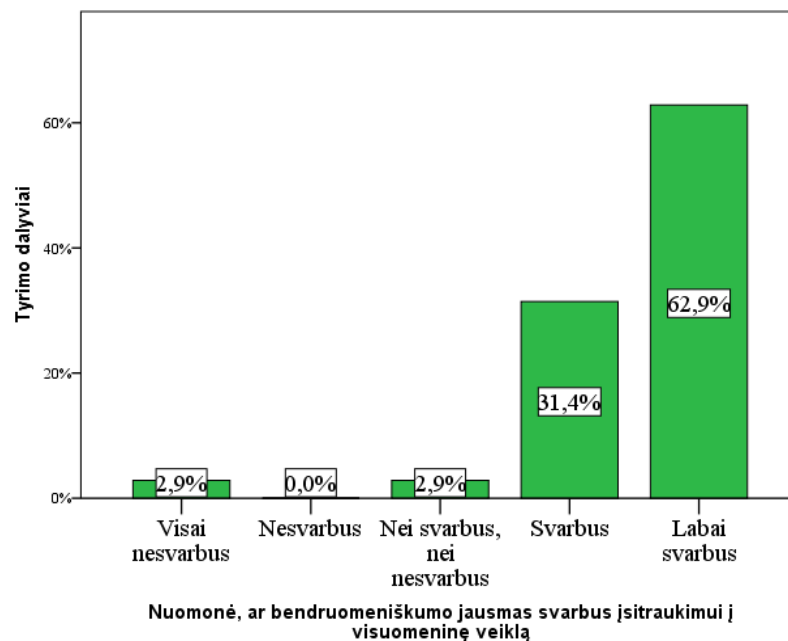
Bendruomenė	Tinklalapyje pateikiama informacija galinti sudominti gyventojus	Facebook panaudojimas žmonių įtraukčiai	Informacija apie galimybę tapti bendruomenės nariu	Informacija apie bendruomenės Tarybą
Balsių	10	10	10	10

bendruomenė				
Taujėnų miestelio bendruomenė	4	4	-	-
Narsiečių bendruomenė	8	4	-	-

Balsių bendruomenė tinklalapyje pateikia informaciją apie galimybę tapti bendruomenės nariu, bendruomenės veiklą, tarybos narius - kai tuo tarpu to pasigendama kitų bendruomenių tinklalapiuose.

4.2. Apklausos duomenų analizė

Mokslinėje literatūroje akcentuojama, kad esant bendruomeniškumo jausmui nariai jaučia priklausomybę, juos sieja bendras tikėjimas, jie jaučiasi įsipareigoję²¹⁰, ko pasekoje, iš bendros veiklos gaunama abipusė nauda²¹¹. Todėl pirmiausia tyrime dalyvavusių asmenų buvo prašoma nurodyti, ar, jų nuomone, bendruomeniškumo jausmas yra svarbus įsitraukimui į visuomeninę veiklą (6 pav.).

6 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal požiūrį į bendruomeniškumo jausmo svarbą įsitraukimui į visuomeninę veiklą, proc.

Kaip matyti iš 6 paveiksle pateiktų rezultatų, daugiau nei pusė tyrimo dalyvių (63 proc.) manė, kad toks jausmas yra labai svarbus, o dar 31 proc. teigė, kad svarbus, kai tuo tarpu teigiančių,

²¹⁰ McMillan ir Chavis, 1986, p. 294 cit. pgl. Dana Rotman ir Philip Fei Wu, *supra note* 16.

²¹¹ *Ibid.*

kad tai visai nesvarbu, buvo tik 3 proc. Iš gautų respondentų atsakymų, galima daryti prielaidą, kad apklausiami bendruomenės nariai supranta bendruomeniškumo jausmo svarbą.

Palyginus pasiskirstymą pagal nuomonę, ar bendruomeniškumo jausmas svarbus įsitraukimui į visuomeninę veiklą tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių (žr. 7 lentelę) - apskaičiavus „Chi kvadrato“ (χ^2) kriterijus ir papildomai palyginus proporcijas z testų pagalba, buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, kad bendruomeniškumo jausmą labai svarbiu reikšmingai dažniau laiko jaunesni nei 40 m. asmenys, nei kad vyresni, kurie reikšmingai dažniau nei jaunesni šį jausmą laiko tiesiog svarbiu. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$).

7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal požiūrį į bendruomeniškumo jausmo svarbą įsitraukimui į visuomeninę veiklą tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

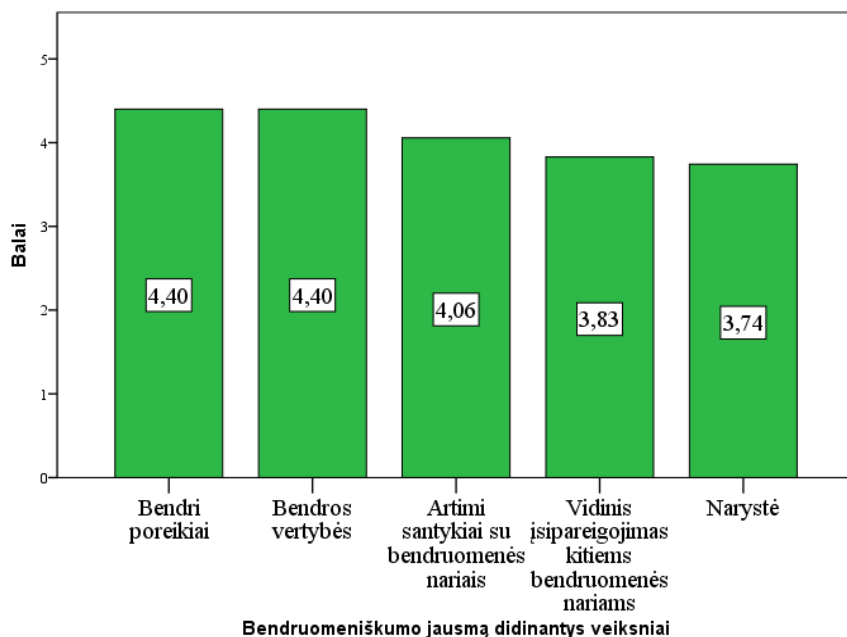
		Nuomonė, ar bendruomeniškumo jausmas svarbus įsitraukimui į visuomeninę veiklą					χ^2	df	p
		Visai nesvarbus	Nesvarbus	Nei svarbus, nei nesvarbus	Svarbus	Labai svarbus			
Lytis	Moterys	0,0%	0,0%	4,5%	22,7%	72,7%	4,628	3	0,201
	Vyrai	7,7%	0,0%	0,0%	46,2%	46,2%			
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	6,7%	0,0%	6,7%	13,3%	73,3%	5,860	3	0,119
	Aukštasis univ.	0,0%	0,0%	0,0%	45,0%	55,0%			
Amžius	Iki 40 m.	5,6%	0,0%	5,6%	11,1%	77,8%	8,069	3	0,045
	41 m. ir daugiau	0,0%	0,0%	0,0%	52,9%	47,1%			
Bendruomenė	Balsių	0,0%	0,0%	0,0%	46,2%	53,8%	5,303	6	0,506
	Narsiečių	0,0%	0,0%	0,0%	22,2%	77,8%			
	Taujėnų	7,7%	0,0%	7,7%	23,1%	61,5%			

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Atlikus mokslinės literatūros apžvalgą, nustatyta, kad bendruomeniškumo jausmą didina vidinis įsipareigojimas, bendros vertybės, bendri poreikiai, narystė, kaip ir artimi santykiai su kitais bendruomenės nariais²¹². Atsižvelgiant į tai, toliau tyrime dalyvavusių asmenų buvo prašoma penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Visiškai nesutinku“ (priskiriame balą 1) iki „Visiškai sutinku“ (priskiriame balą 5) įvertinti bendruomeniškumo jausmą didinančius veiksnys (didesnis balas rodo, kad konkretus veiksnys bendruomeniškumo jausmą didina labiau). Kaip matyti iš 7 paveiksle pateiktų

²¹²Algirdas Astrauskas, *supra* note 24, p. 265.

vertinimų vidurkių, labiausiai bendruomeniškumo jausmą didina bendri poreikiai ir bendros vertybės, kiek mažiau – artimi santykiai su kitais nariais, tuo tarpu mažiausiai – vidinis įsipareigojimas kitiems bendruomenės nariams ir narystė.

7 pav. Veiksnių, didinančių bendruomeniškumo jausmą, vertinimų vidurkiai

Be to anot respondentų bendruomeniškumo jausmą didina ir bendri tikslai, renginiai, vienas kitų supratimas, empatija, kaip ir bendra veikla bendruomenės labui.

Siekiant nustatyti ar požiūrį į veiksnius didinančius bendruomeniškumo jausmą skiriasi tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių (žr. 8 lentelę), apskaičiuotas Mann-Whitney U testas (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testas (bendruomenės atveju) - nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, kad jaunesni nei 40 m. asmenys reikšmingai labiau sutinka, kad bendruomeniškumo jausmą reikšmingai labiau didina narystė nei kad vyresni asmenys. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$).

8 lentelė. Veiksnių, didinančių bendruomeniškumo jausmą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

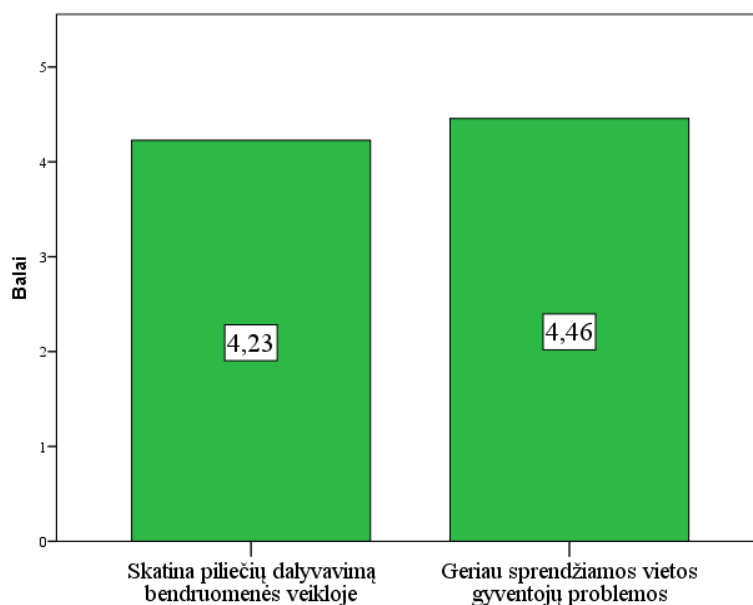
			Vidinis įsipareigojimas kitiems bendruomenės nariams	Bendros vertybės	Bendri poreikiai	Narystė	Artimi santykiai su bendruomenės nariais
Lytis	Moterys	Vid.	3,95	4,36	4,50	4,05	4,32
		SN	0,72	0,66	0,60	1,05	0,72
		Mediana	4,00	4,00	5,00	4,00	4,00
	Vyrai	Vid.	3,62	4,46	4,23	3,23	3,62
		SN	1,12	1,13	1,09	1,30	1,12

		Mediana	4,00	5,00	4,00	3,00	4,00
	U		122,50	112,00	129,00	86,50	89,50
	p		0,489	0,302	0,649	0,053	0,067
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	3,73	4,40	4,20	3,73	4,00
		SN	0,96	1,12	1,08	1,33	1,13
		Mediana	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	3,90	4,40	4,55	3,75	4,10
		SN	0,85	0,60	0,51	1,12	0,79
		Mediana	4,00	4,00	5,00	4,00	4,00
	U		135,00	126,50	128,50	145,00	149,50
	p		0,633	0,438	0,479	0,882	0,987
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	3,67	4,44	4,50	4,17	3,89
		SN	1,03	1,04	0,99	1,15	1,13
		Mediana	4,00	5,00	5,00	4,50	4,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	4,00	4,35	4,29	3,29	4,24
		SN	0,71	0,61	0,59	1,10	0,66
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	U		125,00	121,50	108,00	76,50	132,50
	p		0,369	0,303	0,143	0,010	0,503
Bendruomenė	Balsių	Vid.	3,69	4,46	4,46	3,31	4,23
		SN	0,75	0,52	0,66	1,11	0,60
		Mediana	4,00	4,00	5,00	4,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	4,00	4,56	4,56	4,11	3,89
		SN	0,87	0,53	0,53	0,78	0,78
		Mediana	4,00	5,00	5,00	4,00	4,00
	Taujėnų	Vid.	3,85	4,23	4,23	3,92	4,00
		SN	1,07	1,24	1,09	1,44	1,29
		Mediana	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00
	H		1,397	0,145	0,343	4,039	1,117
	p		0,497	0,930	0,843	0,133	0,572

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Taip pat tyrimo dalyvių buvo prašoma atsakyti kuo jų nuomone bendruomeniškumo jausmas yra svarbus vietos bendruomenėms - respondentai penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Visiškai

nesutinku“ (priskiriame balą 1) iki „Visiškai sutinku“ (priskiriame balą 5) įvertino bendruomeniškumo jausmo svarbos vietos bendruomenėms teiginius (8 pav.).

8 pav. Bendruomeniškumo jausmo svarbos vertinimų vidurkiai

Kaip matyti 8 paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, abiejų veiksnių vertinimų vidurkiai buvo pakankamai aukšti ir viršijo 4 balus, kas rodo, kad tiek piliečių dalyvavimo skatinimas, tiek geresnis vietos problemų sprendimas yra pakankamai svarbūs bendruomeniškumo jausmui didinti. Be to anot apklaustų bendruomenės narių, bendruomeniškumo jausmas vietos bendruomenėms leidžia labiau pasitarnauti savo bendruomenei, labiau apjungia/suartiną/suburia bendruomenę, skatina nebūti abejingais bendruomenės poreikiams, galima greičiau pasiekti bendrus tikslus ir interesus.

Palyginus bendruomeniškumo jausmui svarbių veiksnių vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių (žr. 9 lentelę) - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), statistškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$), kas rodo, kad tyrimo dalyvių bendruomeniškumo jausmui svarbių veiksnių vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių charakteristikų grupių statistškai reikšmingai nesiskyrė.

9 lentelė. Bendruomeniškumo jausmui svarbių veiksnių vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

			Skatina piliečių dalyvavimą bendruomenės veikloje	Geriau sprendžiamos vietos gyventojų problemos
Lytis	Moterys	Vid.	4,45	4,64
		SN	0,60	0,49
		Mediana	4,50	5,00
	Vyrai	Vid.	3,85	4,15
		SN	1,21	1,07

		Mediana	4,00	4,00
	U		102,50	103,00
	p		0,169	0,180
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	4,20	4,40
		SN	1,08	1,06
		Mediana	4,00	5,00
	Aukštasis univ.	Vid.	4,25	4,50
		SN	0,79	0,51
		Mediana	4,00	4,50
	U		144,50	140,00
	p		0,856	0,755
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	4,39	4,56
		SN	0,98	0,98
		Mediana	5,00	5,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	4,06	4,35
		SN	0,83	0,49
		Mediana	4,00	4,00
	U		108,50	102,00
	p		0,143	0,096
Bendruomenė	Balsių	Vid.	4,15	4,38
		SN	0,80	0,51
		Mediana	4,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	4,44	4,67
		SN	0,73	0,50
		Mediana	5,00	5,00
	Taujėnų	Vid.	4,15	4,38
		SN	1,14	1,12
		Mediana	4,00	5,00
	H		0,818	1,713
	p		0,664	0,425

Piliečių/suinteresuotų asmenų dalyvavimas bei jų įsitraukimas į bendruomenės yra svarbus ne tik bendruomenėms (didesnis pasitikėjimas, skaidresnis sprendimų priėmimas²¹³, didinamas bendruomeniškumo jausmas²¹⁴ ir pan.), bet ir jiems patiems (didesnis pasitikėjimas savimi²¹⁵, aukštesnė savigarba²¹⁶ ir pan.). Paklausus ar įsitraukimas į bendruomenės veiklą yra svarbus siekiant

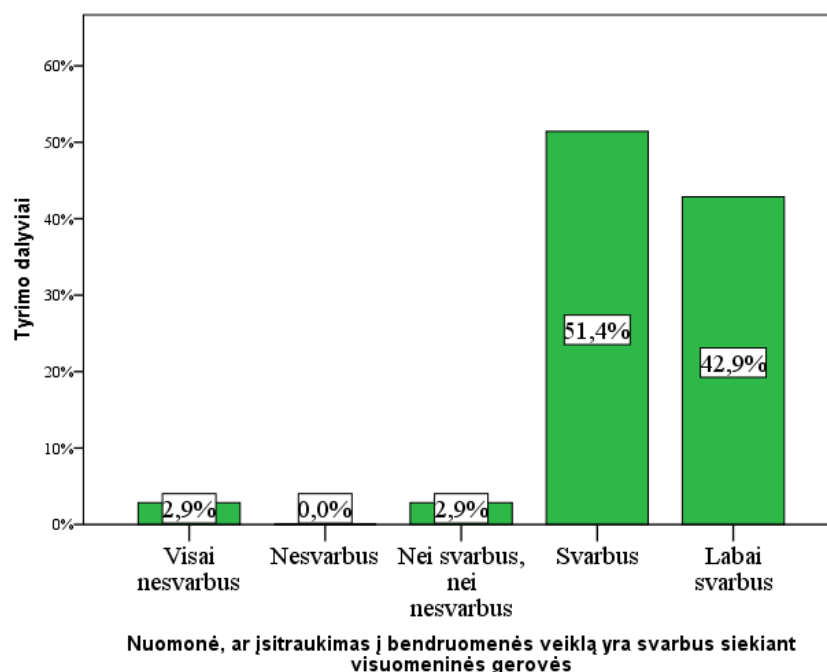
²¹³ Ted Alter, Aaron Driver, Paloma Frumento, Tanya Howard, Bill Shuffstall, Lyndal Thompson, Walt Whitmer, *supra* note 13.

²¹⁴ Katy J. Harriger, *supra* note 156.

²¹⁵ Pamela Attree, Beverley French, Beth Milton, Susan Povall, Margaret Whitehead ir Jennie Popay, *supra* note 158.

²¹⁶ Kevin M. Brown, Russell Hoye ir Matthew Nicholson, *supra* note 159.

visuomeninės gerovės, paaiškėjo, kad dauguma tyrimo dalyvių manė, kad toks įsitraukimas yra svarbus (51 proc.) ir labai svarbus (43 proc.), tuo tarpu manančių kitaip buvo tik 6 proc. (9 pav.).

9 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl įsitraukimo į bendruomenės veiklą svarbos siekiant visuomeninės gerovės, proc.

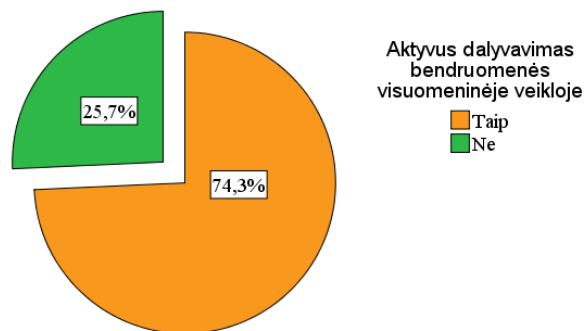
Palyginus pasiskirstymą pagal nuomonę, ar įsitraukimas į bendruomenės veiklą yra svarbus siekiant visuomeninės gerovės, tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių - apskaičiavus „Chi kvadrato“ (χ^2) kriterijus ir papildomai palyginus proporcijas z testų pagalba, statistškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$), kas rodo, kad nuomonė apie įsitraukimo svarbą siekiant visuomeninės gerovės statistškai reikšmingai tarp skirtingų socialinių-demografinių charakteristikų grupių nesiskiria (10 lentelė).

10 lentelė. Respondentų nuomonės pasiskirstymas dėl įsitraukimo į bendruomenės veiklą svarbos siekiant visuomeninės gerovės tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

		Nuomonė, ar įsitraukimas į bendruomenės veiklą yra svarbus siekiant visuomeninės gerovės					χ^2	df	p
		Visai nesvarbus	Nesvarbus	Nei svarbus, nei nesvarbus	Svarbus	Labai svarbus			
Lytis	Moterys	0,0%	0,0%	4,5%	40,9%	54,5%	5,446	3	0,142
	Vyrai	7,7%	0,0%	0,0%	69,2%	23,1%			
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	6,7%	0,0%	6,7%	26,7%	60,0%	7,596	3	0,055
	Aukštasis univ.	0,0%	0,0%	0,0%	70,0%	30,0%			

Amžius	Iki 40 m.	5,6%	0,0%	5,6%	38,9%	50,0%	3,463	3	0,326
	41 m. ir daugiau	0,0%	0,0%	0,0%	64,7%	35,3%			
Bendruomenė	Balsių	0,0%	0,0%	0,0%	53,8%	46,2%	6,641	6	0,355
	Narsiečių	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%			
	Taujėnų	7,7%	0,0%	7,7%	61,5%	23,1%			

Tyrimas atskleidė, kad 74 proc. tyrimo dalyvių aktyviai dalyvauja bendruomenės visuomeninėje veikloje (10 pav.).

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal aktyvų dalyvavimą bendruomenės visuomeninėje veikloje, proc.

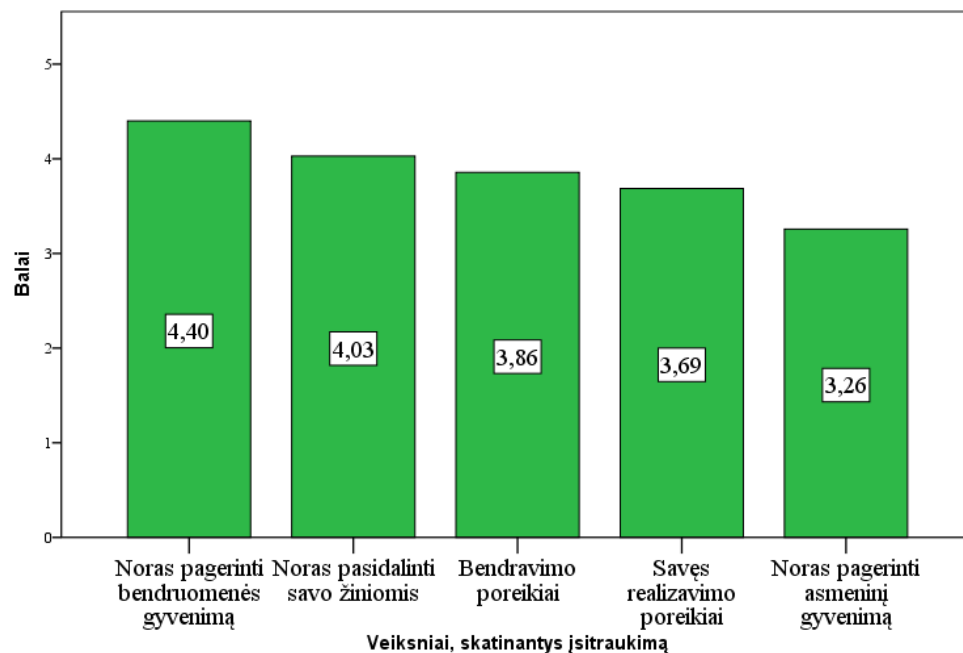
Palyginus pasiskirstymą pagal aktyvų dalyvavimą bendruomenės visuomeninėje veikloje tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių - apskaičiavus „Chi kvadrato“ (χ^2) kriterijus ir papildomai palyginus proporcijas z testų pagalba, statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$), kas rodo, kad dalyvavimo aktyvumas visuomeninėje veikloje tarp skirtingų socialinių-demografinių charakteristikų grupių nesiskiria (11 lentelė).

11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal aktyvų dalyvavimą bendruomenės visuomeninėje veikloje tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

		Aktyvus dalyvavimas bendruomenės visuomeninėje veikloje		χ^2	df	p
		Taip	Ne			
Lytis	Moterys	81,8%	18,2%	1,759	1	0,185
	Vyrai	61,5%	38,5%			
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	73,3%	26,7%	0,012	1	0,911
	Aukštasis univ.	75,0%	25,0%			
Amžius	Iki 40 m.	72,2%	27,8%	0,083	1	0,774
	41 m. ir daugiau	76,5%	23,5%			

Bendruomenė	Balsių	69,2%	30,8%	0,279	2	0,870
	Narsiečių	77,8%	22,2%			
	Taujėnų	76,9%	23,1%			

Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą gali sąlygoti noras pagerinti savo gyvenimą bei bendruomenę²¹⁷, bendravimo, savęs realizavimo poreikiai, noras pasidalinti savo žiniomis²¹⁸. Įdomu buvo ištirti ir respondentų įsitraukimo į bendruomenės veiklą motyvus, todėl apklausoje dalyvavusių bendruomenės narių buvo prašoma penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Visiškai nesutinku“ (priskiriame balą 1) iki „Visiškai sutinku“ (priskiriame balą 5) įvertinti veiksnius, kurie juos skatina įsitraukti į bendruomenės veiklą (11 pav.).

11 pav. Veiksnių, skatinančių įsitraukimą į bendruomenės veiklą, vertinimų vidurkiai

Kaip matyti iš 11 paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, labiausiai įsitraukimą į bendruomenės veiklą skatina noras pagerinti bendruomenės gyvenimą ir noras pasidalinti savo žiniomis, kiek mažiau – bendravimo poreikiai, mažiausiai – savęs realizavimo poreikiai ir noras pagerinti asmeninį gyvenimą. Tyrimo dalyviai taip pat nurodė, kad įsitraukti į bendruomenės veiklą skatina noras pagerinti aplinką, noras būti socialiu ir daugiau judėti.

Palyginus veiksnų, skatinančių įsitraukimą į bendruomenės veiklą, vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), buvo nustatyti statistškai reikšmingi

²¹⁷ „Community participation“. Europos komisija, *supra note 7*; *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas, supra note 7*.

²¹⁸ *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas, ibid.*

skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, kad moterims įsitraukti į bendruomenės veiklą tokie veiksniai kaip bendravimo poreikiai ir savęs realizavimo poreikiai skatina statistiškai reikšmingai labiau nei kad vyrus. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$) (12 lentelė).

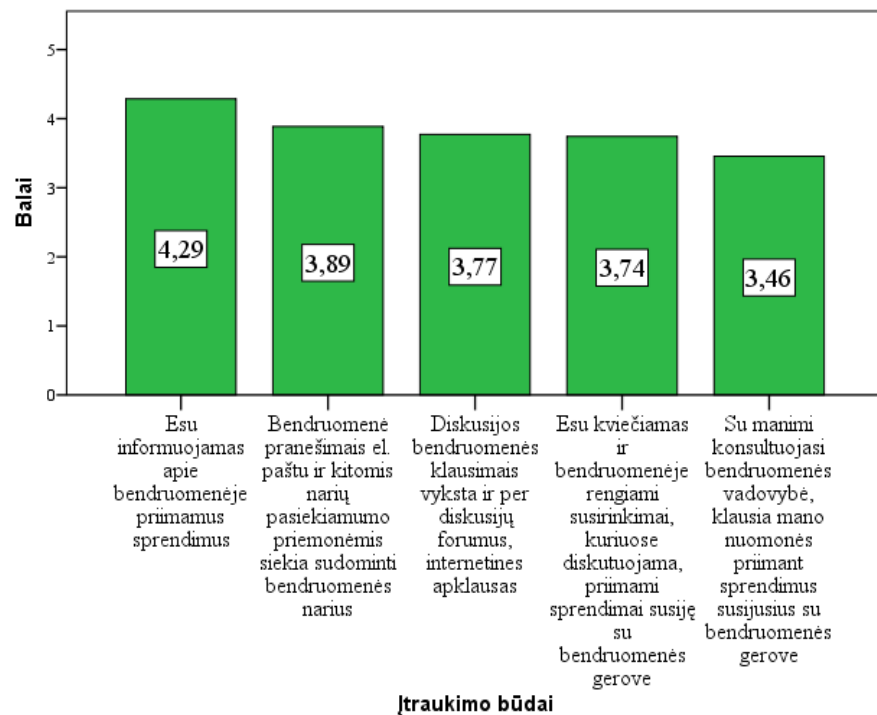
12 lentelė. Veiksnių, skatinančių įsitraukimą į bendruomenės veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

			Noras pagerinti asmeninį gyvenimą	Noras pagerinti bendruomenės gyvenimą	Bendravimo poreikiai	Savęs realizavimo poreikiai	Noras pasidalinti savo žiniomis
Lytis	Moterys	Vid.	3,32	4,50	4,32	4,18	4,14
		SN	1,04	0,51	0,78	0,66	0,77
		Mediana	3,00	4,50	4,50	4,00	4,00
	Vyrai	Vid.	3,15	4,23	3,08	2,85	3,85
		SN	1,21	1,09	1,38	1,21	1,07
		Mediana	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00
	<i>U</i>		133,50	132,00	65,50	51,00	125,50
	<i>p</i>		0,749	0,724	0,007	0,001	0,555
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	3,00	4,40	4,00	3,87	4,07
		SN	1,07	1,06	1,41	1,30	1,10
		Mediana	3,00	5,00	5,00	4,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	3,45	4,40	3,75	3,55	4,00
		SN	1,10	0,50	1,02	0,94	0,73
		Mediana	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	<i>U</i>		117,50	126,00	115,50	108,00	130,00
	<i>p</i>		0,283	0,438	0,254	0,169	0,521
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	3,06	4,44	3,89	3,83	4,33
		SN	1,26	0,98	1,53	1,42	1,08
		Mediana	3,00	5,00	5,00	4,00	5,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	3,47	4,35	3,82	3,53	3,71
		SN	0,87	0,49	0,73	0,62	0,47
		Mediana	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	<i>U</i>		122,50	119,00	122,00	99,00	70,00
	<i>p</i>		0,318	0,273	0,318	0,077	0,005
Bendruomenė	Balsių	Vid.	3,54	4,46	3,62	3,46	4,00
		SN	0,97	0,52	1,04	1,05	0,58
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	3,33	4,44	4,11	4,00	4,11
		SN	1,32	0,53	0,93	0,87	0,93
		Mediana	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Taujėnų	Vid.	2,92	4,31	3,92	3,69	4,00
		SN	1,04	1,11	1,50	1,32	1,15
		Mediana	3,00	5,00	5,00	4,00	4,00
	<i>H</i>		2,256	0,060	1,765	1,422	0,324

	<i>p</i>	0,324	0,970	0,414	0,491	0,851
--	----------	-------	-------	-------	-------	-------

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Bendruomenės narių taip pat buvo prašoma penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Niekada“ (priskiriame balą 1) iki „Labai dažnai“ (priskiriame balą 5) įvertinti būdus, kuriais bendruomenė įtraukia į bendruomenės veiklą. Kaip matyti iš žemiau esančiame paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, dažniausiai naudojami tokie būdai apie informavimas apie bendruomenės priimamus sprendimus, kiek rečiau – bendruomenės pranešimai el. paštu ir kitomis priemonėmis bei diskusijos bendruomenės klausimais ir diskusijos per forumus, internetines apklausas, rečiausiai – bendruomenės vadovybės konsultavimasis, nuomonės klausimas priimant sprendimus.

12 pav. Būdų, kuriais bendruomenė įtraukia į veiklą, vertinimų vidurkiai

Tyrimo dalyvavę bendruomenių nariai taip pat nurodė, kad dažniausiai juos bendruomenė įtraukia į veiklą naudodami Facebook'ą, rengdami susitikimus, renginius bei talkas.

Palyginus būdų, kuriais bendruomenė įtraukia į veiklą, vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių (žr. 13 lentelę) - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, kad:

- moterų įtraukimui reikšmingai dažniau naudojamos tokios priemonės kaip konsultavimas su bendruomenės vadovybe, nuomonės priimant sprendimus klausimas, diskusijos bendruomenės klausimais ir diskusijų forumai bei internetinės apklauso, kvietimai į

bendruomenės rengiamus susirinkimus, kuriuose diskutuojama, priimami sprendimai, susiję su bendruomenės gerove.

- b) Balsių ir Narsiečių bendruomenėse statistiškai reikšmingai dažniau nei Taujėnų naudojami tokie įtraukimo būdai kaip konsultacijos su bendruomenės vadovybe, nuomonės priimančius sprendimus klausimas, bendruomenės pranešimų siuntimas el. paštu ir kitomis narių pasiekiamumo priemonėmis, kuriomis siekiama sudominti bendruomenės narius.

Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$).

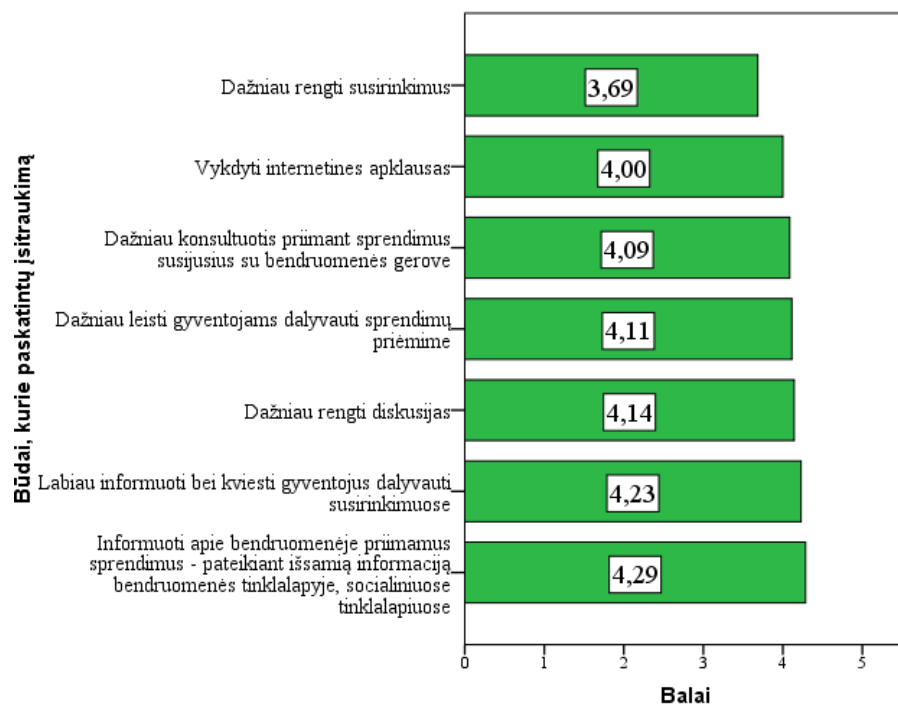
13 lentelė. Būdų, kuriais bendruomenė įtraukia į veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

			Esu informuojamas apie bendruomenėje priimamus sprendimus	Su manimi konsultuojasi bendruomenės vadovybė, klausia mano nuomonės priimančius sprendimus susijusius su bendruomenės gerove	Esu kviečiamas ir bendruomenėje rengiami susirinkimai, kuriuose diskutuojama, priimami sprendimai susiję su bendruomenės gerove	Diskusijos bendruomenės klausimais vyksta ir per diskusijų forumus, internetines apklausas	Bendruomenė pranešimais el. paštu ir kitomis narių pasiekiamumo priemonėmis siekia sudominti bendruomenės narius
Lytis	Moterys	Vid.	4,55	3,86	4,05	4,14	4,00
		SN	0,60	0,94	0,84	0,83	1,23
		Mediana	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Vyrai	Vid.	3,85	2,77	3,23	3,15	3,69
		SN	1,21	1,36	1,24	1,21	1,44
		Mediana	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00
	U		92,50	78,00	85,00	75,50	126,00
	p		0,085	0,026	0,049	0,020	0,578
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	4,20	3,33	3,53	3,73	3,73
		SN	1,08	1,35	1,13	1,22	1,39
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	4,35	3,55	3,90	3,80	4,00
		SN	0,81	1,15	1,02	1,01	1,26
		Mediana	4,50	3,50	4,00	4,00	4,00
	U		142,50	139,50	120,00	150,00	133,00
	p		0,805	0,730	0,330	1,000	0,587
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	4,22	3,50	3,67	3,94	3,78
		SN	1,17	1,42	1,33	1,21	1,52
		Mediana	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	4,35	3,41	3,82	3,59	4,00
		SN	0,61	1,00	0,73	0,94	1,06
		Mediana	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00

	U		143,00	140,00	151,00	114,00	151,50
	p		0,757	0,684	0,961	0,207	0,961
Bendruomenė	Balsių	Vid.	4,46	3,38	4,00	3,62	4,38
		SN	0,52	1,33	0,82	1,12	0,65
		Mediana	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	4,89	4,22	4,22	4,44	4,67
		SN	0,33	0,67	0,67	0,73	0,50
		Mediana	5,00	4,00	4,00	5,00	5,00
	Taujėnų	Vid.	3,69	3,00	3,15	3,46	2,85
		SN	1,18	1,22	1,28	1,13	1,52
		Mediana	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00
	H		10,470	5,853	5,531	4,910	11,894
	p		0,005	0,054	0,063	0,086	0,003

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Sekančiai apklausoje dalyvavusių bendruomenės narių buvo prašoma penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Visiškai nesutinku“ (priskiriame balą 1) iki „Visiškai sutinku“ (priskiriame balą 5) įvertinti būdus, kuriais būtų galima paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą (13 pav.).

13 pav. Būdų, kurie galėtų paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą, vertinimų vidurkiai

Kaip matyti iš 13 paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, labiausiai tyrimo dalyviai sutinka su tuo, kad įsitraukimą paskatintų informavimas apie bendruomenėje priimamus sprendimus, didesnis informavimas bei kvietimas sudalyvauti susirinkimuose bei dažnesnės diskusijos, tuo tarpu mažiausiai skatintų dažnesni susirinkimai, internetinės apklausos. Kiti respondentai dar nurodė, kad įsitraukimą

padidintų sąmoningumo ugdymas, įvairių mugių/renginių organizavimas. Su tuo galima sutikti, kadangi mokslinėje literatūroje nurodoma, kad įsitraukimą didina komunikacija su piliečiais, jų išklausymas²¹⁹, kaip ir įvairūs renginiai²²⁰.

Palyginus būdų, kurie galėtų paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą, vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių (žr. 14 lentelę) - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, kad jaunesni nei 40 m. asmenys statistiškai reikšmingai labiau nei vyresni sutinka, kad įsitraukimą labiau paskatintų didesnis informavimas ir gyventojų kvietimas dalyvauti susirinkimuose bei dažniau rengiami susirinkimai. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$).

14 lentelė. Būdų, kurie galėtų paskatinti bendruomenės narių įsitraukimą į visuomeninę veiklą, vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

			Labiau informuoti bei kviešti gyventojus dalyvauti susirinkimuose	Dažniau konsultuoti priimant sprendimus susijusius su bendruomenės gerove	Informuoti apie bendruomenėje priimamus sprendimus - pateikiant išsamią informaciją bendruomenės tinklalapyje, socialiniuose tinklalapiuose	Dažniau rengti diskusijas	Dažniau rengti susirinkimus	Dažniau leisti gyventojams dalyvauti sprendimų priėmimo	Vykdyti internetines apklausas
Lytis	Moterys	Vid.	4,36	4,14	4,32	4,27	3,91	4,32	4,18
		SN	0,58	0,64	0,65	0,55	0,75	0,65	0,91
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,50
	Vyrai	Vid.	4,00	4,00	4,23	3,92	3,31	3,77	3,69
		SN	1,00	1,08	1,09	1,12	1,18	1,17	1,25
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00
	U		115,50	142,00	136,00	123,00	101,00	104,00	112,50
	p		0,353	0,987	0,827	0,511	0,159	0,191	0,302
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	4,27	4,07	4,27	4,07	3,87	4,13	4,00
		SN	1,03	0,96	1,10	1,10	1,13	1,13	1,20
		Mediana	4,00	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	4,20	4,10	4,30	4,20	3,55	4,10	4,00
		SN	0,52	0,72	0,57	0,52	0,83	0,72	0,97
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00

²¹⁹ „CIHR’s Framework for Citizen Engagement - Section One: Introduction. *supra* note 9.

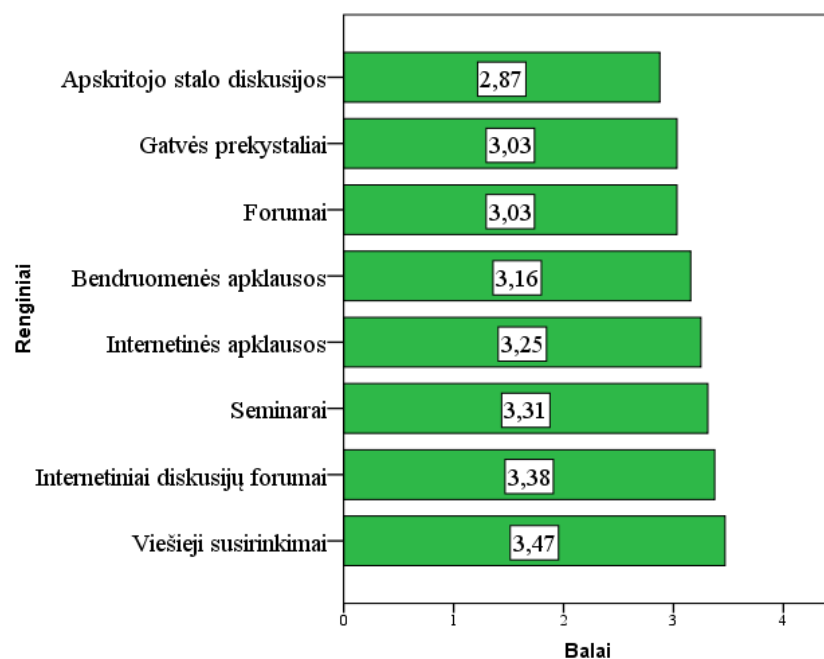
²²⁰ Community Planning Toolkit - Community Engagement, *supra* note 148.

	<i>U</i>		121,50	142,00	132,50	146,00	115,50	132,00	143,50
	<i>p</i>		0,347	0,805	0,564	0,908	0,254	0,564	0,831
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	4,44	4,22	4,39	4,22	3,94	4,22	4,11
		SN	0,98	1,06	1,09	1,00	1,16	1,11	1,28
		Mediana	5,00	4,50	5,00	4,00	4,00	5,00	5,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	4,00	3,94	4,18	4,06	3,41	4,00	3,88
		SN	0,35	0,43	0,39	0,56	0,62	0,61	0,78
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00
	<i>U</i>		73,500	101,500	99,000	117,000	93,500	112,500	119,500
	<i>p</i>		0,007	0,089	0,077	0,245	0,049	0,184	0,273
Bendruomenė	Balsių	Vid.	4,08	4,15	4,46	4,31	3,46	4,23	4,15
		SN	0,49	0,55	0,52	0,48	0,78	0,60	0,90
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	4,33	4,11	4,22	4,00	3,78	4,00	4,22
		SN	0,50	0,78	0,67	0,71	0,83	0,71	0,83
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Taujėnų	Vid.	4,31	4,00	4,15	4,08	3,85	4,08	3,69
		SN	1,11	1,08	1,14	1,12	1,21	1,26	1,32
		Mediana	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	5,00	4,00
	<i>H</i>		3,308	0,004	0,615	1,048	2,215	0,679	1,049
	<i>p</i>		0,191	0,998	0,735	0,592	0,330	0,712	0,592

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Įdomu buvo ištirti kaip dažnai bendruomenėse rengiamos apskritojo stalo diskusijos, apklausos, gatvės prekystaliai, seminarai, formumai bei susirinkimai - tai priemonės stiprinančios bendruomeniškumą bei piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą²²¹. Bendruomenės nariai penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Niekada“ (priskiriame balą 1) iki „Labai dažnai“ (priskiriame balą 5) įvertinto ir įvairių renginių, siekiant gyventojų įsitraukimo, rengimo dažnumą. Kaip matyti iš žemiau esančiame paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, dažniausiai rengiami viešieji susirinkimai, internetiniai diskusijų forumai ir seminarai, kiek rečiau – internetinės apklausos, tuo tarpu rečiausiai rengiamos apskritojo stalo diskusijos ir gatvės prekystaliai.

²²¹ Community Planning Toolkit - Community Engagement, *supra* note 148.

14 pav. Įvairių renginių, siekiant skatinti gyventojų įsitraukimą bendruomenėje, rengimo dažnumo vertinimų vidurkiai

Palyginus įvairių renginių, siekiant skatinti gyventojų įsitraukimą bendruomenėje, rengimo dažnumo vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, moterys reikšmingai dažniau nei vyrai nurodė tokius renginius kaip internetinės apklausos ir gatvės prekystaliai. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$) (15 lentelė).

15 lentelė. Įvairių renginių, siekiant skatinti gyventojų įsitraukimą bendruomenėje, rengimo dažnumo vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

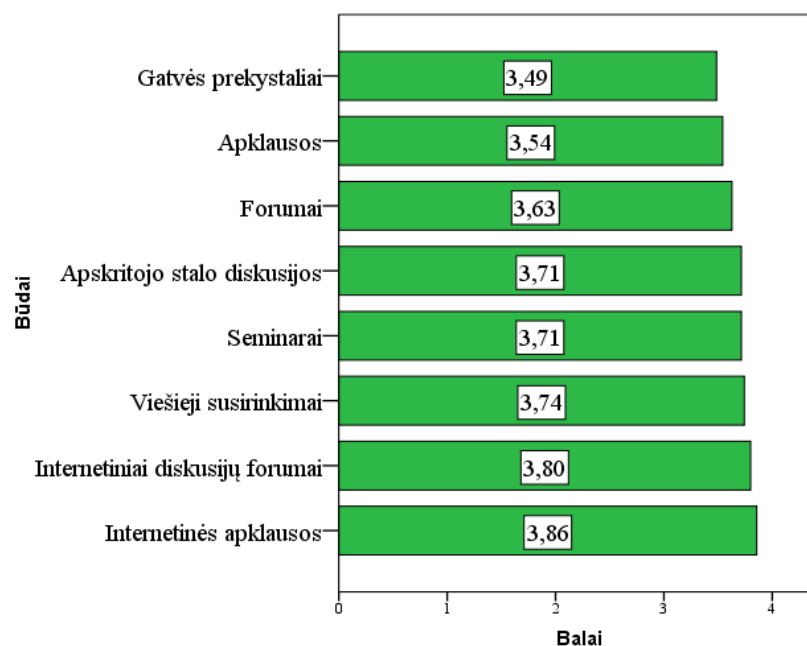
			Viešieji susirinkimai	Seminarai	Forumai	Internetiniai diskusijų forumai	Internetinės apklausos	Apskritojo stalo diskusijos	Gatvės prekystaliai	Bendruomenės apklausos
Lytis	Moterys	Vid.	3,77	3,60	3,32	3,65	3,60	3,05	3,45	3,43
		SN	0,97	0,82	1,06	0,93	1,05	0,89	1,19	1,16
		Mediana	3,50	3,50	3,00	4,00	4,00	3,00	3,50	3,00
	Vyrai	Vid.	3,15	2,92	2,62	2,92	2,77	2,69	2,46	2,85
		SN	0,90	1,04	0,77	1,04	1,01	0,75	0,88	1,28
		Mediana	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	U		101,50	87,50	75,00	83,00	74,50	108,50	64,00	101,50
	p		0,159	0,118	0,065	0,087	0,040	0,434	0,014	0,218

Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	3,53	3,40	3,13	3,47	3,40	3,07	3,13	3,33
		SN	1,19	1,06	1,30	1,19	1,30	1,10	1,51	1,35
		Mediana	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	3,55	3,28	2,94	3,28	3,17	2,78	3,00	3,11
		SN	0,83	0,89	0,66	0,89	0,92	0,55	0,84	1,15
		Mediana	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	U		147,50	124,00	115,00	118,00	112,00	114,50	117,50	115,00
	p		0,934	0,708	0,655	0,556	0,421	0,464	0,532	0,354
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	3,61	3,47	3,35	3,65	3,35	2,94	3,24	3,28
		SN	1,14	1,18	1,11	1,17	1,27	1,03	1,39	1,45
		Mediana	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,50
	41 m. ir daugiau	Vid.	3,47	3,19	2,67	3,06	3,19	2,88	2,88	3,13
		SN	0,80	0,66	0,72	0,77	0,91	0,62	0,89	0,96
		Mediana	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	U		145,00	104,00	79,00	87,00	125,50	136,00	110,50	124,00
	p		0,807	0,260	0,069	0,081	0,709	1,000	0,363	0,506
Bendruomenė	Balsių	Vid.	3,54	3,46	2,75	3,08	3,38	2,92	3,00	3,23
		SN	0,78	0,78	0,62	0,86	0,87	0,49	0,91	1,01
		Mediana	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Narsiečių	Vid.	3,67	3,63	3,75	4,00	3,63	3,13	3,75	3,67
		SN	0,87	0,74	0,71	0,53	0,74	0,99	0,89	0,87
		Mediana	3,00	3,50	4,00	4,00	3,50	3,00	3,50	3,00
	Taujėnų	Vid.	3,46	3,00	2,83	3,25	2,92	2,75	2,67	2,83
		SN	1,27	1,21	1,27	1,29	1,44	1,06	1,44	1,59
		Mediana	3,00	3,00	3,00	3,50	3,00	3,00	2,50	3,00
	H		0,146	1,635	7,055	5,100	1,532	1,030	4,127	1,407
	p		0,930	0,441	0,029	0,078	0,465	0,598	0,127	0,495

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Taip pat tyrimo dalyvių buvo prašoma atsakyti į atvirą klausimą ir nurodyti, kokie dar yra rengiami renginiai. Apibendrinus gautus rezultatus nustatyta, kad dažniausiai buvo nurodyti tokie renginiai kaip bendros šventės, nuotoliniai susitikimai, talkos, vakaronės, seminarai, vasaros šventės.

Penkiabalėje Likerto skalėje nuo „Visiškai nesutinku“ (priskiriame balą 1) iki „Visiškai sutinku“ (priskiriame balą 5) respondentai įvertinto ir įvairius būdus, kurie labiausiai būtų priimtini siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą (15 pav.).

15 pav. Priimtinausių būdų siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą vertinimų vidurkiai

Kaip matyti iš 15 paveiksle pateiktų vertinimų vidurkių, apklaustiems bendruomenės nariams labiausiai priimtose internetinės apklausa, internetiniai diskusijų forumai ir viešieji susirinkimai, kiek mažiau – seminarai ir apskritojo stalo diskusijos, mažiausiai – gatvės prekystaliai ir apklausa.

Palyginus būdų siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą, priimtumo vertinimus tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių - apskaičiavus Mann-Whitney U testus (lyties, išsilavinimo ir amžiaus atvejais) bei Kruskalio-Valio H testus (bendruomenės atveju), buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai $p < 0,05$), kurie parodė, moterims statistiškai reikšmingai labiau priimtinesni būtų seminarai ir gatvės prekystaliai nei kad vyrams. Tuo tarpu pagal kitas socialines-demografines charakteristikas statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p > 0,05$) (16 lentelė).

16 lentelė. Būdų siekiant padidinti įsitraukimą į visuomenės veiklą priimtumo vertinimai tarp skirtingų socialinių-demografinių grupių

			Viešieji susirinkimai	Seminarai	Forumai	Internetiniai diskusijų forumai	Internetinės apklausa	Apskritojo stalo diskusijos	Gatvės prekystaliai	Apklausa
Lytis	Moterys	Vid.	3,91	4,09	3,86	4,05	4,00	4,00	3,86	3,82
		SN	0,75	0,68	0,89	0,90	0,93	0,87	0,99	0,85
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Vyrai	Vid.	3,46	3,08	3,23	3,38	3,62	3,23	2,85	3,08
		SN	1,05	1,26	1,17	1,19	1,04	1,17	0,99	1,19

		Mediana	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00
		<i>U</i>	114,00	75,00	103,50	98,50	115,00	93,00	70,50	92,50
		<i>p</i>	0,335	0,020	0,180	0,130	0,353	0,091	0,012	0,085
Išsilavinimas	Vidurinis, prof., aukšt. neuniv.	Vid.	3,80	3,60	3,47	3,80	3,80	3,67	3,40	3,47
		SN	1,08	1,12	1,13	1,37	1,21	1,35	1,18	1,25
		Mediana	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Aukštasis univ.	Vid.	3,70	3,80	3,75	3,80	3,90	3,75	3,55	3,60
		SN	0,73	1,01	0,97	0,77	0,79	0,79	1,05	0,88
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00
	<i>U</i>		133,00	133,00	129,50	132,50	147,00	142,00	148,00	148,00
	<i>p</i>		0,587	0,587	0,499	0,564	0,934	0,805	0,961	0,961
Amžius	Iki 40 m.	Vid.	3,94	3,78	3,83	3,89	4,06	3,78	3,61	3,56
		SN	1,06	1,31	1,25	1,32	1,11	1,35	1,33	1,15
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	41 m. ir daugiau	Vid.	3,53	3,65	3,41	3,71	3,65	3,65	3,35	3,53
		SN	0,62	0,70	0,71	0,69	0,79	0,61	0,79	0,94
		Mediana	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00
	<i>U</i>		104,00	122,50	108,00	120,00	107,00	130,00	124,00	140,00
	<i>p</i>		0,110	0,318	0,143	0,287	0,134	0,463	0,351	0,684
Bendruomenė	Balsių	Vid.	3,54	3,77	3,46	3,62	3,77	3,85	3,31	3,62
		SN	0,78	0,83	0,88	0,96	0,73	0,69	0,85	0,87
		Mediana	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00
	Narsiečių	Vid.	3,67	3,89	4,11	4,22	4,11	3,78	4,11	3,89
		SN	0,87	0,78	0,78	0,67	0,78	0,83	0,93	0,78
		Mediana	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Taujėnų	Vid.	4,00	3,54	3,46	3,69	3,77	3,54	3,23	3,23
		SN	1,00	1,39	1,27	1,32	1,30	1,45	1,30	1,30
		Mediana	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00
	<i>H</i>		3,930	0,059	2,772	1,963	0,869	0,181	3,748	1,484
	<i>p</i>		0,140	0,971	0,250	0,375	0,648	0,914	0,154	0,476

Statistiškai reikšmingi (kai $p < 0,05$) skirtumai paryškinti

Apibendrinant šį poskyrį galima teigti, kad dauguma apklaustų bendruomenių narių mano, kad bendruomeniškumo jausmas yra svarbus įsitraukimui į visuomeninę veiklą - jį svarbesniu laiko jaunesni nei 40 m. asmenys. Tiek piliečių dalyvavimo skatinimas, tiek geresnis vietos problemų sprendimas yra svarbūs bendruomeniškumo jausmui didinti. Be to, manoma, kad labiausiai bendruomeniškumo jausmą didina bendri poreikiai ir bendros vertybės, kiek mažiau – artimi santykiai su kitais nariais, tuo tarpu mažiausiai – vidinis įsipareigojimas kitiems bendruomenės nariams ir narystė (jaunesni nei 40 m. asmenys yra linkę labiau sutikti, kad bendruomeniškumo jausmą didina narystė nei kad vyresni asmenys).

Piliečių įsitraukimas į bendruomenės veiklą siekiant visuomeninės gerovės laikomas svarbiu, greičiausiai dėl to dauguma tyrime dalyvavusių bendruomenės narių aktyviai dalyvauja bendruomenės visuomeninėje veikloje. **Labiausiai įsitraukimą į bendruomenės veiklą skatina noras pagerinti bendruomenės gyvenimą ir noras pasidalinti savo žiniomis, kiek mažiau – bendravimo poreikiai, mažiausiai – savęs realizavimo poreikiai ir noras pagerinti asmeninį gyvenimą.** Nustatyta, kad moterims įsitraukti į bendruomenės veiklą bendravimo poreikiai ir savęs realizavimo poreikiai reikšmingesni nei vyrams.

Nustatyta, kad tiek Balsių, tiek Naisių bei Taujėnų miestelio bendruomenės siekdami įtraukti žmones, bendruomenės narius į bendruomenės veiklą dažniausiai informuoja apie bendruomenės priimamus sprendimus, kiek rečiau siunčia pranešimus el. paštu ir kitomis priemonėmis, rengia diskusijas, forumus, internetines apklausas, rečiausiai – konsultuojasi, išklauso nuomonės priimant sprendimus. Balsių ir Narsiečių dažniau nei Taujėnų bendruomenėje siekdami įtraukti žmones, bendruomenės vadovybė konsultuojasi su žmonėmis, išklauso jų nuomonės, siunčia įvairius pranešimus el. paštu bei kitomis narių pasiekiamumo priemonėmis. Patys apklausoje dalyvavę bendruomenės nariai nurodė, kad **didesnį įsitraukimą paskatintų informavimas apie bendruomenėje priimamus sprendimus, didesnis informavimas bei kvietimas sudalyvauti susirinkimuose (tai paskatintų labiau jaunesnius nei 40 m. asmenis) bei dažnesnės diskusijos, tuo tarpu mažiausiai skatintų dažnesni susirinkimai, internetinės apklausos.**

Tyrimas atskleidė, kad bendruomenės dažniausiai rengia viešuosius susirinkimus, internetinius diskusijų forumus ir seminarus, kiek rečiau – internetinės apklausas, tuo tarpu rečiausiai – apskritojo stalo diskusijas ir gatvės prekystalius. Labiausiai bendruomenės nariams priimtose internetinės apklausos, internetiniai diskusijų forumai ir viešieji susirinkimai, kiek mažiau – seminarai ir apskritojo stalo diskusijos, mažiausiai – gatvės prekystaliai.

IŠVADOS

1. Bendruomeniškumas (bendros vertybės, atsakomybė kitiems bendruomenės nariams, vidinis įsipareigojimas, teigiamos emocijos, bendras emocinis ryšys, poreikiai) visuomeninėje veikloje svarbus ne tik bendruomenėms bet ir jos nariams. Kadangi tai sąlygoja piliečių didesnį dalyvavimą bendruomenės gyvenime bei įsitraukimą į ją - ko pasekoje ir bendruomenės plėtrą. O bendruomenės nariai vyraujant bendruomeniškumui pasižymi geresne sveikata, gyvenimo kokybe, didesniu subjektyvios gerovės jausmu.
2. Funkcionalioje bendruomenėje bendruomenės nariai jaučia bendruomeniškumą - vyrauja priklausymo jausmas, tarpusavio priklausomybė, pasitikėjimas, pagarba, bendri interesai. Funkcionalioje bendruomenėje piliečiai aktyviai dalyvauja viešuosiuose reikaluose, siekia bendro tikslo, priima sprendimus bendruomenės labui, o pats vadovavimas vyksta tiek iš viršaus į apačią, tiek iš apačios į viršų.
3. Siekiant atsakyti į probleminį klausimą buvo nustatyta, kad piliečius įsitraukti į visuomeninę veiklą (ko pasekoje didėtų bendruomeniškumas arba esantis bendruomeniškumo jausmas paskatintų piliečius dar labiau įsitraukti) sąlygoja asmeniniai (noras pagerinti savo gyvenimą bei bendruomenę, pasidalinti žiniomis, realizuoti save, bendrauti su kitais, įgytas pasitikėjimas) veiksniai bei bendruomenės įtraukties veiksmas - tokie kaip komunikavimas su visuomene, informacijos suteikimas, sudominimas, jos išklausymas, konsultacijos bei diskusijos su jais - tam galima pasitelkti tiek gatvės prekystalius, internetą, vykdyti apklausas, rengti viešuosius susirinkimus, forumus bei seminarus ar apskritojo stalo diskusijas.
4. Atlikus empirinį tyrimą, apklausus 3 bendruomenių narius, atsakant į probleminį klausimą buvo nustatyta, kad bendruomeniškumą galima padidinti skatinant piliečius dalyvauti, bendri poreikiai ir bendros vertybės. Labiausiai įsitraukimą į bendruomenės veiklą skatina noras pagerinti bendruomenės gyvenimą ir noras pasidalinti savo žiniomis, kiek mažiau – bendravimo poreikiai, mažiausiai – savęs realizavimo poreikiai ir noras pagerinti asmeninį gyvenimą. Didesnį įsitraukimą paskatintų informavimas apie bendruomenėje priimamus sprendimus, didesnis informavimas bei kvietimas sudalyvauti susirinkimuose (tai paskatintų labiau jaunesnius nei 40 m. asmenis) bei dažnesnės diskusijos, tuo tarpu mažiausiai skatintų dažnesni susirinkimai, internetinės apklausos. Labiausiai bendruomenės nariams priimtos internetinės apklausos, internetiniai diskusijų forumai ir viešieji susirinkimai, kiek mažiau – seminarai ir apskritojo stalo diskusijos, mažiausiai – gatvės prekystaliai.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į gauto tyrimo duomenis, Balsių, Naisių, Taujėnų miestelio bei kitų bendruomenių vadovybėms, siekiančioms įtraukti vietos bendruomenės gyventojus į visuomeninę veiklą bei padidinti gyventojų bendruomeniškumą, rekomenduojama:

- skatinti piliečius dalyvauti bendruomenės veikloje: pasidalinti savo žiniomis bei visiems kartu ieškoti būdų kaip pagerinti bendruomenės gyvenimą - galima vykdyti internetines apklausas, internetinius diskusijų forumus, kurių pagalba gyventojai būtų įtraukti į sprendimų priėmimą, išreiškiama jų nuomonė;
- informuoti bendruomenės narius ir kitus gyventojus apie priimamus sprendimus;
- dažniau kviesti bendruomenės narius ir kitus gyventojus dalyvauti susirinkimuose, diskusijose.

BIBLIOGRAFINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Moksliniai šaltiniai

1. Adams Kathryn Betts, Leibbrandt Sylvia ir Heehyul. „A critical review of the literature on social and leisure activity and wellbeing in later life“. *Ageing Soc.*, 31, 4(2011):683-712.
2. Aleksandravičius Alvydas ir Žukovskis Jan. „Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje“. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 1, 25(2011): 7-15.
3. Alma Au, Lai Daniel W. L., Yip Ho-ming, Chan Stephen, Lai Simon, Chaudhury Habib, Scharlach Andrew, Leeson George. „Sense of Community Mediating Between Age-Friendly Characteristics and Life Satisfaction of Community-Dwelling Older Adults“. *Front. Psychol.*, 11(2020): 1-10.
4. Aref Fariborz, Gill Sarjit S ir Aref Farshid. „Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach“. *Journal of American Science* 6, 2(2010): 155-163.
5. Attree Pamela, French Beverley, Milton Beth, Povall Susan, Whitehead Margaret ir Popay Jennie. „The experience of community engagement for individuals: A rapid review of evidence“. *Health and Social Care in the Community* 19, 3(2011): 250-260.
6. Ashida Sato, Sewell Daniel K., Schafer Ellen J., Schroer Audrey ir Friberg Julia. *Social network members who engage in activities with older adults: do they bring more social benefits than other members?*. Cambridge University Press, 2018.
7. Astrauskas Algirdas. „Bendruomenė ir bendruomeniškumas seniūnaitijos ir seniūnijos lygmeniu: samprata, raiška, galimybės tobulinti“. *Viešojo politika ir administravimas* 18, 2(2019): 256-269.
8. Bahl Nina Kavita Heggen, Nafstad Hilde Eileen, Blakar Rolv Mikkil ir Geirdal Amy Østertun. „Responsibility for Psychological Sense of Community and Well-Being in Old Age: A Qualitative Study of Urban Older Adults in Norway“. *Open Journal of Social Sciences*, 5(2017): 321-338.
9. Barbieri Irene ir Zani Bruna. „Multiple sense of community, identity, and well-being in a context of multi culture: a mediation model“. *Community Psychology in Global Perspective* 1, 2(2015): 40 -60.
10. Barker Kathryn M., Ling Emilia J., Fallah Mosoka, VanDeBogert Brian, Kodl Yvonne, Macauley Rose Jallah K, Viswanath, Kruk Margaret E. „Community engagement for health system resilience: evidence from Liberia's Ebola epidemic“. *Health Policy Plan*, 35(2020): 416-23

11. Bartoletti Roberta ir Faccioli Franca. „Public Engagement, Local Policies, and Citizens’ Participation: An Italian Case Study of Civic Collaboration“. *Social Media + Society*, (2016): 1-11.
12. Bettez Silvia Cristina ir Hytten Kathy. „Community Building in Social Justice Work: A Critical Approach“. *Educational Studies* 49, 1 (2013): 45-66.
13. Bitinas Bronislovas. *Rinktiniai edukologiniai raštai*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2013.
14. Boenigk Silke ir Mayr Marcel Lee. „The happiness of giving: Evidence from the German Socioeconomic Panel that happier people are more generous“. *Journal of Happiness Studies* 17, 1825-1846(2016): 1825-1846.
15. Booth Sharon Elizabeth. „Cultivating knowledge sharing and trust in online communities for educators“. *Journal of Educational Computing Research* 47, 1(2012): 1-31.
16. Borup Jored, West Richard E., Thomas Rebecca ir Graham Charles R. „Examining the impact of video feedback on instructor social presence in blended courses“. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning* 15, 3(2014):232-256.
17. Boyd Neil M. ir Nowell Branda. „Testing a theory of sense o community and community responsibility in organizations: an empirical assessment of predictive capacity on employee well-being and organizational citizenship“. *Journal of community psychology* 45, 2(2017): 210-229.
18. Bourassa Kyle J., Memel Molly, Woolverton Cindy ir Sbarra David. A. „Social participation predicts cognitive function-ing in aging adults over time: Comparisons with physi-cal health, depression, and physical activity“. *Aging and Mental Health*, 21(2017): 133-146.
19. Brown Kevin M., Hoye Russell ir Nicholson Matthew. „Self-esteem, self-efficacy, and social connectedness as mediators of the relationship between volunteering and well-being“. *Journal of Social Service Research* 38, 4(2012): 468-483.
20. Brown Cassandra L., Gibbons Laura E., Kennison Robert F., Robitaille Annie, Lindwall Agnus, Mitchell Meghan B., . . . Piccinin Andrea M. „Social activity and cognitive functioning over time: A coordinated analysis of four longitudinal studies“. *Journal of Aging Research*, (2012):1-12.
21. Caparas Maria Veronica Gabutero ir Agrawal Anand. „Why Citizens Participate in Local Governance: A Case of Two Philippine LGUs“. *International Journal of Public Administration* 39, 12(2016): 952-962.

22. Capece Guendalina ir Costa Roberta. „The new neighbourhood in the internet era: network communities serving local communities“. *Behaviour & Information Technology* 32, 5(2013): 438-448.
23. Carpiano Richard M. ir Hystad Perry W. „Sense of community belonging in health surveys: What social capital is it measuring?“. *Health & Place* 17, 2(2013): 606-617.
24. Coffman Donna L. ir Belue Rhonda. „Disparities in Sense of Community: True race differences or differential item functioning?“. *Journal of community psychology* 37, 5 (2009): 547-558.
25. Conner Tonya. „Academic engagement ratings and instructional preferences: Comparing behavioral, cognitive, and emotional engagement among three school-age student cohorts“. *Review of Higher Education and Self-Learning* 4, 13(2011): 52-62.
26. Croezen Simone, Avendano Mauricio, Burdorf Alex ir Van Lenthe FJ. Frank J. „Social participation and depression in old age: a fixed-effects analysis in 10 European countries“. *Am J Epidemiol.*182, 2(2015):168-76.
27. Dabos Agota ir Jenei Agnes. „Citizen engagement as a learning experience“. *Preocedia-Social and Behavioral Sciences*, 93(2013): 1085-1089.
28. Devin Bree L. ir Lane Anne B. „Communicating engagement in corporate social responsibility: A meta-level construal of engagement“. *Journal of Public Relations Research* 26, 5(2014): 436-454.
29. Dania Francis Ilenloa ir Ndidi Evelyn. „Assessment o socio-economic characteristics o community based organizations in Alleviating poverty in Edo state, Nigeria Aigberease“. *International Journal of Development and Management Review*, 10(2015): 70-81.
30. Dikčius Vytautas. *Anketos sudarymo principai*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
31. Ekman Joakim ir Amna Erik. „Political participation and civic engagement“. *Human Affairs*, 22(2012): 283-300.
32. Ekström Henrik, Dahlin-Ivanoff Synneve ir Elmståhl Solve. „Effects of walking speed and results of timed get-up-and-go tests on quality of life and social participation in elderly individuals with a history of osteoporosis-related fractures“. *J Aging Health*. 23, 8(2011):1379-99.
33. Ernst Anna. „Review of factors influencing social learning within participatory environmental governance“. *Ecology and Society* 24, 1(2019):3-9.
34. Fang Shichen, Galambos Nancy L., Johnson Matthew D. ir Krahn Harwey J. „Happiness is the way: Paths to civic engagement between young adulthood and midlife“. *International Journal of Behavioral Development* 42, 4(2018): 425-433.

35. Fedorowiczwith Martha, Arena Olivia ir Burrowes Kimberly. *Community Engagement during the COVID-19 Pandemic and Beyond A Guide for Community-Based Organizations*, 2020. <https://www.urban.org/sites/default/files/publication/102820/community-engagement-during-the-covid-19-pandemic-and-beyond.pdf>
36. Flanagan Constance ir Levine Peter. „Civic engagement and the transition to adulthood“. *The Future of Children* 20, 1(2010): 159-179
37. Francis Jacinta, Giles-Corti Billie, Wood Lisa Jane ir Knuiman Matthew. „Creating Sense of Community: The Role of Public Space“. *Journal of Environmental Psychology* 32, 4(2012): 401-409.
38. Gaižauskienė Inga ir Svajonė Mikėnė. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
39. Gattino Silvia, Piccoli Norma De, Fassio Omar ir Rollero Chiara. „Quality of life and sense of community: a study on health and place of residence“. *J. Commun. Psychol.* 41(2013): 811-826.
40. Grillo Michael C., Teixeira Migueal A. ir Wilson David C. „Residential satisfaction and civic engagement: Understanding the causes of community participation“. *Social Indicators Research* 97, 3(2010):451-466.
41. Halamová Júlia, Kanovský Martin ir Naništová Eva. „Development and Psychometric Analysis of the Sense of Community Descriptors Scale“. *Psychosocial intervention* 27, 1(2017): 44-55.
42. Harriger Katy J. „Deliberative Dialogue and the Development of Democratic Dispositions“. *New Directions for Higher Education*, (2014): 53-61.
43. Hassan Amal Nur, Muturi Willy ir Samantar Mohamed Said. „Factors influencing active community participation in local development projects: a case of JPLG Project in Garowe, Puntland state of Somalia“. *International Journal of Contemporary Applied Researches* 5, 8(2018): 109-128.
44. Hawton Annie, Green Colin, Dickens Andy P., Richards Suzanne H., Taylor Rod S., Edwards Rachel, Greaves Colin J. ir Campell John L. „The impact of social isolation on the health status and health-related quality of life of older people“. *Qual Life Res.* 20, 1(2011):57-67.
45. Huang Wan-Lin ir Feeney Mary K. „Citizen Participation in Local Government Decision Making: The Role of Manager Motivation“. *Review of Public Personnel Administration* 36, 2(2016):188-209.
46. Hussey Ian. „Sense of Community in Churches: A Practical Theological Perspective“. *Crucible* 5, 2(2013):1-14.

47. Yusop Nor Iadah, Mohd Yusof, Shafiz Mat Aji, Zahurin Ibrahim, Huda Kasiran, Mohd Dahalin, Zulkhairi Abd Ghani, Nor Farzana Razak, Rafidah Hassan ir Syahida Rahmat Abdul. (2010). „The influence of community characteristics towards telecentres success“. *Computer and Information Science* 3, 2(2010): 116-120.
48. Ichida Yukinobu, Hirai Hiroshi, Kondo Katsunori, Kawachi Ichiro, Takeda Tokunori ir Endo Hideki. „Does social participation improve self-rated health in the older population? A quasi-experimental intervention study“. *Soc Sci Med.* 94(2013):83-90.
49. James Bryan D., Wilson Robert S., Barnes Lisa L. ir Bennett David A. „Late-life social activity and cognitive decline in old age“. *Journal of the International Neuropsychological Society* 17, 6(2011): 998-1005.
50. Johnston Kim A. „Public relations and engagement: Theoretical imperatives of a multidimensional concept“. *Journal of Public Relations Research* 26, 5(2014): 381-383.
51. Jones Lisa A. „The Importance of Civic and Social Engagement in Minority Communities“. *Journal of Family Strengths* 16, 1(2016): 1-12.
52. Jorgensen Bradley S., Jamieson Robert D. ir Martin John F. „Income, Sense of Community and Subjective Well-Being: Combining Economic and Psychological Variables“. *Journal of Economic Psychology* 31, 4(2010): 612-623.
53. Karacor Elif Kutay ir Senik Berfin. „Understanding Sense of Community through Neighborhood Satisfaction and Socio-Demographic Variables“. *International journal of humanities and cultural studies*, 3(2016): 1022-1036.
54. Kardelis Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2016.
55. Kardelis Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2017.
56. Kitchen Peter, Williams Alison M. ir Gallina Melissa. „Sense of belonging to local community in small-to-medium sized Canadian urban areas: a comparison of immigrant and Canadian-born residents“. *BMC Psychol* 3, 28 (2015):1-17.
57. Knox Colin ir Janenova Saltanan. „Public councils in Kazakhstan: a case of emergent participative democracy?“. *Central Asian Survey* 37, 2(2017): 305-321.
58. Lambeth Nathaniel M., Stillman Tyler F., Hicks Joshua A., Kamble Shanmuh, Baumeister Roy F. ir Finchman Frank D. „To belong is to matter: Belonging enhances meaning in life“. *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, 11(2013):1418 -1427.
59. Lenzi Michela, Vieno Alessio, Sharkey Jill, Mayworm Ashley, Scacchi Luca, Pastore Massimiliano ir Santinello Massimo. „How school can teach civic engagementbesidescivic

- education: The role of democratic school climate“. *American Journal of Community Psychology* 54, 3-4(2014): 251-261.
60. Leliūgienė Irena ir Sadauskas Justinas. „Bendruomenės sampratos traktuotė ir tipologija“. *Socialinių mokslų studijos* 3, 4(2011):1281-1297.
61. Leliūgienė, Irena. *Socioedukacinis darbas bendruomenėje*. Kaunas: Technologija, 2012.
62. Leliūgienė Irena. „Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija“. *Socialinių mokslų studijos* 3, 4(2011):1281–1297
63. Leone Tiziana ir Hessel Philipp. „The effect of social participation on the subjective and objective health status of the over-fifties: Evidence from SHARE“. *Ageing and Society* 36, 5(2016): 968-87.
64. Litwin Howard ir Stoeckel Kimberly J. „Social network, activity participation, and cognition: a complex relationship“. *Res Aging*.38, 1(2016):76-97.
65. Lotina Linda. *Conceptualizing engagement modes: understanding museum–audience relationships in Latvian museums*. Tartu: Tartu University, 2016.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/50608/lotina_linda.pdf?sequence=1&isAllowed=y
66. Madeline, Gritzan, „Sense of Community in Young Adulthood and its Relation to Early Childhood Experiences“. Theses and Dissertations, McMaster University, 2019.
<https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3244&context=etd>
67. Mannarini Terri ir Fedi Angela. „Multiple senses of community: the experience and meaning of community“. *J Community Psychol*. 37, 2(2010): 211-227.
68. Moore Tim, McDonald Myfanwy, McHugh-Dillon Harriet ir West Sue. „Community engagement. A key strategy for improving outcomes for Australian families“. *Australian Institute of Family Studies*,(2016):1-25
69. Nabatchi Tina ir Amsler Lisa Blomgren, „Direct Public Engagement in Local Government“. *American Review of Public Administration* 44, 4(2014): 63S-88S.
70. Nefas Saulius, Vainius Smalskys, ir Vytautas Šlapkauskas. *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
71. Nefas Saulius. „Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiantys veiksmi“. *Viešoji politika ir administravimas*, 23(2008): 98-108.
72. Novelskaitė Aurelija. *Socialinio tyrimo terminija: tyrimo strategija, tyrimo planas, tyrimo dizainas, tyrimo procesas*. Metodinė knyga Kultūros vadybos studijų programos studentams Vilnius: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2012.
73. Novek Sheila, Menec Verena, Tran Tanya ir Bell Sheri. *Social participation and its benefits* University of Manitoba, 2013.

74. Permut Magda. „Psychological Sense of Community as an Example of Prefiguration Among Occupy Protesters“. *Journal of Social and Political Psychology* 4, 1(2016): 12-22.
75. Phillips Susan, Bird Ian, Carlton Lauren ir Rose Lee. „Knowledge as Leadership, Belonging as Community: How Canadian Community Foundations Are Using Vital Signs for Social Change“. *The Foundation Review* 8, 3(2016):1-12.
76. Pinto Juliana Martins ir Neri Anita Liberalesso. „Factors related to low social participation in older adults: findings from the Fibra study, Brazil“. *Cad. saúde colet.* 25, 3(2017): 286-293.
77. Ponce Maria Soledad Herrera, Rosas Raul Pedro Elgueta ir Lorca Maria Beatriz Fernandez. „Social capital, social participation and life satisfaction among Chilean older adults“. *Rev Saude Publica* 48, 5(2014):739-749.
78. Pynnönen Katja, Törmäkangas Timo, Heikkinen Ritta - Lissa, Rantanen Taina ir Lyyra Tinna - Mari. „Does social activity decrease risk for institutionalization and mortality in older people?“. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci.*67B, 6(2012):765-74.
79. Prakapas Romas ir Tomas Butvilas. *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms.* Mokomasis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
80. Rotman Dana ir Wu Philip Fe. „Sense of Community in Virtual environments“ iš *Virtual Communities*, Jan Marco Leimeister, Rajagopalan Balaji, 2015.
81. Ruževičius Juozas. Magistrantūros studijos: baigiamojo darbo projektų (BDP) ir magistro darbo (MD) rašymas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016.
82. Qinghao Wu ir Zhizhang W. „The problems and countermeasures of citizen participation in urban community governance“. *Canadian Social Science*, 10(2014): 94-100.
83. Queen Tara L., Stawski Robert S., Ryan Lindsay H. ir Smith Jacqui. „Loneliness in a day: activity engagement, time alone, and experienced emotions“. *Psychol Aging.* 29, 2(2014): 297-305.
84. Quick Kathryn ir Feldman Martha S. „Distinguishing Participation and Inclusion“. *Journal of Planning Education and Research* 31, 3(2011): 272-290.
85. Rodríguez-Galán Marta B. ir Falcón Luis M. „Patterns of Social ActivityEngagement Among Older Hispanics and Their Relationship to Sociodemographic and Health Variables“. *Activities, Adaptation & Aging* 34, 4(2010): 251-275
86. Rogers George Oliver ir Sukolratanamettee Sineenart. „Neighborhood Design and Sense of Community: Comparing Suburban Neighborhoods in Houston Texas“. *Landscape and Urban Planning* 92, 3(2009): 325-334.
87. Rozanova Julia, Keating Norah ir Eales Jacquie. „Unequal social engagement for older adults: constraints on choice“. *Can J Aging.* 31, 1(2012):25-36.

88. Sanchez Alenka. „Engagement in public relations discipline: Themes, theoretical perspectives and methodological approaches“. *Public Relations review* 43, 5(2017): 934-944.
89. Schroeter Regina, Scheel Oliver, Renn Ortwin ir Schweizer Pia Johanna. „Testing the value of public participation in Germany: theory, operationalization and a case study on the evaluation of participation“. *Energy Research and Social Science* 13(2016):116-125.
90. Smalskys Vainius ir Šilinskytė Aušra. „Visuomenės įtraukimas į Lietuvos vietos savivaldos valdymą duomenų atvirumo kontekste“. *Viešoji politika ir administravimas* 15, 4(2016): 641-656.
91. Speer Paul W., Peterson Andrew N., Armstead Theresa L. ir Allen Christopher T. „The influence of participation, gender and organizational sense of community on psychological empowerment: the moderating effects of income“. *Am. Commun. Psychol.* 51, 1(2013): 103-113.
92. Swapan Mohammad Shahidul Hasan. „Realities of community participation in metropolitan planning in Bangladesh: A comparative study of citizens and planning practitioners’ perceptions“. *Habitat International*, 43(2014): 191-197.
93. Talò Cosimo, Mannarini Terri ir Rochira Alessia. „Sense of community and community participation: a meta-analytic review“. *Soc. Indic. Res.* 117, 1(2014):1-28.
94. Tang Fengyan, Chi Iris ir Dong Xinqi. „The Relationship of Social Engagement and Social Support With Sense of Community“. *The Journals of Gerontology: Series A* 72, 1(2017): S102-S107.
95. Taylor Leah ir Parsons Jim. „Improving student engagement“. *Current Issues in Education* 14, 1(2011):1-34.
96. Thomas Patricia A. „Trajectories of social engagement and mortality in late life“. *Journal of Aging and Health* 24, 4(2012): 547-68.
97. Tidikis, Rimantas. *Socialinių tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
98. Toleikienė Rita. „Integralios etikos vadybos sistemos formavimas savivaldybėje“. Daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, 2018.
http://daily.su.lt/SU_docs/KRT/Daktaro%20disertacija_Toleikiene.pdf
99. Underwood Tabitha. „Developing a “Sense of Community”: Exploring a Cognitive Component of Civic Engagement“. *eJournal of Public Affairs* , 3(2017): 7-29.
100. Vaidelytė Eglė, Žilinskas Gintaras ir Rauleckas Rimantas. „Piliečių įtrauktis į viešąjį valdymą teorinės apibrėžtys“. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 16(2016): 253-269.

101. Waldman Oren M. Levin. „Income, civic participation and achieving greater democracy“. *The Journal of Socio Economics*, 43(2013): 83-92.
102. Wancha Ausanee ir Phrompayak Duangjai. „A Systematic Review of Factors Influencing Social Participation of Older Adults“. *Pacific Rim Int J Nurs Res* 23, 2(2019): 131-141.
103. Wang Hui-Xin, Jin Yinlong, Hendrie Hugh C., Liang Chaoke, Yang Lili, Cheng Yibin, Unverzagt Frederick W., Ma Feng, Hall Kathleen S., Murrell Jill R., Li Ping, Bian Jianchao, Pei Jin-Jing, Gao Sujuan. „Late life leisure activities and risk of cognitive decline“. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci*.68, 2(2013):205-213.
104. Wei Zhang, Liu Lin, Tang Fengyan ir Dong XinQi. „Social Engagement and Sense of Loneliness and Hopelessness: Findings From the PINE Study“. *Gerontology and Geriatric Medicine*, 4(2018):1-8.
105. West Richard. E. ir Williams Gregory S. „I don't think that word means what you think it means: A proposed framework for defining learning communities“. *Educational Technology Research and Development* 65, 6(2018): 1569-1582.
106. Wills Jane. „(Re)locating community in relationships: Questions for public policy“. *The Sociological Review* 64, 4(2016): 639-656.
107. Wood Lisa, Frank Lawrence D. ir Giles-Corti Billie. „Sense of Community and Its Relationship with Walking and Neighborhood Design“. *Social Science & Medicine* 70, 9(2010): 1381-1390.
108. Zhang Heng ir Lin Shih - Hsien. „Sense of Community in Taiwan and Its Relationships with the Residential Environment“. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35(2012): 335-343.

Internetiniai šaltiniai:

109. Alter Ted, Driver Aaron, Frumento Paloma, Howard Tanya, Shuffstall Bill, Thompson Lyndal, Whitmer Walt. *Community engagement for collective action: a handbook for practitioners*. Australia, 2017. <https://aese.psu.edu/research/centers/cecd/engagement-toolbox/about/community-engagement-for-collective-action>
110. *Balsių bendruomenės įstatai*. žiūrėta 2021 m. sausio 22 d. <http://www.balsiai.org/taryba/istatai/>
111. *Bendruomeninių organizacijų ir Bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas*. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija. žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d. http://www.bendruomenes.lt/files/Bendruomeniniu_organizaciju_tyrimas.pdf

112. CIHR's Framework for Citizen Engagement - Section One: Introduction. Canadian Institutes of health research. žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. <http://www.cihr-irsc.gc.ca/e/41287.html>
113. Community Culture and the Environment. A Guide to Understanding a Sense of Place, 2016. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. https://fyi.extension.wisc.edu/wateroutreach/files/2016/04/Community-Culture-and-the-Environment_EPA_reduced.pdf
114. „Community engagement“, WHO. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. <https://www.who.int/risk-communication/training/Module-B5.pdf>
115. „Community participation“. Europos komisija, 2005. žiūrėta 2020 m. gruodžio 2 d. https://ec.europa.eu/echo/files/evaluation/watsan2005/annex_files/WEDC/es/ES12CD.pdf
116. Community Planning Toolkit - Community Engagement, 2014. žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d. <https://www.communityplanningtoolkit.org/sites/default/files/Engagement.pdf>
117. Lodewijckx Ilona *What is the Difference between Citizen Engagement and Participation?* žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. <https://www.citizenlab.co/blog/civic-engagement/what-is-the-difference-between-citizen-engagement-and-participation/>
118. Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2021 m. sausio 28 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=veiksnys&id=30049670000>
119. „Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas“. TAR. žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D65FBAE9B378>
120. Technical Brief: Community Systems Strengthening, 2019. žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. https://www.theglobalfund.org/media/4790/core_communitysystems_technicalbrief_en.pdf
121. Walsh Mary L.. Building Citizen Involvement Strategies for Local Government. http://www.ca-ilg.org/sites/main/files/file-attachments/building_citizen_involvement_excerpt_0.pdf

SANTRAUKA

Bendruomeniškumas: įsitraukimą į visuomeninę veiklą skatinantys veiksniai

Bendruomeniškumas - bendruomenių kertinis akmuo, sąlygojantis piliečių įsitraukimą. 1 probleminis klausimas - Kokiais būdais galima padidinti bendruomeniškumą?

Užsienyje atliktų tyrimų duomenimis dažniausiai piliečiai visuomeninėje veikloje nedalyvauja dėl laiko stokos, informacijos trūkumo, savo apatiškumo kaip ir dėl išankstinio nusistatymo. 2 probleminis klausimas - Kokie veiksniai skatina/paskatintų vietos bendruomenės gyventojus įsitraukti į visuomeninę veiklą?

Darbo tikslas – atlikus funkcionalios vietos bendruomenės teorinę analizę, pateikus veiksnių sąlygojančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą teorinį modelį, atskleisti veiksnius, kurie skatina gyventojų įsitraukimą į visuomeninę veiklą bei didina bendruomeniškumo jausmą.

Darbo uždaviniai: atskleisti bendruomeniškumo svarbą visuomeninėje veikloje; išskirti veiksnius, lemiančius vietos bendruomenės funkcionalumą; pateikti veiksnių skatinančių piliečių įsitraukimą į visuomeninę veiklą teorinį modelį; empiriškai atskleisti faktorius, kurie skatina dabartinį gyventojų įsitraukimą į bendruomenes.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, lyginamoji analizė, anketinė apklausa, duomenų sisteminimas ir apibendrinimas.

Darbo rezultatai: Atlikus apklausą nustatyta, kad bendruomeniškumą galima padidinti skatinant piliečius dalyvauti, bendri poreikiai ir bendros vertybės. Labiausiai įsitraukimą į bendruomenės veiklą skatina noras pagerinti bendruomenės gyvenimą ir noras pasidalinti savo žiniomis, kiek mažiau – bendravimo poreikiai, mažiausiai – savęs realizavimo poreikiai ir noras pagerinti asmeninį gyvenimą. Didesnį įsitraukimą paskatintų informavimas apie bendruomenėje priimamus sprendimus, didesnis informavimas bei kvietimas sudalyvauti susirinkimuose bei dažnesnės diskusijos, tuo tarpu mažiausiai skatintų dažnesni susirinkimai, internetinės apklausos.

Raktiniai žodžiai: bendruomeniškumas, įsitraukimas, bendruomenė.

SUMMARY

Communality: Factors Encouraging Involvement in Social Activities

Communality is a cornerstone of communities, involving citizens. Issue 1 - What are some ways to increase community spirit?

According to research conducted abroad, citizens usually do not participate in public activities due to lack of time, lack of information, their apathy as well as due to prejudice. Issue 2 - What factors motivate / encourage local community residents to engage in community activities?

The aim of the work is to reveal the factors that promote the involvement of the population in social activities and increase the sense of community after performing a theoretical analysis of a functional local community, presenting a theoretical model of the factors that determine the involvement of citizens in social activities.

Tasks: to reveal the importance of community spirit in social activities; to single out the factors that determine the functionality of the local community; to present a theoretical model of the factors promoting the involvement of citizens in public activities; empirically reveal the factors that drive the current involvement of the population in communities.

Research methods: analysis of scientific literature, comparative analysis, questionnaire survey, data systematization and generalization.

Results of the study: The survey found that community spirit can be enhanced by encouraging citizen participation, shared needs and shared values. The desire to improve the life of the community and the desire to share their knowledge are the most motivating involvement in community activities, to a lesser extent communication needs, the least self-realization needs and the desire to improve personal life. Greater involvement would be encouraged by information about community decisions, greater information and invitations to meetings, and more frequent discussions, while more frequent meetings and online surveys would be the least encouraging.

Keywords: communality, involvement, community.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

KLAUSIMYNAS BENDRUOMENIŲ NARIAMS

Laba diena, esu Mykolo Romerio universiteto VI kurso viešojo administravimo magistro studijų studentė – Viktorija Griškevičiūtė. Šia apklausa siekiu nustatyti įsitraukimą į visuomeninę veiklą skatinančius veiksnius bei kokie jų sąlygoja bendruomeniškumą – tai išsiaiškinti gali pavykti tik Jūsų pagalbos dėka, todėl man labai svarbi Jūsų nuomonė šiuo klausimu.

Apklausa yra anoniminė - nei vardų, nei pavardžių nurodyti nereikia. Tyrimo metu gauti apibendrinti duomenys bus naudojami tik baigiamajame darbe.

Prašome atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Labiausiai Jūsų požiūrį atspindintį atsakymo variantą pažymėkite ☒ arba savo nuomonę įrašykite.

Dėkoju už atsakymus!

- 1. Kaip manote ar bendruomeniškumo jausmas (jausmas kai nariai jaučia priklausomybę, turi reikšmę vienas kitam ir grupei, bendrai tiki, kad narių poreikiai bus patenkinti jų įsipareigojimu būti kartu) svarbus įsitraukimui į visuomeninę veiklą?**

☐ Visai nesvarbus	☐ Nesvarbus	☐ Nei svarbus, nei nesvarbus	☐ Svarbus	☐ Labai svarbus
--	------------------------------------	---	----------------------------------	--

2. Kaip manote kas didina bendruomeniškumo jausmą?

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku,nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Vidinis įsipareigojimas kitiems bendruomenės nariams					
Bendros vertybės					
Bendri poreikiai					
Narystė					
Artimi santykiai su bendruomenės nariais					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

3. Kaip manote, kuo bendruomeniškumo jausmas yra svarbus vietos bendruomenėms?

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku,n ei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Skatina piliečių dalyvavimą bendruomenės veikloje					
Geriau sprendžiamos vietos gyventojų problemos					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

4. Kaip manote ar įsitraukimas į bendruomenės veiklą yra svarbus siekiant visuomeninės gerovės?

☐ Visai nesvarbus	☐ Nesvarbus	☐ Nei svarbus, nei nesvarbus	☐ Svarbus	☐ Labai svarbus
--	------------------------------------	---	----------------------------------	--

5. Ar aktyviai (prisijungiant prie iškilusių problemų sprendimo, dalyvaujant sprendimų priėmimo) dalyvaujate bendruomenės visuomeninėje veikloje?

- ☐ Taip
☐ Ne

6. Kokie veiksniai Jus skatina įsitraukti į bendruomenės veiklą?

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Noras pagerinti asmeninį gyvenimą					
Noras pagerinti bendruomenės gyvenimą					
Bendravimo poreikiai					
Savęs realizavimo poreikiai					
Noras pasidalinti savo žiniomis					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

7. Kokias būdais Jūsų bendruomenė įtraukia Jus į bendruomenės veiklą?

	Atsakymas	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Klausimas						
<i>Įtraukimas į visuomeninę veiklą</i>	Esu informuojamas apie bendruomenėje priimamus sprendimus					
	Su manimi konsultuojasi bendruomenės vadovybė, klausia mano nuomonės priimant sprendimus susijusius su bendruomenės gerove					
	Esu kviečiamas ir bendruomenėje rengiami susirinkimai, kuriuose diskutuojama, priimami sprendimai susiję su bendruomenės gerove					
	Diskusijos bendruomenės klausimais vyksta ir per diskusijų forumus, internetines apklausas					
	Bendruomenė pranešimais el. paštu ir kitomis narių pasiekiamumo priemonėmis siekia sudominti bendruomenės narius					
	<i>Kita (įrašykite)</i>					

8. Kaip Jūsų nuomone būtų galima paskatinti bendruomenės narius įsitraukti į visuomeninę veiklą?

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku,nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Labiau informuoti bei kviešti gyventojus dalyvauti susirinkimuose					
Dažniau konsultotis priimant sprendimus susijusius su bendruomenės gerove					
Informuoti apie					

bendruomenėje priimamus sprendimus - pateikiant išsamią informaciją bendruomenės tinklalapyje, socialiniuose tinklalapiuose					
Dažniau rengti diskusijas					
Dažniau rengti susirinkimus					
Dažniau leisti gyventojams dalyvauti sprendimų priėmimo					
Vykdyti internetines apklausas					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

9. Siekiant gyventojų įsitraukimo bendruomenėje rengiami:

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Viešieji susirinkimai					
Seminarai					
Forumai					
Internetiniai diskusijų forumai					
Internetinės apklausos					
Apskritojo stalo diskusijos					
Gatvės prekystaliai					
Bendruomenės apklausos (paštu, telefonu ar interviu)					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

10. Koks būdas Jums labiausiai būtų priimtinas siekiant padidinti Jūsų įsitraukimą į visuomeninę veiklą?

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Viešieji susirinkimai					
Seminarai					
Forumai					
Internetiniai diskusijų forumai					
Internetinės apklausos					
Apskritojo stalo diskusijos					
Gatvės prekystaliai					
Apklausos (paštu, telefonu ar interviu)					
<i>Kita (įrašykite)</i>					

11. Jūsų lytis:

- ☐ Moteris
☐ Vyras

12. Jūsų išsilavinimas:

- ☐ Nebaigtas vidurinis
☐ Vidurinis
☐ Profesinis
☐ Nebaigtas aukštasis
☐ Aukštasis neuniversitetinis
☐ Aukštasis universitetinis
☐ Aukštosios studijos (magistratūra, doktorantūra)

13. Jūsų amžius:

- ☐ < 21 metų
- ☐ 21-30 metų
- ☐ 31-40 metų
- ☐ 41-50 metų
- ☐ 51 - 60 metų
- ☐ > 60 metų

14. Priklausau bendruomenei:

- ☐ Balsių bendruomenė
- ☐ Narsiečių bendruomenė
- ☐ Taujėnų bendruomenė

AČIŲ UŽ SUGAIŠTĄ LAIKĄ IR BENDRADARBIAVIMĄ

Mykolo Romerio universitetas

Viešojo valdymo ir verslo fakultetas

Viešojo administravimo institutas

Viktorija Griškevičiūtė

vigriskeviciute@mruni.eu